
SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XVII AASTAKÄIK

02. 12.

47-48

1935.

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 47-48 — 1935.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Kol. A. Kasekamp</i> : Rootsi sõjaväe manöövririd 1.—5. oktoobrini 1935. a.	1091	<i>Colonel A. Kasekamp</i> : Les manoeuvres de l'armée suédoise, 1—5 octobre 1935	1091
<i>N. Rg.</i> : Väeliigi ohvitseride ettevalmistamise uuest korrast	1101	<i>N. Rg.</i> : A propos du nouveau régime de préparation des officiers	1101
Belgia konsul M. Nicaise 15 aastat Eestis	1103	15 ans de service consulaire en Estonie de M. M. Nicaise, consul de Belgique à Tallinn	1103
<i>Arcturus</i> : SMÜ sünda ja tegevus 15 aasta jooksul	1106	<i>Arcturus</i> : Fondation de la Société coopérative militaire. Son activité pendant 15 ans	1106
<i>R-ch.</i> : Hetki meie suurtükiväe tegevusest Vabadussõjas	1111	<i>R-ch.</i> : Episodes de l'activité de notre artillerie pendant la Guerre d'Indépendance	1111
<i>Rootsi kapten J. Rydberg</i> : Mõningaid muljeid Eesti kaitseväest	1114	<i>Capitaine J. Rydberg de l'armée suédoise</i> : Quelques impressions de l'armée estonienne	1114
<i>Kapten E. Vakkur</i> : Läti Vabadusmonument	1115	<i>Capitaine E. Vakkur</i> : Le monument letton de la Liberté	1115
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— Tõkestustööde (purustustööde) kasutamine lahingus Läti vaadete kohaselt. <i>Kol.-ltn. Brieze</i> : „Militarais Apskats“ nr. 5 — 1935	1117	— Les travaux de destruction dans le combat au point de vue letton. Lieut. colonel Brieze. „Militarais Apskats“ No 5, 1935	1117
— Keemiliste võitlusvahendite kasutamine tankidelt. „Przeglad Wojskovo Techniczny“ VIII 1935	1120	— Emploi des moyens chimiques de combat sur les chars. „Przeglad Wojskovo techniczny“ VIII — 1935	1120
— Vastase petmine	1125	— Tromperie de l'adversaire	1125
— Soome: „Sotilasaikakauslehti“ nr. 10 — 1935	1128	— Finlande: „Sotilasaikakauslehti“ No 10, 1935	1128
— Rootsi: „Kungl. Krigsvetenkaps-Akademiens Handlingar och Tidskrift 7:e häftet 1935	1132	— Suede: „Kungl. Krigsvetenkaps-Akademiens Handlingar och Tidskrift“ vol. 7, 1935	1132
— Inglismaa: „The Army Quarterly“ oktoober 1935	1134	— Angleterre: „The Army Quarterly“, octobre — 1935	1134
— Prantsusmaa: „La Revue d'Infanterie“ nr. 513 — juun. 1935	1135	— France: „La Revue d'Infanterie“ No 513, juin 1935	1135
— Poola „Bellona“ jaanuar-mai 1935	1137	— Pologne: „Bellona“, janvier-mai 1935	1137
— „Przeglad Piechoty“ november 1935	1138	— „Przeglad Piechoty“, novembre 1935	1138
KAITSEVÄE ELU:		VIE MILITAIRE	
— Esimene tagavaraväe-ohvitseride päev Valga kaitsevääringkonnas	1139	Partie officielle	1142
— Allohvitseride sanatoorium puhkekodu 1935. a. suvel Narva-Jõesuus	1140	Les sports dans l'Armée	1142
Ametlik osa	1142	Echecs	1142
Sport kaitseväes	1142		
Male	1142		

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**
 Kõnetr. Kaitseväge nr. 40
 Kodune kõnetraat Kaitseväge 13-34.

Tegev toimetaja major **J. KÕRGE**
 Kõnetr. Kaitseväge nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetus ja talitus:
 Toompeal, Toomkooli nr. 7
 Kõnetr. Kaitseväge nr. 163
 Talitus avat. k. 0800—1500
 Toim. kõnet. k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:
 Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.
 Veerandaastas 1 kr. 50 s.
 Üksiknumber 20 s.

Rootsi sõjaväe manöövrid

1.—5. oktoobrini 1935. a.

Kolonel A. Kasekamp.

1. Manöövri üldiseloorm.

Rootsi sõjaväe 1935. a. manöövrid korraldati 1.—5. oktoobrini Lõuna-Rootsis Istad, Blentarp, Slimminge rajoonis, s. o. kõige lõunapoolsemas Rootsimaa osas. Oma ulatuselt see oli armee manööver, kindralstaabi ülema juhtimisel. Manööver jagunes kahte perioodi:

1. periood: 1.—2. oktoobrini,
2. periood: 3.—5. oktoobrini.

Esimesel perioodil teotses I korpuse (sinisel poolel) III korpuse (punasel poolel) vastu. Korpused ei olnud sõjaaegsetes koosseisudes. I korpuse koosseis manöövri 1. perioodil oli järgmine:

3. diviis,
 1. ratsabrigaad,
 107. landsturmi pataljon,
- I grupp õhukaitse suurtükiväge (9. srtk. rügemendist),
- 1 korpuse intendandi kompani,
- 1 korpuse sidekompani,
- 1 korpuse liikumise korraldamise rühm.

III korpuse koosseisus manöövri esimesel poolel oli vaid 1. diviis ja lennusalk, koosseisus kolm lennudevõime. Ka diviisid ei olnud sõjaaegsetes koosseisudes. Nad koosnesid küll kolmest jalaväe- ja ühest suurtükiväerügemendist, kuid mõned jalaväerügemendid olid ainult kahepataljonilises koosseisus. Diviisi suurtükiväe rügemendis oli küll 3 gruppi, kuid grupis oli 2 patareid.

Teiseks manöövri perioodiks väeosad grupeeriti ümber ja 1. diviis toodi punaselt poolelt sinisele poolele üle, välja arvatud

11. jalaväerügement, kes jäi üksi punasele poolele, et markeerida punaste positsioone siniste kallaletungi puhul. I korpuse koosseis manöövri 2. perioodil oli:

3. diviis: 3 jalaväe-rügementi (kokku 7 pat.), 1 srtk. rüg. à 3 gruppi à 2 patar. ja div. si-, pi- ning vooriosad;
1. diviis: 2 jalaväe rügementi à 3 pat., 1 srtk. rüg. à 2 gruppi à 2 patar. ja div. si-, pi- ja vooriosad.

6 suurtk. väe rüg. à 2 gruppi + 2 üksikut patareid;

1 õhukaitse grupp 9 suurtk. rüg. à 3 patareid;

1 tangi kompani;

korpuse side- ja vooriosad.

Manöövri väeosad koosnesid käesoleva ja möödunud aasta kutsete meestest, 107. landsturmi pataljon koosnes ainult noortest vabatahtlikkudest.

2. Välismaalaste osavõtt manöövritest.

Välismaadest olid Rootsi manöövritel esindatud järgmised maad: Inglismaa, Prantsusmaa, Saksamaa, Belgia, Hollandi, Poola, Taani, Norra, Soome, Eesti, Läti, Leedu.

Soomest oli manöövritele sõitnud vägede juhataja kindral Österman.

Need maad, kellel Stokholmis ei ole oma sõjaväe esindajaid, olid manöövritel esindatud järgmiste ohvitseride kaudu:

Välissõjavägede esindajad Rootsi manöövritel.

1. rida (vas. paremale): Kolonel Hothblack — Inglise, kolonel Faye — Norra. 2. rida: Kolonel van Santen — Hollandi, kol.-lt. Liebich — Poola, kol.-lt. Jung — rootsi kindralstaabi II osakül, kolonel Kripens — Läti, major Foulon — Belgia, kol.-lt. Rössing — Saksa. 3. rida: kol.-lt. Rusterholtz — Prantsuse, kolonel Kasekamp — Eesti, major Kempff — Rootsi, major Ehrenroth — Soome, kapt. Aminoff — Rootsi, major Höller — Rootsi, kol.-lt. Rolsted — Taani, kolonel Sviglass — Leedu.

- 1) Belgia — major Foulon, kindralstaabi 1. osakonnast,
- 2) Eesti — kolonel Kasekamp,
- 3) Hollandi — kolonel van Santen, Hollandi välivägede staabi ülem,
- 4) Läti — kolonel Kripens, sõjakooli ülem,
- 5) Leedu — kolonel Sviglass, 9. rügemendi ülem,
- 6) Norra — kolonel Faye, rügemendi ülem,
- 7) Taani — kol.-lt. Rolsted, Seelandi diviisi staabi ülem.

Nendest maadest, kellel on sõjaväe esindajad Stockholmis, võtsid manöövritest osa järgmised ohvitserid:

- 1) Inglismaa — kolonel Hothblack,
- 2) Prantsusmaa — kol.-lt. Rusterholtz,
- 3) Saksamaa — kol.-lt. Rössing,
- 4) Poola — kol.-lt. Liebich,
- 5) Soome — major Ehrenroth.

Alalised sõjaväe esindajad õõbisid 15 km manöövri rajoonist eemal asuvas Björnstorp'i lossis, kuna manöövritele sõitnud esindajad asusid Malmö's Savoy vöörastemajas. Manöövreid jälgisime ja lõunatasime koos, kuna õhtust ja hommikust söödi lahus. Välismaalaste saatjateks manöövritel oli määratud II osakonna ülem kol.-lt. Jung ja tema abi major Kempff. Seletuste andjaks oli määratud kapten Aminoff, kes valdas väga hästi prantsuse

keelt. Kapten Aminoff andis seletusi manöövri käigu kohta prantsuse keeles, samuti anti meile manöövri algulukordadest prantsuskeelsed tõlked.

Kõik manöövrist osavõtavad välisriikide sõjavägede esindajad olid kutsutud kokku Malmösse Savoy hotelli manöövri eelpäevaks, 30. sept. kell 11.00-ks. Kell 11.30 tegime visiidi Malmö ringkonna maaülemale, kes meid võttis vastu oma esinduskorteris. Kõigil maaülematel Rootsis on riigi poolt esinduskorterid ühes korterisisustusega. Malmö maaülemal näis see olevat erilisel uhke. Maaülema esindussaalides oli haruldaselt palju ajaloolisi maale, gobelääne, gravüüre ja porselani.

1. manöövripäeval esitleti meid manöövri väljal kuningale. Esinemine sündis välivormis mõõkadeta ja aumärkideta. Kuningas oma saatjaskonnaga oli tulnud jälgima sinise ja punase poole eelosade kokkupõrkeid Brodda rajoonis. Ta peatus ajutiselt ühes talus. Meie saabudes rivistati meid talu õuele ja meie saatja II osakonna ülem kol.-lt. Jung teatas sellest kuningale. Kuningas ilmus admiral Ehrens-värd'i saatel ja kol.-lt. Jung esitles meid kuningale. Kuningas vahetas meist igaühega paar lauset saksa, prantsuse või inglise keeles, seda mööda, mis keelt meist keegi kõneles ja küsis, mis koha peal keegi oma

sõjaväes teenib. Pärast esitlemist kuningale jätkasime manöövri jälgimist.

Teise manöövripäeva õhtul andis kuningas manöövrist osavõtivatele kõrgematele ohvitseridele õhtusöögi Ystad'i suvekasiinos, kuhu olid palutud ka välismaade ohvitserid. Õhtusöögist osavõtjaid oli umbes 150. Õhtusöögil ohvitserid kandsid õhtuvormi ilma aumärkideta. Kuninga ilmumisel söögisaali orkester mängis hümnid. Õhtusöök möödus elavas jutuaajamis ja lõbusa meeleolus. Õhtusöögi lõppedes kuningas lahkus kõrvalrummi, kus võttis vastu ettekande manöövri käigu kohta. Samal ajal meid, välismaalasi, esitleti kroonprintsile. Kroonprints kõneles meist igaühega 3—5 minutit. Minuga rääkis ta oma külaskäigust Eestisse Tartu ülikooli juubeli puhul. Eri-lise heameelega tuletas ta meelde Narvat, kus tema ütluse järele nii väga hästi on säilinud vanaaegse Rootsi arhitektuur, et Rootsis vaevalt leidub linna, mida selles mõttes võiks võrrelda meie Narvaga.

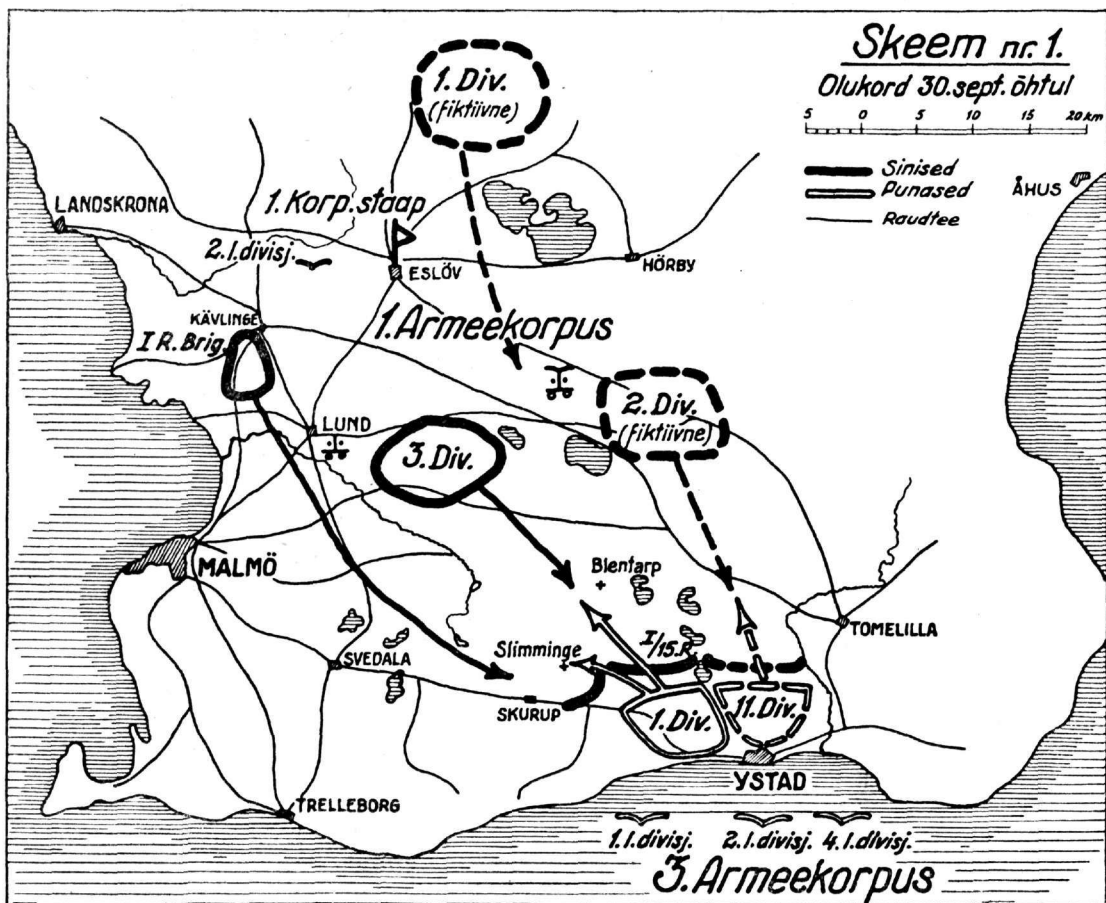
3. Manöövri üldulukord.

(Vaata skeem nr. 1.)

Vastane (punane), kelle jõudude suurust võib hinnata umbes 2 diviisile, on 30. septembril teinud dessandi Ystad'i juures. Õhtuks tema maale tulnud üksused on meie

Välisriikide sõjaväeesindajate esitlemine T. M. Rootsi Kuningale Gustav V-le.

rannavalve osad tagasi tõrjunud ja tungides edasi lääne ja loode suunas enda alla võtnud Skifarps (16 km Ystad'ist läänes) Skärby. Tema mehhaniseeritud üksused on 30. sept. pärast lõunat tunginud kuni Blentarp'ini (21 km Ystad'ist loodes). Vastasel on tugev lennuvägi.

Siniste I korpus koondab end Erlöv'ist lõunas ja kogus (40 km Ystad'ist). Temale on ülesandeks tehtud Ystad'is maale tulnud vaenlane tagasi visata merre.

Siniste I korpuse osade asetus 30. sept. pärast lõunat oli järgmine (vaata sk. nr. 1.)

- 1. ratsabrigaad — Stavieby, Flädie, Fjälje;
- 3. diviis — Bjellerup'i jaam, Bonderup, Silkfäkra kirik, Sandby;
- 2. diviis (fiktiivne) — varus Sjön'ist kirdes;
- 1. diviis (fiktiivne) — Billinge, Munkarp;
- I õhukaitse grupp — Lund, Harlösa;
- 2. intendandikomp. — Refringe;
- Liikumisrühm — Hardeberga;
- 2. ja 4. eskadrill — Trollenäs.

Samal ajal — 30. sept. pärast lõunat on I korpuse koondamisrajooni ees (25 km kaugusel) 15. jalav. rügemendi I pataljon ja 107. landsturmi pataljon joonel: Skifarp, Rynge, Sofvestad, Högestad, kontaktis punaste edasitungivate esiosadega.

Punase poole üldolukorras oli märgitud, et 30. septembril pärast lõunat punaste III korpus oli lõpetamas oma maaletulekut. Tema eelosad olid vaenlase territooriumile sisse tunginud 15 km sügavusel, nagu see märgitud skeemil. III korpuse ülesandeks oli enda peale tõmmata võimalikult rohkem vastase jõude, et sellega kergendada punaste peajõudude maaletulekut mujal.

Nagu toodud üldolukorrast selgub, tuleb vastane (punane pool) Ystad'is kahe diviisiga ootamatult maale, ilma et teda selle operatsiooni juures oleks saadud takistada ei maaväe ega mereväe poolt. Sellest momendist kui maaletulnud vastase eelosad on juba 10 km tunginud edasi, (soomusmasinad enamgi), algab manöövri tegevus. Vastast peatada püüavad 15. rüg. kaks pataljoni ja 107. territoriaalne landsturmi

pataljon, kuna I korpuse peajõud, kelle ülesandeks on punased merre visata, koonduvad tema eelosadest 25 km loodes.

4. Esimene manöövripäev.

(Vaata skeem nr. 1 ja 2.)

1. oktoobril kell 08.00 algab manöövri tegevus. Manöövri alguseks punaste ja siniste asetusrajoonid olid samad, mis üldolukorras on näidatud 30. sept. õhtu peale.

1. okt. kell 08.00 algavad punaste III korpuse osad laiendama oma Ystad'i platsidarmi ja algavad liikumist Ystad, Svarby, Blentarp suunas. Punaste eelosad suruvad tagasi siniste katteosi (15. rügemendi, I ja II pat. ja 107. landsturmi pat.), kuna samal ajal I korpuse peajõud algavad pealetungi kagu suunas: 3. diviis kahes kolonnis 9 rügemendiga ja I/15. rüg.: Dalby, Gödelöf, Genap, Skönabäck, Slimminge suunas ja 17. rüg. Hollestad, Veberöd, Blentarp suunas. 1. ratsabrigaad liigub paremal I korpuse lahtisel tiival. Ratsabrigaad, kes 30. sept. õhtul asus veel Stavieby rajoonis, olles jäänud maha jalaväe osadest, oli öö jooksul end lähemale tõmmanud ja liigub jalaväe kolonnidega ühel kõrgusel Brägarp, Lyngby, Brodda suunas.

Meid sõidutati 1. oktoobri hommikul Brodda rajooni, kus ühe tunni kestel oli võimalus jälgida sinisel poolel 107. landsturmi pataljoni tegevust.

Punaste eelosad tungisid peale Skurup suunast Svaneholmi peale ja Villie suunast Brodda peale, surudes tagasi 107. pataljoni osi. Pataljon taandus järk-järgult, püüdes igal võimalikul positsioonil vastast oma tulega peatada või vähemalt aeglustada. Alul pataljoni parem tiib oli lahtine. Vasakul olid 15. rüg. osad. Mingisuguseid kergeid osi 107. pat. käsutada ei olnud näha. Selles

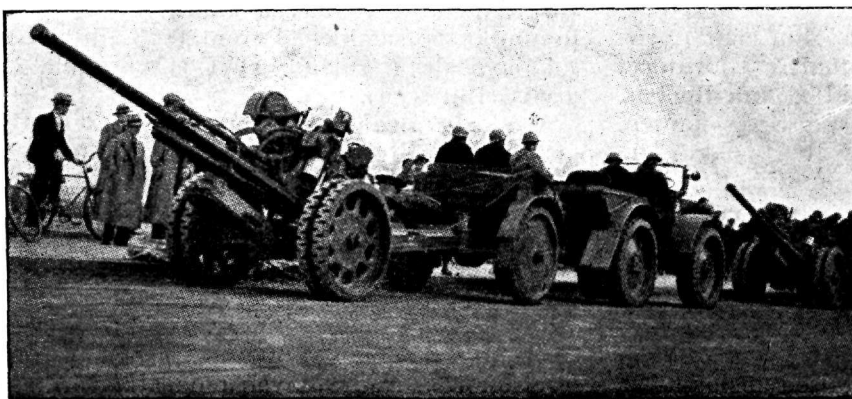

T. M. Rootsi kuningas Gustav V vestlemas kolonel Kasekamp'iga.

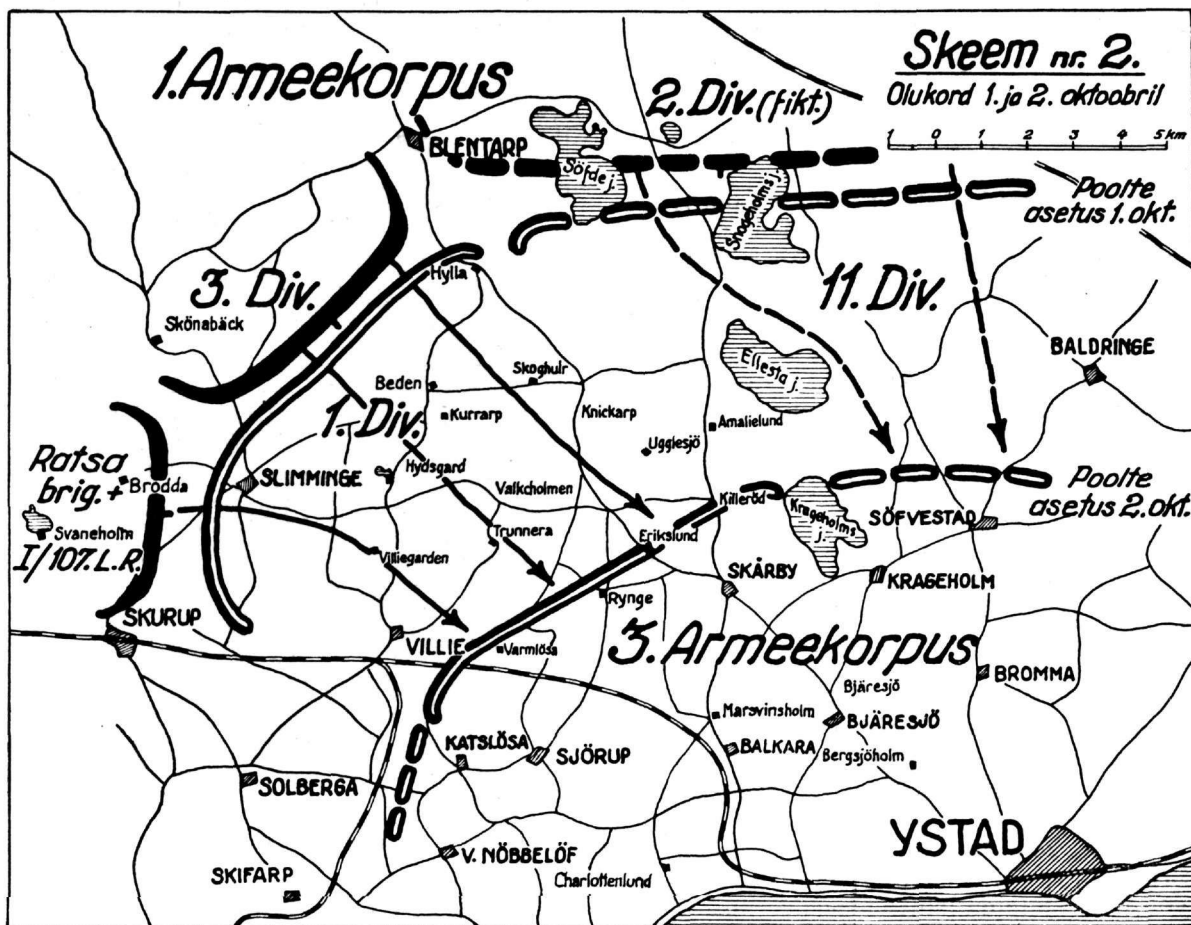
olukorras 107. landsturmi pat. teotsemine oli väga raske. Pärast kella 09.00 jõudsid 107. lanst. pat. rindele esimesed 1. ratsabrigaadi motoriseeritud osad soomusautode saatel, et toetada 107. pataljoni ja katta korpuse paremat tiiba.

107. pataljoni abistama tulnud 1. ratsabrigaadi osad võtsid osa 107. pat. rindest oma alla ja saatsid tulle kõigepealt oma soomusautod, kes teede suundades andsid vastasele tulelööke koos 107. pat. osadega, kuna ratsaosad jallastatult asusid järgmise joone sissevõtmi- sele.

Olles jälginud umbes tund aega vastaspoolte eelosade huvitavat tegevust Brodda rajoonis, tegime ühe tuuri autodel väljaspoole manöövrivälja, et tutvuda Lõuna-Rootsi maastikuga ja vaadata Skåne maakonna tähelepanuväärsemaid ajaloolisi

Õhukaitse patare'i rännakul.

ehitisi. Siin muuseas näidati meile Rootsi kõige vanemat kirikut Dalby alevikus, mis asub Brodda rajoonist umbes 50 km eemal. Dalby oli olnud 11. sajandil Lund'i peapiiskopi esimeseks residentsiks ja sellepärast oli siin ka ehitatud peapiiskopi kirik aastal 1060. Kirik kui ajalooline mälestis oli väga huvitav ja läheb oma stiililt hoopis lahku neist kirikutest, mis ehitatud paar sajandit hiljem.

Edasi sõitsime Dalby't 7 km eemal asuvasse Björntorpi lossi lõunale. Björntorpi mõis ja loss on suuremaid Lõuna-Rootsis. Omanik parun Gyllenkrok on reservkapten. Tema juures olid ka korteris Rootsis akkrediteeritud ja manöövrile sõitnud välisriikide sõjaväeesindajad. Minuga juttu vestes viis ta kõneluse Rootsi aja peale Eestis. Tema ütles olevat seda ajajärku põhjalikult uurinud ja arvas, et meie kõneldes „vanast heast rootsi ajast“ oma kõnelustes ja kirjutistes idealiseerime seda ajajärku rohkem kui seda õigustavad ajaloolised tõsiasiad.

1. oktoobri pärast lõunat sõitsime tagasi manöövritele. Kella 15 paiku oli 3. diviis

juba asunud lähenemiskorda ja liikus 6 km laiuses lõigus. Diviisil esijärgus 9. ja 17. rügement (9. rüg. paremal) teises järgus I/15. rüg. ja kaks eskadroni diviisi ratsa- väest (III divisj. 3. ratsarügemendist). Diviisi peajõud olid jõudmas välja jonele: Skalsdorp-Hylla. Peajõudude ees Slimminge, Beiden joonel olid 15. rüg. I ja II pataljon, kes taandusid järkjärgult vastase survele ja olid vastasega lahingutes juba hommikust saadik. Paremal 3. diviisist tungis peale 1. ratsabrigaad ja vasakult 2. diviis (fiktiivne).

Punaste ülekaalus lennuvägi teotes intensiivselt mitte ainult luure alal, vaid tema lahingulennukid, nii ravis kui üksikult atakeerisid niitva tulega siniste lähenevaid kolonne ja sundisid neid liikuma hõredamates formatsioonides.

Kella 1600 paiku 3. diviisi peajõudude esiosad olles jõudnud välja Skalsdorp-Hylla jonele, peatuvad siin ja asuvad kaitseisukorda. Nad võtavad oma alla võrdlemisi soodsa positsiooni Skalsdorp-Hylla seljandikul, kuna punaste eelosad asuvad

sellest joonest lõunapool lamedas orus, kust lähenemine siniste seisukohtadele raske. Veidi hiljem tõmbab diviis vastasega kontaktis asuvad 15. rü. kaks pataljoni tagasi diviisi varru. Nende kahe pataljoni tagasitõmbamine, täiesti lagedal maastikul, valges, vastase mõjuva tule piirkonnas, olles samal ajal ka rünnatud vastase lennukitelt, oli võrdlemisi raske läbi viia, kuid pataljonid täitsid oma ülesande laitmatult. Muidugi olid kaotused sellises olukorras paratamatud.

5. Teine manöövrpäev, 2. oktoober.

2. oktoobri hommikul sinised asuvad joonel: Skurup, Brodda, Skalstorp, Hylla, s. o. samal joonel, kuhu nad jäid eelmisel õhtul. Punased on öösi end kontaktist sinistega lahti kiskunud, öö jooksul tagasi tõmbunud ja asuvad kaitsele 3—4 km lõunapool. Hommikul punased asuvad joonel Ängadal, Flydogard, Kurrup, Stugarp. Sinine pool on aga hommikuks lähema kontakti punastega kaotanud ja hakkab hommikul seda kontakti otsima, et jätkata eelmisel õhtul korpusest saadud ülesande

kohaselt pealetungi. Selle ülesande järgi 3. diviis pidi andma löögi vasakult ühe rügemendiga ja nimelt varurügemendiga. Diviisi varus oli 15. rü., mille kaks pataljoni eelmisel päeval olid täitnud katteülesannet. Kuidas see pealetung arenes, seda polnud meil võimalik näha, sest manöövrirajooni jäime sel päeval ainult üheks tunniks. Jätkasime eelmisel päeval alatud Skåne provintsi tutvumist. Sel päeval sõidutati meid vaatama Lõuna-Rootsi riiklikku hobusekasvandust. See hobusekasvandus oli võrdlemisi laialdane asutis, väga hästi sisse seatud, suure personaaliga jne. Meile mitte ainult ei näidatud hobuseid, vaid ka demonstreeriti nii ratsa-, võidusõidu- kui sõiduhobuste ratsutamist ja sõiduharjutusi. Hobusekasvanduse vaatamisele järgnes eine Bjerustorpi lossis. Pärast lõunat meie enam manöövritele ei sattunud, sest pidime sõitma Malmö'sse ümber riietuma, et õhtuks jõuda Ystad'i, kuninga poolt antavale dineele. Õhtul katkestati manööver kuni järgneva päeva kella 1500. Selle vaheaja jooksul grupeeriti ümber manöövrist osavõtnud väekoondised, et asuda manöövri teise järgu teostamisele.

Ülal vas. paremale: Välisuurtüki moondamine. — „Stockesbrand“ positsioonil. All: R. S. auto. — Kerge S-A rühm rännakul.

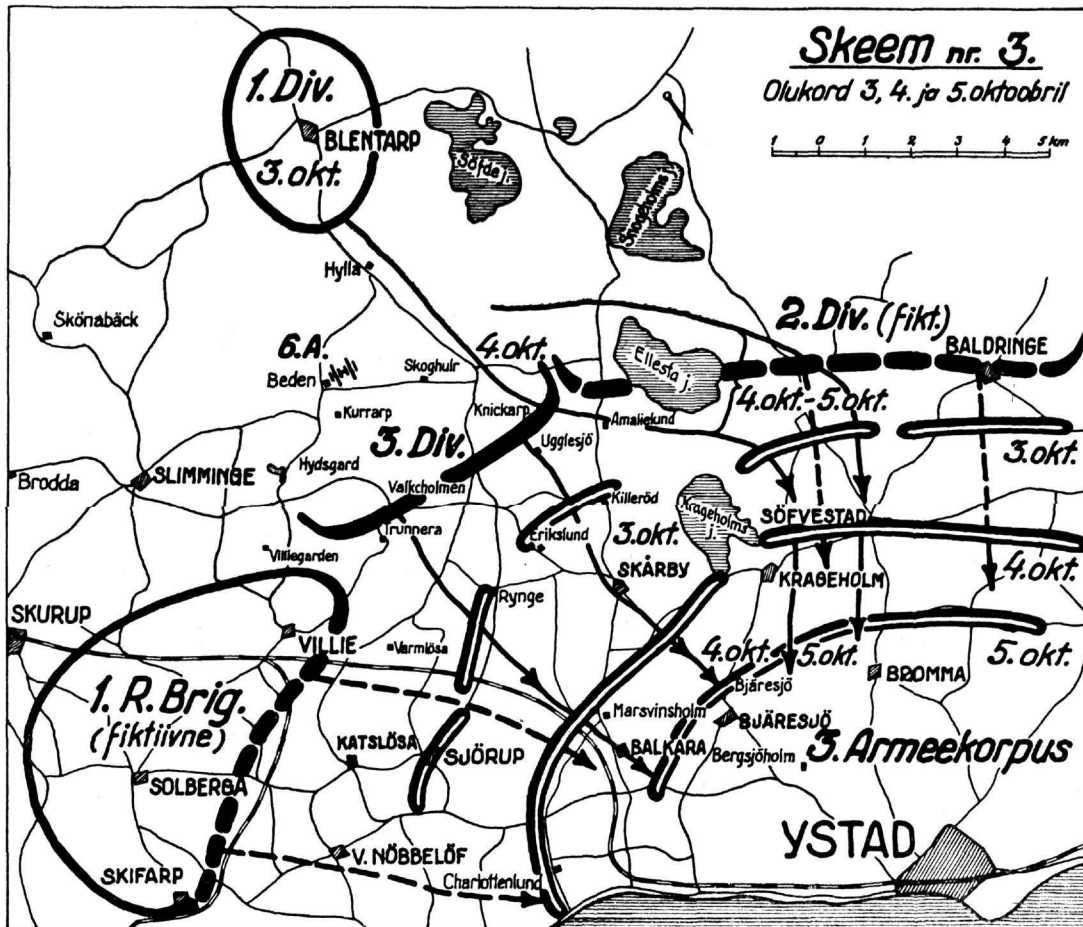
5. Manöövrite teine periood.
(3. päev. Vaata skeem nr. 3.)

Manöövri teine periood algas 3. oktoobril kell 1500, mis ajaks I ja III korpused olid ümber organiseeritud koosseisudes, nagu näidatud eespool. 1. diviis toodi punaselt poolelt sinisele poolele üle, välja arvatud selle 11. rügement, kes jäi märkima punase poole asetust kaitsel.

2. oktoobril kell 1930 ilmub I korpuse käsk, kus märgitakse vastase kohta: Vastane näib olevat võtnud sisse vastu-

1. diviisi, kes toodi üle punaselt poolelt, asub korpuse varus 2. div. taga Blentarp'i rajoonis ja saab ülesande 4. okt. hommikul kella 0700 liikuda edasi kuni Beden, Skoghult jooneni. Korpuse käsus on märgitud ära veel suurtükiväe liikumise kord ja on antud ülesanded lennuväele.

Nagu sellest käsust näha, korpused asub pärast lõunat kell 1500 pealetungile 3. diviisiga, et vallutada veel 3. oktoobril vastase eelpositsioon ja jõudes välja tema peapositsiooni ette, korraldada selle positsiooni luuret.

panupositsiooni: Charlottenlund, Marsvinsholmi jaam, Krageholm, Söfvestad, Borrie; tema julgestuspositsioon asub joonel: V. Nöbbellöf, Katslösa, Värmlösa, Ryng, Killeröd, Nyborg, Carlsdorp, Ljunghusen. 3. diviis, kes asub Trunnerup, Ugglesjö joonel, saab ülesandeks alata pealetungi kell 1500, s. o. 2,5 tundi varem, kui ilmub korpuse käsk (korraldus antud nähtavasti eelkäsu), et vallutada vastase eelpositsioon ja jõudes välja Skarby, Kragesholmi rajooni, teha kindlaks vastase vastupanupositsioon, mis asub sellest joonest lõuna pool.

1. diviis, kes asub 6—8 km tagapool, jääb 3. okt. paigale ja ainult järgmiseks hommikuks kella 0700 nihutatakse ta 4 km võrra edasi.

6. Manöövri neljas päev, 4. oktoober.
(Vaata skeem nr. 3.)

4. oktoobril sõitsime manöövriväljale kell 0700. Meie esimene peatus on Hyllajuures. Siin marsib meist mööda 6. rügem. III pataljon 1. diviisist, kes korpuse käsu järgi läheneb teises järgus. Pataljoni rännak jä-

tab väga hea mulje. On näha, et meeskond on rännakliikumiseks treeneeritud. Kompanid liiguvad teel rühmade kaupa. Iga rühma vahel distants 50 m. Rk veoks on õige väikesed ja madalad ühehobuse kaarikud. Rk laskemoon aga kantakse hobusel. Hobusel on seljas raam, mille külge on kinnitatud kummaltki poolt à 4 lindakasti, s. o. iga hobune kannab 2000 padrunit. Muidugi Skåne maastikul niisugune padrunit kandmise viis ei ole millegagi õigustatud, aga Rootsi maastiku kohta üldiselt näib see olevat otstarbekas. Mis siin rännakul pataljoni juures veel silma paistis, oli jäägerrühm. Rootsis on iga jalaväe pataljoni juures jäägerrühm. Jäägerrühm pole muud kui jalamaakuulajad. Tema koosseis on 32 meest ja siia valitakse tervest pataljonist kõige paremad mehed. Nendega viiakse läbi eriõppusi luure alal. Hea jäägerrühm on pataljoni uhkus. Rootsis jalaväe rügemendis puuduvad suuskurratturid ja neid asendavadki pataljonide jäägerrühmad.

4. oktoobril, nagu meile seletati, korpuse käsu kohaselt pidi 3. diviis pärast lühikest suurtükiväe ettevalmistust kella 1100 atakeerima vaenlase positsiooni temale määratud lõigus Marsvinsholmi jaam — Kragesholm joonel (lõigu laius 4,5 km). 1. diviis lähenes teises järgus. 3. diviisi luure andmed vastase asetuse kohta aga näitasid, et vastane oli jõudnud oma seisukohti kind-

37 mm T.T. kahur positsioonil.

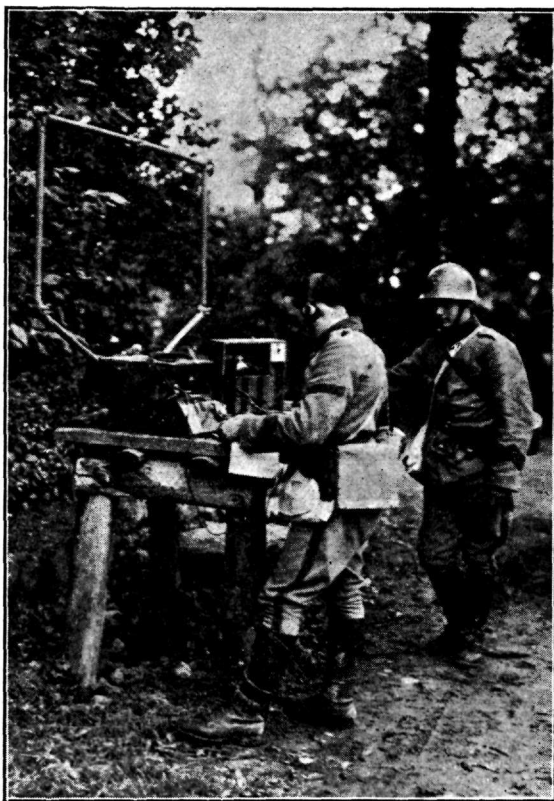
lustada enam kui seda oodati. 3. diviisi ülem tegi selle asjaolu korpusele teatavaks ja tegi ühtlasi ettepaneku pealetungi aja edasilükkamiseks selleks, et viia läbi põhjalikumat suurtükiväe ettevalmistust. Korpuse ülem nõustus diviisi 3. ettepanekuga ja lükkas pealetungi edasi 5. oktoobri koidikuks. Korpuse ülem otsustas viia läbi suurtükiväe ettevalmistuse 4. okt. pärast lõunat ja 5. oktoobril lõök anda 3. ja 1. diviisiga, tuues selleks 1. diviisi esijoonele ja määrates temale löök 3. diviisi vasakul tiival 3. ja 2. diviisi (fikt.) vahel.

Korpuse pealetungi edasilükkamisele vaatamata mängiti 4. oktoobril siiski läbi üks pealetungi episood, mille jälgimine oli võimaldatud ka publikule. Ajalehtede kaudu oli rahvale tehtud teatavaks, et 4. oktoobril kell 1500 metsa idaserval, mis Kragesholmi järvest lõunas, areneb 3. diviisi suurem pealetung suurtükiväe ja tankide toetusel. Selle teate peale oli Bjäresjö teeristile kogunenud väga palju rahvast. Siia olid tulnud mitte ainult kohalikud elanikud, vaid suurem osa oli sõitnud kauge-malt, enamik autodel. Linnadest oli organiseeritud sõite ka omnibustel. Selliseid omnibuse liikus manöövrirajoonis kümneid, autosid aga sadu. Näha oli, et manööver rahvast huvitab.

See pealetung, mis oli nähtavasti organiseeritud rahvale näitamiseks, jättis mulje, nagu meilgi Otepää ja Jõgeva manöövrite lõpp-pildid välismaa külalistele.

Õhukaitse kaksik-klp. rännakul.

Väliraadio.

Pealetungist võtsid osa tangid ja lennukid. Punaste lennukid püüdsid madalalt lennates niitva tulega ajada laiali siniste pealetungi gruppi, kuna siniste lennukid käisid jälle pommitamas punaste positsioone. Kuningas jälgis pealetungi kõrg. 167 (1 km põhja pool Bjäresjö'st).

Pealetungist võtsid osa 3. diviisi kaks rügementi. Maastik on Kragesholmi metsast ida poole täiesti lage. Et rügemendi pealetungi ribad olid väga kitsad, umbes 1 km rügemendi peale, siis oli terve pealetungi rivistus, liikumine ja tulede kasutamine selgesti näha. Pealetung jättis võimsa demonstratsiooni mulje.

7. Manöövri viies päev, 5. oktoober.

Nagu varem märgitud, 4. oktoobril pooleli jäänud siniste I korpuse pealetung lükati edasi 5. hommikule. Öösi 4. vastu 5. oktoobrit I korpus tegi veel ümberpai-

gutusi. 1. diviis oli öösi teisest järgust toodud esijärku Sofvestad'i rajooni, kus ta pidi algama pealetungi koos 3. diviisiga. Korpuse suurtükivägi (6. suurtükiväe rügement), kes 4. öhtul asus veel Skarby'st 3 km loodes, oli öö jooksul 7 km ida poole nihutatud ja asus 5. oktoobri hommikul 1. diviisi rajoonis põhja pool Sofvestad'i. 3. diviisi pealetungi rinde laius oli 4 km; temal oli 2 rügementi esijoonel ja üks varus. 1. diviis, kelle koosseis oli ainult kaks rügementi, asus mõlema rügemendiga esijoonel umbes 2 km rindel. Diviisidele oli nähtud ette kontsentriline löök:

3. diviis: Bjäresjö-Bergsjöhlm-Ystad,

2. diviis: Hästhögsholm-Hedeskoga.

Sinistel oli suurtükiväge 7 gruppi, sellest 5 gruppi otsetoetuseks ja 2 üldtegevuseks.

Punased asusid positsioonil Balkakra, Bjäresjö, Hästhögshus, Hägerstad joonel. Nende positsioon Balkakra'st Hästhögshus'ini 6 km ulatuses oli teoreetiliselt kaitsitud kahe rügemendiga, kusjuures esijoonel oli 5 pataljoni ja varus üks pataljon. Tege-likult oli siin ainult üks rügement.

Siniste pealetung algas 5. oktoobri koidikul tugeva suurtükitule toetusel. Meie jälgisime 3. diviisi pealetungi. 3. diviis tungis peale kahe rügemendiga esijoonel. Kumbki rügement oli loogiks koondanud oma jõud 500 m rindele ja atakeeris sügavas formatsioonis pataljonid järgustatud sügavusse. Meeskonnad liikusid võrdlemisi tihedates ahelikkudes kiire tempoga. Bjäresjö maastik on täiesti lage ja seepärast oli terve rügemendi liikumine korraga nähtav.

Niipea kui siniste esimesed ahelikud jõudsid punaste positsioonidele ette, lõpetati

Pealelaadimine.

pealetung ja signaalsarv mängis manöövri lõppu. Manöövri väljalt viidi väeosad pealaadimisjaamadesse, garnisonidesse tagasi sõidutamiseks. Mingit paraadi manöövrite lõpul ei korraldatud.

Kokku võttes oma lühikest ülevaadet Rootsi manöövritest tahaksin kriipsutada alla seda suurt huvi, mis välismaa ohvitseridele pakkus Rootsi manöövrite jälgimine. Manöövrid näitasid, et Rootsis võrdlemisi lühikese ajaga jõutakse õpetada välja eeskujulikke sõdureid, kelle riviline väljanägemine, rännaku distsipliin ja teotsemine maastikul, isegi pärast mitmepäevast väsitavat manöövritegevust, ei jätnud midagi soovida. Sõjamehe voorused näivad olevat rootslasele täiesti loomupärased omadused, mis pärast tuleb arvata, et mõnel teisel maal, kus niisugused eeltingimused puuduvad, ei saavutata mitte nii lühikese sundteenistusega samaseid tagajärgi kui Rootsis. Mitmed manöövri nähtud Rootsi sõjaväe relvastuse artiklid näitavad, et Rootsi on jõudnud pidada sammu moodsa tehnika

kiire tempoga ja ta omab relvastuse, mis kuulub praegusaja kõige modernsema relvastuse hulka. Need lugematud katsed, mis rootsi sõjaväes tehakse nii sõjaväe organisatsiooni, juhtimise kui ka materjalse varustuse alal, annavad tunnistust sellest püüdest, mis sõjaväe juhtkond avaldab riigikaitse kõrgemale järjele tõstmise alal.

Manöövrite jälgimise kõrval oli meile loodud soodsad võimalused tutvuda Lõuna-Rootsi väga huvitava maastikuga, õppida tundma selle maa ajaloolisi tähelepanuväärseid ehitisi ja kultuuri.

Olles manöövri ajal Rootsi sõjaväe külalised, ei saa jätta nimetamata seda üli-suurt külalislahkust, mida meie saatjad rootsi ohvitserid meie vastu üles näitasid. See äärmine tähelepanelikkus ja alaline meie eest hoolitsemine jättis meile kõigile parimad muljed Rootsist ja tema sõjaväest.

Manöövrite lõppedes ja tagasisõidule asudes oli kahju, et need nii huviküllased õpetlikud Rootsi manöövritel veedetud päevad nii ruttu lõppesid.

Väeliigi ohvitseride ettevalmistamise uuest korrast.

Riigivanemalt antud uus ohvitseride ettevalmistamise seadlus (VOES) (RT 92 — 1935), mida kohaldatakse alates 1. juunist s. a., on toonud rea muudatusi meie senisesse ohvitseride ettevalmistamise korda. Kõigepealt on uus seadlus palju põhjalikum kui endine, kuna ta määrab ettevalmistuse korra kõikide väeliikide tarvis. Senine seadlus käsitles ainult jalaväe ohvitseride ettevalmistamist; teiste väeliikide tarvis tuli kohaldada seadluse eeskirju.

Kuna uus seadlus toob senisesse ettevalmistamiskorda muudatusi, siis ei oleks üleliigne lühidalt peatuda uue seadluse eeskirjade juures.

VOES jaguneb kuude ossa, milledest luigejaile on tähtsamad 2—4 osad. Esimesest osast tuleks ehk nimetada, et nüüdsest peale täiendusohvitseri valmistab ette peale sõjakooli ka lennukool. Seadluse 2. osa käsitleb täiendusohvitseride ettevalmistamist, 3. osa aspirantide valikut ettevalmistamiseks kaadriohvitseriks ja 4. osa kaadriohvitseri ettevalmistamist.

Esialgul peatume 2. osa, s. o. täiendusohvitseride ettevalmistamise juures, käsitledes eraldi lennukooli täiendusohvitseride ettevalmistamist ja teiste väeliikide täiendusohvitseride ettevalmistamist.

I.

Täiendusohvitseri valmistatakse ette, välja arvatud lennukooli täiendusohvitserid, endiselt sõjakooli aspirantideklassides, milleid on kolm: 1) jalaväe, 2) suurtükiväe ja 3) inseneriväe. Vastavalt erialadele jagunevad klassid allklassideks (rk, suuskraator). Peale jalaväelaste saavad jalaväeklassis ettevalmistuse veel ratsaväelased ja mereväelased, ja suurtükiväeklassis — merekindlustused. Kõigile neile, kes saavad ettevalmistuse oma väeliigist erinevas klassis, korraldatakse eriliigid täiendusõppusi pärast aspirantideklassist vabanemist.

Sõjakooli aspirantideklassi vastuvõtmise tingimused on jäänud põhijoontes endisteks. Erinevusena tuleks märkida, et nüüdsest peale võib võtta vastu ka uue (1934. a.)

keskkooli lõpetanud kodanikke. Niisuguseid noori saame juba 1938. a. suvel. Need suurendavad märksa kontingenti, mille seast tuleb komplekteerida sõjakooli. Siinkohal tuleb aga märkida, et 1934. a. keskkooli lõpetanud noormehed ei või saada kaadriohvitseriks, kuna kaadriohvitserid komplekteeritakse eranditult aspirantideklassi lõpetanud, gümnaasiumi või kõrgema üldharidusega kodanikest. 1934. a. keskkooli ja aspirantideklassi lõpetanud ning üleajateenijaks kaitseväge teenima jäänud allohvitser võib saada kaadriohvitseriks, kui tema on eksternina sooritanud gümnaasiumi katseid.

Vastuvõtmise tingimustes toodud vanuse ülemmäär on endiselt 27 aastat. Kuid § 8-ga on Kaitseväge Juhatajale antud õigus teha erandeid vanuse ülemmäära kohta.

Vastu võib võtta endiselt ajateenijaid, üleajateenijaid ja reservväelasi, kes vastavad vastuvõtutingimustele. Seejuures uudseks on, et vastuvõetud üleajateenijale jääb alles tema senine ametikoht (§ 16) ja ühes sellega ka palk.

Sõjakooli aspirantideklassi astuda soovijad peavad esitama vastava sooviavalduse ühes dokumentidega 1. augustiks — teevteenistuses olevad oma ülemale, teised, s. o. reservväelased, kaitseväge ühendatud õppeasutiste ülemale.

Kõigile sõjakooli astuda soovijaile korraldatakse katsed ja arstlik järelevaatus. Tegevteenistuses olevatele korraldatakse katsed väeosades. Reservväelastele korraldatakse katsed Kaitseväge Ühendatud Õppeasutiste juures harilikult augustikuu teisel poolel.

Sõjakooli aspirantideklassi õpilasi nimetatakse endiselt aspirantideks.

Õppetöö aspirantideklassides algab septembris ja kestab jalaväeklassis kuni üheksa kuud ja suurtükiväe- ning inseneriväeklassis kuni kümme ja pool kuud. Peale selle on aspirantideklassi edukalt lõpetanud aspirandid teatud aeg praktilal, mille raskuspunkt, eriti juhtimispraktika omandamise alal, langeb augustikuule, mil harilikult teostuvad koostöö õppused.

Aspirantideklassi lõpetanud reservväelased peavad tegema läbi samuti kahekuulise juhtimise praktika väeosades.

Mereväe ja merekindluste aspirandid täidavad praktikumi ja sooritavad oma erikursuse merevâes.

Üleajateenijad-allohvitserid vaatamata sellele, kas nad lõpetasid aspirantideklassi või mitte, saadetakse tagasi oma väeosas oma endisele ametikohale.

Aspirante, keda jäetakse teenima üleajateenijatena, lipnikuks ülendamiseks ei esitata — kõik teised, kes edukalt on lõpetanud sõjakooli ja sooritanud praktika väeosades, ülendatakse lipnikkudeks.

II.

Seni meil lennuväe täiendusohvitserite ette ei valmistatud. Lennukoolis valmistati ette ainult lendurallohvitserite ja aviomotoriste. Kuna täiendusohvitseride-lenduriidete ettevalmistamine on vajalik ja läbiviidav vaid lennukoolis, siis muudab kõneall olev seadlus lennukooli täiendusohvitserite ettevalmistamise õppeasutiseks.

Kui võrrelda vastuvõtmise tingimusi sõjakooli aspirantideklassidesse ja lennukooli, siis paistab silma järgmist. Kõigepealt võetakse vastu lennukooli 18—21-a. vanuseid noormehi — vanemaid seadlus ei luba võtta vastu. Peale selle võetakse vastu ainult gümnaasiumi või sellele vastava haridusega noormehi — seega nõutakse vastuvõetavatelt kõrgemat hariduslist tasapinda.

Vastuvõtmine lennukooli toimub õhukaitse ülema kaudu, kelle nimele sooviavaldajad peavad saatma oma palvekirjad.

Õpilaste vastuvõtmine lennukooli tehakse igakord avalikult teatavaks vähemalt 6 kuud enne kooli avamist.

Sisseastuda soovijatele korraldatakse katsed, millede alusel valitakse välja vajalik arv õpilasi kooli komplekteerimiseks. Vastuvõetud õpilased nimetatakse aspirantideks.

Õppetöö lennukoolis kestab mitte üle 22 kuu.

Aspirandid, kes edukalt on lõpetanud lennukooli, tegelikult kaitsevâeteenistusest vabastamisel ülendatakse lipnikkudeks ja kinnitatakse kv. lenduri kutse. Üleajateenijaks jääjaid lipnikkudeks ei ülendata.

III.

Nagu nägime, on täiendusohvitserite ette valmistamine jäänud põhijoontes peaaegu endiseks, välja arvatud see, et ka lennukool on nähtud ette täiendusohvitserite õppeasutisena.

Suuremaid muudatusi näeme aga kaadriohvitseri ettevalmistamise süsteemis. Endiseid kadettide klasse ja ühes sellega ka kadette enam seadlus ei tunne. Selle asemel aga on juurde tulnud uus nimetus — portupei aspirant.

Seadluse kohaselt kas iga aasta või siis kui see tarvilik valitakse välja vajalik arv

M. Nicaise VR III/3. 15 aastat Belgia konsuliks Eestis.

Teisipäeval, 3. detsembril täitub Belgia konsul Michel Edouard Nicaise'il, kes sõjaväeliselt auastmelt kaptenmajor (capitaine-commandant), 15 aastat Eestis konsuliks olemisest. Kõik need 15 aastat on konsul M. Nicaise elanud alaliselt Tallinnas, käies ainult vahetevahel kodumaal puhkusel; seega on ta näinud meie riiklikku ülesehitustööd Eesti iseseisvuse algusest peale. Siia konsuliks nimetati ta Belgia valitsuse poolt, kui Venemaa olude tundja, 3. detsembril 1920. aastal.

Kuna Belgial puudub Tallinnas alaline saatkond ja saadik asub Riias, siis on konsul M. Nicaise kõik need aastat esitanud siin oma kodumaad ja aidanud omalt poolt kaasa Eesti-Belgia vahel valitsevate sõbralikkude suhete süvenemisele.

Belgia ajalehtedes ja ajakirjades Eesti üle ilmunud kirjutustest on suur osa pärit konsul M. Nicaise'i sulest, tema õhutusel ja algatusel on asutatud Tallinna Eesti-Belgia kaubanduskoda ja Brüsselisse Belgia-Eesti kaubanduskoda, milledes ta mõlemas on valitud auliikmeks, ning tema viimaseks teoseks Eestile oli tänavuu sügisel alalise Eesti osakonna avamine Belgia sõjamuuseumi juurde.

Eesti vastu ülesnäidatud teenete eest on konsul M. Nicaise'ile annetatud Eesti Vabadusrist, Kotkarist ja Punase Risti aumärk. Ühtlasi on ta praegu Tallinnas asuvatest välisriikide esindajatest ainukeseks, kellel olemas Eesti Vabadusrist.

*

M. Nicaise sündis 1882. a. Belgias Hainaut provintsis. Lõpetas 1902. a. de Monsi linnas kaubandus-instituudi kaubandus-insenerina (ingenieur-commercial). Ida-Euroopasse, Venemaale, sattus ta esmakordselt 1905. a., Belgia majandusringkondade esindajana, kuid siis ainult lühikeseks ajaks. Aga juba 1909. a. tuli N. Nicaise Venemaale tagasi, asudes Peterburis töötama Prantsuse suurpanga „Crédit Lyonnais" sealsesse osakonda. Nagu ta ise jutustab, kuulis ta seal esimest korda Eestist, saades tuttavaks ja sõbraks samas pangas teenivate eestlaste Artur Hüüsi (praegu Tallinna Laevähiuse direktor ja Eesti-Belgia kaubanduskoja juhatusliige) ja A. Martmanniga (†). Aasta pärast nimetati M. Nicaise ühe Belgia seltsi juhatusliikmeks ja ühtlasi Peterburis asuva Belgia kaubanduskoja sekretäriks, kuna 1914. a. ta sai kaubanduskoja peasekretäriks ja juhatusliikmeks.

Maailmasõja ajal mobiliseeriti M. Nicaise Belgia sõjaväkke, kuid jäeti Peterburisse organiseerima Vene-Belgia keemiatega asutamist arstirohtude ja farmatseutiliste abinõude valmistamiseks, millede järgi Venes tunti suurt puudust ja millede muretsemiseks Belgia Venele

Belgia konsul M. Nicaise.

appi tuli. Kui 1915. a. Peterburisse asutati Belgia sõjaväeline keskus (Centre Militaire Belge), sai M. Nicaise selle ülema abiks ja 1917. a. selle punkti ülemaks, kapteni aukraadis. Enamlaste võimulepääsemise järgi 28. veebruaril 1918. a. välissaatkondade Peterburist lahkumise päeval ühendati M. Nicaise kapten-majoriks ja Belgia suursaadik jättis ta Petrogradi maha oma täisvolitusliku esindajana korraldama Venesse jäävate Belgia varanduste ja sõdurite evakueerimist. See M. Nicaise'il ka õnnestus ja sama aasta augustis jõudis ta oma ešeloniga Muurmani, kus juba tegutsesid liitriikide väed. Sealt sattus M. Nicaise Põhja-Venes tegutsevate liitriikide vägede ülemjuhataja korraldusel Arhangelskisse, kus ta määrati teenima Inglise vägede peakorterisse.

Hiljem tegutses M. Nicaise Arhangelskis ka Belgia valitsuse esindajana. Kui liitlaste Põhja-Vene rinne 1920. a. veebruaris kokku varises, pääses M. Nicaise viimaste sinna jäänud belgia sõduritega Vardõ'sse Norras. Sealt sõitis ta Brüsselisse ja sai puhkuse, kuni nimetati 3. detsembril 1920. a. Belgia konsuliks Tallinna.

Peale Eesti aumärkide on konsul M. Nicaise'il Belgia Leopoldi ordeni ohvitseri aumärk ja Prantsuse auleegioni aumärk. Vene aumärkidest on temal Püha Vladimiri aumärk mõõkadega, Anna aumärk mõõkadega ja Stanislavi 2. klassi aumärk mõõkadega.

aspirantide kursuse lõpetanud gümnaasiumi või vastava haridusega aspirante, kes soovivad saada kaadriohvitseriks. Nendele aspirantidele korraldatakse põhjalik tervisekatse. Katse sooritanud jäetakse pärast sundusliku kaitseväeteenistuse ärakandmist teenima väeosadesse üleajateenijate ametikohtadele portupeiaspirantidena. Teenistus üleajateenija ametikohal on mõeldud neile praktikana, mille kestel nad õpivad tundama kaitseväe elu üksikasju. Ühtlasi selle aja jooksul vastavatel ülematel on võimalus põhjalikult tutvuda portupeiaspirantide iseloomomadustega, võimetega jne.

Portupeiaspirant on kandidaat sõjakooli ohvitserideklassi astumiseks. Sellise kandidaadinna ta peab väeosas teenima vähemalt 2 aastat. Tähendatud kaks aastat ei ole määratud üksi väeosa eluga tutvumiseks, vaid selle aja kestel portupeiaspirant on kohustatud iseseisvalt end valmistama ette ohvitserideklassi vastuvõtmiseks korraldatavateks võistluskatseteks. See ei ole kerge töö, kui vaadata võistluskatsete katsekava. Nagu näha, on katsekava koostatud arvestusega, et ohvitserideklassi pääsenud peale puht rivilise ettevalmistuse oleksid ka mitmel muul alal tugevamadki, kui vanasti olid kadettide noorema klassi lõpetajad.

Portupeiaspirandid võivad võistluskatseid sooritada kolm korda. Kes kolmandal korral ei saa sisse või kes vanuselt ületab 27 a., see arvatakse reservi.

Väeosades on portupeiaspirandid erisukorras. Kui tulevased ohvitserid, on nad väeosades erilise tähelepanu ja hoolitsemise all ja nende kui tulevaste ohvitseride kasvatusel pööratakse tõsist tähelepanu. Samuti aidatakse neid igati nende iseseisvas ettevalmistustöös.

IV.

Kaadriohvitseride ettevalmistamiseks on sõjakoolis järgmised ohvitserideklassid: jalaväeklass, suurtükiväeklass, inseneriväeklass ja mereväeklass. Seejuures jalaväeklassis saavad kaadriohvitseri ettevalmistuse ka ratsa- ja lennuväelased.

Ohvitserideklassi võib võtta vastu portupeiaspirante, üleajateenijaid-allohvitsere ja kõrgema haridusega täiendusohvitseri, kes:

- omavad vähemalt gümnaasiumi hariduse;
- on teeninud rivilis vähemalt 2 aastat, täiendusohvitserid — 1 aasta;
- ei ole vanad üle 27 aasta, täiendusohvitserid — üle 30 aasta.

Seejuures vanuse ülemmäära suhtes on Kaitseväge Juhatajal õigus teha erandeid.

Nagu näha lubab seadlus võtta vastu ohvitserideklassi ka üleajateenijaid, kes pole lõpetanud aspirantide kursust. Loomulikult on nendel suuremaid raskusi võistluskatsete sooritamisel.

Peale selle näeb seadlus ette ka kõrgema haridusega täiendusohvitseride vastuvõtmist. Seega seadlus eeldab, et nüüdsest peale on võimalik kõrgema haridusega täiendusohvitseri võtta teenistusse ka rivilis kohtadele. Seni võis neid võtta teenistusse ainult ametikohtadele, kus oli nõutav erialaline kõrgem haridus.

Praegu reservis olevatel täiendusohvitseridel, kellel puudub kõrgem haridus, puudub ka võimalus saada kaadriohvitseriks.

Ohvitserideklassi astujad peavad esitama sooviavaldused alluvuse järjekorras vähemalt 3 kuud enne ohvitserideklassi avamist. Õppetöö ohvitserideklassides algab harilikult septembri algul.

Ohvitserideklassid avatakse vastavalt tarvidusele, kusjuures sellest teatatakse avalikult üks aasta enne võistluskatsete algust. Nagu juba varem tähendatud, korraldatakse ohvitserideklassi pääsmiseks võistluskatsed. Katseid on:

	kirjalikke	suulisi
jalaväeklassi sisseastujaile	4	15
suurtükiväeklassi sisseastujaile	4	18
inseneriväeklassi sisseastujaile	4	22

Nagu näha on katseid õige palju ja ettevalmistamine nendeks nõuab tükk tõsist tööd. Kuid selle töö tulemused, kui nad on head, toovad endaga kaasa ka suuremaid soodustusi. Sõjakooli ohvitserideklassi vastuvõetud portupeiaspirandid ja üleajateenijad-allohvitsereid ülendatakse lipnikuks ning ohvitserideklassis nad viibivad juba ohvitseridena.

Õppetöö ohvitserideklassis kestab:

- jalaväeklassis — üks aasta,
- teistes klassides — üks aasta kaheksa kuud.

Õpilased, kes on edukalt lõpetanud ohvitserideklassi, loetakse sõjakooli lõpetanuks ja saadetakse väeosadesse kuuekuisele praktikale, mille edukal sooritamisel nad ühendatakse n.-leitnantideks kaadriohvitseri õigustega.

Ohvitserideklassi vastuvõetud kõrgema haridusega täiendusohvitserid pärast klassi edukat lõpetamist omandavad kohe kaadriohvitseri kutse ja kes ei oma n.-leitnandi auastet, saavad ka selle.

San.-kindralmajor Ludvig Puusepp 60-aastane.

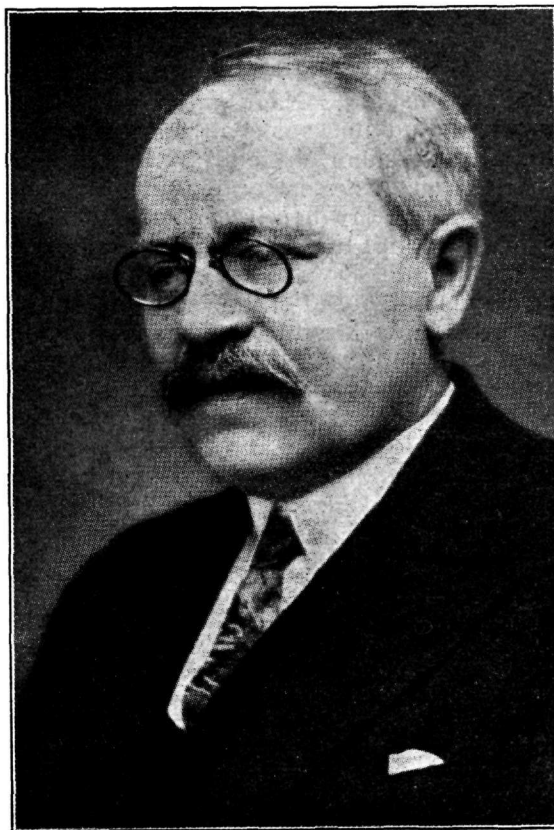
3. detsembril s. a. pühitseb eesti silmapaistvamaid teadusemehi, Tartu ülikooli professor ja kaitseväge konsulant, san.-kindralmajor Ludvig Puusepp oma 60-dat sünnipäeva.

Höbejuukseline hällipäevalaps on sündinud 21. 11. 3. 12. 1875. a. Kiievis, kuhu tema isa oli rännanud välja Rakverest. Keskhariduse omandas juubilar Kiievi gümnaasiumis, kutsealase — Peterburis sõjaväe arstiteaduse akadeemias, millise lõpetas arsti diplomiga 1899. aastal, kusjuures ta kui andekamaid õpilasi jäeti akadeemia juurde ettevalmistamiseks professori ametile. Siin töötas ta alul kuulsa professori V. M. Behterovi assistendina närvahaiguste alal, teotseades ühtlasi ka kirurgiaga. 1900. aastal täiendas end Viini, Berliini ja Pariisi kliinikutes. 1902. a. omandas arstiteaduse doktori astme. 1907. aastal valiti sõjaväe arstiteaduse akadeemia eradotsendiks ja 1910. aastal — psühho-neuroloogia instituudi neurokirurgilise psühholoogia professoriks ja neurokirurgilise kliiniku juhatajaks, millistel ametkohtadel püsis kuni 1920. aastani. Ühtlasi teotseas ta ka pikemat aega Petrogradi orthopeedia instituudis konsultandina ning Petrogradi sõjaväe haigemajas ülemarstina. Võttis osa Vene-Jaapani sõjast, kus sai põrutada Mukdeni lahingus. Maailmasõjas oli tegev alul arstina rindel, saades ka siin põrutada võitluses sakslaste vastu Ratschki küla all 1914. aastal; sõja lõpupoole teotseas ülemarstina Petrogradi sõjaväe neurokirurgilises hospitalis.

1920. a. sügisel tuli Eestisse, kus 8. 11. samal aastal määrati 1. Tallinna sõjaväe haigemaja nooremaks arstiks ja järgmise aasta 15. jaanuaril — kaitseväge neuroloogkonsultandiks. Ühtlasi valiti juubilar varsti pärast kodumaale ilmumist Tartu ülikooli närvahaiguste professoriks ja närvikliiniku juhatajaks, kellena toimib praegugi. Nimetati sanitaar-kindralmajoriks 29. juunil 1921.

Eestis viibides on san.-kindralmajor Puusepp oma otseste ametikohuste kõrval energiliselt jätkanud ka teotsemist laiemas ulatuses arstiteaduslikul ja seltskondlikul alal. Tema algatusel ja kaasabil on asutatud Eesti Neuroloogia Selts, Tartu Prantsuse Instituut ja ajakiri „Folia Neuropathologica Estoniana“, mille toimetajaks ta on käesoleva ajani. Samuti on ta ülaltähendatud seltsi ja instituudi esimeheks. Peale selle kuulub san.-kindralmajor Puusepp „Eesti Arsti“ ja paljude välismaa teaduslike ajakirjade kaastöölise hulka, on mitme teadusliku seltsi korrespondeeriv ja auliige, Portugali teaduste akadeemia liige 1927. aastast, Torino arstiteaduse akadeemia korrespondeeriv liige 1934. aastast, Padua ülikooli audoktor 1922. aastast ja Vilno ülikooli audoktor 1929. aastast.

Teaduslikul otstarbel on juubilar mitmel puhul matkanud Lääne-Euroopas ja P.-Ameerikas. Oli 1923. ja 1927. aastatel Pariisis ärapeetud rahvusvahelistel neuroloogide kongressidel auesimees. Arstiteaduslike teenete eest on temale annetatud rida Vene, Prantsuse ja teiste välisriikide aumärke.

San.-kindralmajor L. Puusepp

Teaduslike tööde arv, mis juubilar on avaldanud peale eesti keele veel mitmes Lääne-Euroopa keeles, ulatub 150-ni. Valdavam osa neist käsitleb neurokirurgilisi küsimusi, millistes autorit peetakse tunnustatud autoriteediks mitte ükski mell, vaid ka Läänemail ja Ameerikas. Üldiselt tuntud on tema närvivalude ravimise meetod alkoholi süstega, samuti ajukasvajate füsioloogilise enukleatsiooni ja vesipea operatiivse ravimise meetod ja mitmed teised.

Nagu loetelust nähtub, on juubilaril arstiteaduse alal rahvusvaheline kuulsus. Võib eksimatult öelda, et san.-kindralmajor Puusepp on üks silmapaistvamaid neist vähestest isikutest, kes välismaailma ees Eesti nimele on teinud au, mitte spordimängudel füüsiliste võimete abil, enam-vähem juhuslikult lõigatavate loorberitega, vaid tõsise ja tõhusa tööga teadusevallas, kus kuulsuse saavutamine osutub võrratult raskemaks, kui see on võimalik staadionil, maadlusmatil või poksiringis.

Soovime hallpäisele töömehele tema 60. hällipäeva puhul head tervist, jõudu ja õnne ning loodame ühtlasi, et ta veel kaua suudab jätkata oma senist tagajärjekat tegevust isamaa auks ja inimkonna kasuks!

Kõik õpilased, kes millegi pärast ei lõpetanud ohvitserideklassi või ei sooritanud praktikat, arvatakse reservi.

*

See on lühidalt ja kokkuvõetult ohvitseri ettevalmistuskäik. Nagu näha on seadluse arendatud uus süsteem, kus täiendusohvitseri ja kaadriohvitseri ettevalmistuskursused on üksteisest eraldatud pikema — kaheaastase ajavahemikuga. Selle kahe aasta kestel, mil tulevased ohvitserid — portupei aspirandid — viibivad väeosades, selguvad nende füüsilised, vaimsed ja moraalsed omadused, mis kindlustab, et ohvitserideklassi vastuvõtmiseks korraldatavatele võistluskatsetele pääsevad vaid kaadriohvitseri kutsule täiesti väärilised kandidaadid. Loomulikult selle kahe aasta jooksul õpivad portupei aspirandid põhjalikult tundma ka kaitseväge elu üksikasju, sõduri hingeelu ja täiendavad ja viimistlevad oma juhtimisoskust.

Nagu näha on ettevalmistamissüsteemis pöördud tõsist tähelepanu tegeliku praktika

andmise vajadusele õpilastele enne ohvitseriks saamist. Endise seadluse järgi kujunes see praktika väga lühiajaliseks ja ei võinud seega olla kuidagi põhjalik. Selle tagajärjel jäid õpilased paratamatult vähikuks kaitseväge elu üksikasjades.

Ühtlasi aga uus seadlus seades ette suurema nõudmise praktika alal annab ka suuri soodustusi, milledest tähtsam — ohvitseriks ülendamine ohvitserideklassi pääsmisele. See on ka majanduslik soodustus. Üldse peab tähendama, et uus seadlus on majanduslikult võrdlemisi soodus. 21-aastane noormees aspirant, kes sundaja ära teeninud, kui teda jäetakse teenima portupei aspirandina, saab kohe 45 kr. kuus palka ja lisaks sellele riided, toit ja korteriraha. Temal on tarvis kaks aastat korralikult enda kallal teha tööd ja juba temast saab ohvitser — lipnik. Jälle palgakõrgendus, suurem varustus jne. Nüüd veel aasta tööd sõjakoolis, pool aastat väeosas ja juba on ta kaadriohvitser.

N. Rg.

SMÜ sünd ja tegevus 15 aasta jooksul.

Vabadussõja aegsete sõdurite poodide ülesandeks oli olnud kaitseväelastele tarbeainete muretsemine heas väärtuses ja soodsate hindadega sõja kestel, kus tarbeaineid polnud hõlbus saada ja nende väärtus oli nõrk ja hinnad kõrged. Nad teetsid kaitseministeeriumi summadega ja sõja lõpul neid oli 32. Nende tegevust juhtis, peaaesjalikult muretsetes kaupu, Varustusvalitsuse koosseisus olev Sõdurite poodide Valitsus, mille ülemaks oli kolonel Schenk. Sõja lõppedes 1920. aasta suvel asuti sõdurite poodide likvideerimisele.

Tarbeainetega varustamise raske olukord oli pikkade sõjaaastate kestel (Maailma- ja Vabadussõda) liiga teravalt meelde jäänud ja inimestel polnud usku, et sõda tõesti selleks korraks lõplikult lõpeb. Ühest küljest harjumus ennast varustada hõlpsasti esmajärguliste turul puuduvate ainetega sõdurite poodide kaudu ja teisest küljest raske olukorra võimalik edasikestmine viisid sel ajal kaitseväelasi mõttele, luua ise enestele organisatsioon, mis võiks asendada sõdurite poode. Tärkas mõte asutada Sõjaväe Majanduse Ühisus. Moodustatakse asutajate liikmete kogu.

Asutajatekogu esimeheks valitakse kind-

ralmajor P. Lill (sel ajal kolonel) ja sekretäriks kapten R. Palm (praegu res. major).

Asutajatekogu nimel kolonelid P. Lill, Schenk ja Narkevitsch esitavad 2. juunil 1920. a. ettekande kaitseministrile. Selles kirjeldatakse olukorda, mis tekib kaitseväelaste kaupadega varustamisel sõdurite poodide likvideerimise korral ja teatatakse kavatsusest asutada ühing Eesti Majanduse Selts, mille ülesandeks oleks:

1. vaheltkauplejate kõrvaldamine tarvitate ja valmistajate vahelt oma kaupluste ja töökodade asutamise teel, mis muretseksid seltsist osavõtjaile elutarviduse asju ja aineid niihästi puhta raha eest kui ka krediidi peale;

2. võimaldada liikmetele seltsi kasudest, mis neile dividendi näol makstakse, soetada lisa-sissetulekuid.

Esitatakse ühtlasi põhikirja kavad. Palutakse kaitseministeeriumilt toetust kapitali näol, sest osamaksudega üksinda tegevust alustada on raske ning kuulub ju kaitseministeeriumi huvidesse kaitseväelaste majandusliku seisukorra parandamine. Selleks on konkreetne ettepanek:

1. määrata ühekordne abiraha sõdurite poodide kaubanduslikest operatsiooni-

dest saavutatud ülejäägi näol, mis ei kuulu tagasimaksmisele, sest seltsi ülesandeks on töötada Eesti rahvaväe kasuks;

2. anda ühekordset laenu kaitseministeeriumi summadest, mis tasutakse kokkulepitud alustel aastate jooksul; ühes sellega jääb kaitseministeeriumil õigus määrata 2 ühingu juhatuse liiget — järelvalve teostamiseks.

Edasi märgitakse: „Seltsi põhikirjas on seltsi koosseisu määramisel asunud demokraatlikele põhimõtetele — seltsi täieõiguslikeks liikmeiks võivad olla alalise maa- ja mereväe üleajateenijad sõdurid, ametnikud ja ohvitserid. Seltsi esialgne korraldus võiks olla: Tallinnas seltsi juhatuse, ladu, peakauplus ja töökojad, Narvas, Tartus ja Viljandis või Valgas — kolm ladukauplust. Järelejäänud sõduritepoed võiksid oma kaubad osta neist kauplustest kas võlgu või puhta raha eest. Sõdurite poodidel oleksid järgmised kasud:

1. nemad saavad seltsi poolt suurel viisil esimestest allikatest ostetud head ja odavat kaupa;

2. nemad võtavad osa seltsi kasust, saades kohe juhatuse poolt määratud hinnalandust ja peale äriaasta lõppu veel preemiaid nende poolt puhta raha eest ostetud kauba hulga kohaselt; üldiselt ei aja Sõjaväe Majanduse Selts taga kapitalistlike eesmärke ja võib igal ajal sõdurite poodidele ilma endale kahju tegemata anda tähtsat abi ja lubada neile mitmesuguseid kergendusi kaupade ostmisel, millega astetmelt saavutab kindla usaldusvõime tarvitajate seas üldiseks kasuks.“

16. juunil on põhikiri Sõjanõukogus arutamisel, kus otsustatakse:

1. Sõjaväe Majanduse Seltsi asutamine tunnistada soovitavaks;

2. anda mainitud seltsi tarvitada sõjaväe poodide valitsuse likvideerimisel tekkinud summad.

Asutajate koosolekul 3. juulil otsustatakse põhikirja kavand esitada registreerimisele ja asuda liikmete vastuvõtmisele. Seltsi nimeks pannakse „Eesti Sõjaväe Majanduse Selts“.

Koosolekul 23. juulil otsustab asutajate komisjon, kuhu kuulusid kolonelid V. Schenk, A. Simon ja N. Narkevitsch, asuda kaupade sisseostmisele, olgugi et põhikiri oli alles kinnitamata, kuid arvestades erakorralist olukorda, kus kaupade hinnad raha kursi (marga) langemise tõttu äga päevaga tõusid, paluda kaitseministrilt sõdurite poodide arvelt raha laenuna asutajate liikmete isiklikul vastutusel ja asuda sõdurite poodide kaupade ülevõtmisele.

Kindralmajor P. Lill,

SMÜ asutaja ja esimene juhatuse esimees.

Samal päeval saadakse nõusolek ja komisjon asub kaupade ülevõtmisele ning müügi korraldamisele. Võetakse kaupu vastu 470.413 marga 65 penni väärtuses.

Komisjon teotseb väga energiliselt. Tema sammud on tingitud kaupade nappusest ja kõrgetest spekulatsioonihindadest. Peab pidama meeles, et avalikult vabakaubanduses neid aineid üldse sel ajal ei saanud osta — oli maksvusel veel tšekisüsteem. Organiks, kes kaitsevaelasi nende kaupadega varustas, oli varemalt sõdurite poodide võrk ja edaspidi Sõjaväe Majanduse Ühisus. Kaupasid välismaalt sai importeerida ainult tootlusteemisteeriumi vastava loaga. See luba anti komisjonile.

Sõdurite poodide rahasummade üleandmise loa annab kaitseministri abi kindralmajor A. Larka 24. juulil.

Läbirääkimiste ja korraldamistega jõutakse nõnda kaugele, et 19. oktoobril 1920. a. asutajatekogu võtab üle sõdurite poodide valitsuselt väärtusi kokku 4.107.934.49 marga eest.

Selle summa annab kaitseminister Majanduse Ühisusele alul ilma protsentideta laenuks, arvates 25. sept. 1920. a. Hiljem maksab ühisus selle eest protsente ja tasub järkjärgult.

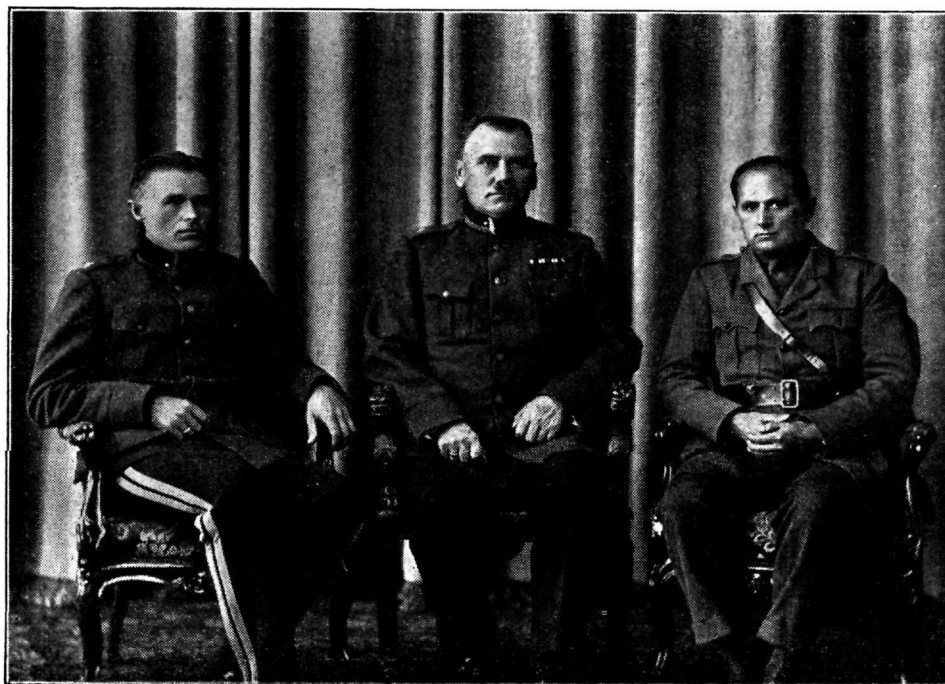
20. augustil valitakse asutajate poolt ettevõtete juhatajaks kolonel V. Schenk, palgaga 2100 mk. kuus, 130% elukalliduse raha ja kaitseväeline varustus. Kuid tema loobub sellest ja ärijuhiks palgatakse Birkenberg, palgaga 7500 mk. kuus.

Ühisus esineb algusest peale hindade allaviijana; näitena hinnad novembrikuul 1920. a. olid:

	Ühisuse kaupluses	Teistes kauplustes
Riis	40 mk. nael	48 mk. nael
Mesi	75 " "	110 " "
Suhkur . . .	36 " "	50 " "
Kakao	80 " "	200 " "

mitte üle 10 liikme — ühe, kuni 20 liiget — kaks ja suurema arvu liikmete juures — kolm, kuna üle kolme ükski väeosa ei wõi saata. Nüisugune esindajate valimise kord osutub kohe ebaõiglaseks, sest liikmetel puudub võimalus üheõiguslikult võtta osa ühisuse juhtimisest. Seepärast ka juba esimesel volinike peakoosolekul otsustatakse põhikirja muuta, kus olulisemaks muudatuseks osutub volinike arvu kindlaksmääramine 50 peale ja nende proportsionaalne valimine.

Alul on juhatus kuueliikmeline, kellest 2 on määratavad kaitseministri poolt. Põhikirja esimesel parandamisel jäävad valitavaks 2 juhatuseliiget, kuna kaitseminister võib

S. M. Ü. kauaaegne juhatus:

kol. K. Laurits,
sekretär.

kind.-mj. J. Unt (†),
esimees.

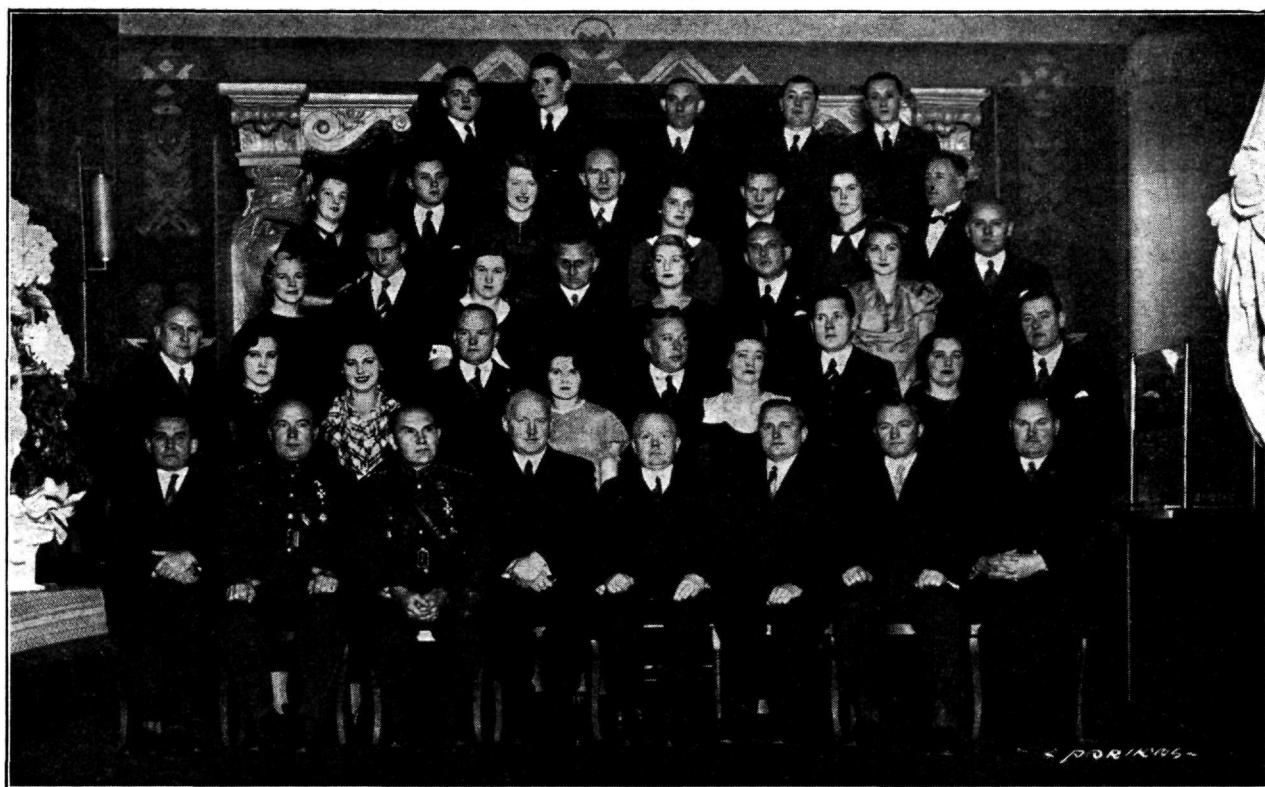
kol. G. Viard,
abiesimees.

Need olid wabamüügi hinnad ühisusest ka võõrastele tarvitajatele. Liikmetele müüdi tšekkidega veel odavamalt.

Põhikiri kinnitati 9. juulil 1920. a. Tallinnas avati kauplused 31. oktoobril. Suur Brokumägi nr. 8 ja Pikk tn. 29. Hiljem saadi ruumid Vene tn. nr. 5, kuhu kolis ka kauplus Brokumäelt. Tartus ja Valgas avati osakonnad hiljem. Tallinna kauplus Pikal tn. 29 ja Valga kauplus likvideeriti 25. jaanuaril 1923. aastal, kui kahjudega töötanud.

Esimene volinikkude peakoosolek peetakse 15. aprillil 1921. a., millest võtavad osa 36 volinikku. Põhikirja § 37 järele saadavad volinike peakoosolekule esindajad väeosad — kus

määrata ka 2 liiget. 1922. aastast alates on järelikult juhatus kolmeliikmeline, sest kaitseminister määrab ainult ühe liikme. See on tingitud kulude kokkuhoiust. 1933. aastal tõuseb juhatuseliikmete arv viiele — 3 valitud ja 2 kaitseministri määratud. See olukord kestab paar kuud, siis jääb ära kaitseministrilt määratud teine liige. Juhatus jääb neljaliikmeliseks, sealjuures jääb kulusumma juhatusse palga arvel samaks, mis ta oli kolme liikme juures. Juhatuseliikmete arvu neljale on fikseeritud maksvas põhikirjas ja see on tingitud ühisuse tegevuse laienemisest viimastel aastatel endisega võrreldes peaaegu kolmekordseks.

SMÜ praegune juhatus, revisjonikomisjoni liikmeid, ärijuht, pearaamatupidaja, osakondade juhatajad ja Tallinna ettevõtete teenijaskond.

Esireas vas. paremale: Kv. am. A. Leht (rev. kom. l.) — kol.-ltm. E. Melts (rev. kom. l.) — kol. M. Tuisk (sekretär) — kol. M. Jervan (abiesimees) — kindralmajor T. Rotberg (esimees) — E. Rossman (ärijuht) — kol. A. Kasekamp (juh. lüige) ja kol. A. Balder (rev. kom. esimees). — Teises reas vasakult neljas A. Lobjakas (pearaamatupidaja).

7-me aasta kestel (1922.—1929.) on ühisust juhtinud juhatus koosseisus — kindralmajor J. Unt, kolonelid G. Viard ja K. Laurits. Viimased kaks on pärast kindralmajor J. Undi surma veel püsinud juhatuses 4 aastat. See-ga võib konstateerida, et ühisus on olnud 11 aasta kestel ühede ja samade isikute juhtimisel. See permanentsus pole jätnud arusaadavalt head mõju avaldamata ühisuse stabiil-sele tegevusele.

Juhatus on pidanud 737 koosolekut, see on keskmiselt aastas 53 koosolekut. Viimastel aastatel, tegevuse laienedes, on ka juhatuse koosolekute arv tõusnud — 1932. a. — 65, 1933. aastal — 68 ja 1934 a. — 71 koosolekut.

Juba enne põhikirja kinnitamist asub asu-tajatekogu väga energiliselt liikmete kogu-misele. Olukord on ka soodus — ühisus suu-dab enda liikmetele pakkuda tunduivaid soo-dustusi. Liikmeid koguneb jõudsasti. 1921. a. lõpuks on 574 liiget ja tarvitat. Nad on enamikus Tallinnast. Liikmete arv tõuseb veel järgneval aastal, jõudes 637 peale, mis on haripunktiiks. Edaspidi algab langemine. Põh-

justeks on: üks osa liikmeid arvatakse reser-vi kaitseväge koosseisude koondamise tagajär-jel; majanduslik olukord on lähedamaks muutunud — vabakaubandus võimaldab tar-vete lahendamist väljaspool ühisust; kuid pea-teguriks on osamaksu tõstmine 500 margalt 2000 margale ja sellele 3000 margaga vastutu-se juurdelisamine. Viimasel põhjusel jäta-vad enamik liikmeid osamaksu täiendamata ja langevad välja ühisusest. Juhatus ka näh-tavasti ei pane enam rõhku liikmete kogu-misele. On isegi tunnuseid kalduvuseks piir-duda võimalikult vähema arvu liikmetega ja tasapisi ühisus ühistegelisel alusel viia akt-siaseltsi alusele. 1925. a. lõpul on moment, kus ühisusel on kõigest 53 õiguslist liiget, 69 määramata ajalist tarvitajat ja 393 puudu-liku osamaksuga liiget. Peakosolekute osavõtt on esimestel aastatel ka väga loid — 19. 4. 25 — 24 liiget, 17. 10. 26 — 12 liiget, 8. 5. 27. — 20 liiget; koosolekute osavõtjate arvu järele otsustades tõuseb huvi koosole-kute vastu 1931. a. alates (39 liiget), edaspidi alati üle 40 liikme.

Kuna vahepeal mitmes aasta-aruandes liikmete arvu ei märgita, siis pildi saame ainult viimaste aastate kohta:

	Liikmeid	Määr. a. tarv.	Kokku	Puuduliku osam. liikm.
1. jaan. 1929	106	77	183	320
1. „ 1930	103	103	206	322
1. „ 1931	116	118	234	234
1. „ 1932	168	170	338	—
1. „ 1933	170	180	350	—
1. „ 1934	282	217	499	—
1. „ 1935	642	335	977	—
20. okt. 1935	766	370	1136	—

Puuduliku osamaksuga liikmed likvideeruvad 1930. aastal, peaauglikult nende mahakustutamiseks. Liikmete ja tarvitajate arvud tõusevad 1933. a. jooksul 66% ja 25%, 1934. a. jooksul — 131% ja 51,6% ja 1935. a. 20. oktoobrini — 20% ja 14%.

Liikmete arvu suure kasvu on põhjastanud 1933. a. valitud juhatus energiline tegevus liikmete juurdevõitmiseks. Juhatus on astunud kindlale seisukohale, et „Sõjaväe Majanduse ühisus“ on ühistegelise ettevõtte, kelle jõulisus peitub liikmete suuremas arvus. Puhtäriliselt oleks ju õigem väiksem liikmete arv ja rohkem müüki mitteliigetele, sest liigetele tuleb maksta kõrgeid dividende ja ostupreemiaid. Kuid kogemused on juba tõestanud, et liikmete arvu kasvuga tõuseb ka läbimüük, mis ka võimaldab ühisusel ühistegelise ettevõtte oma liikmetele soodustusi anda. Liikmete juurdevõitmiseks on kaasa aidanud tunduvalt äritegevuse laiendamine uute osakondade ja töökodade avamise ja müügil olevate artiklite valiku ja väärtuse tõstmise näol.

Mõjuvaks teguriks on osutunud ka asjaolu, et 3. juulist 1935. a. maksva põhikirja alusel pole enam nõuetav liikmeilt lisavastutus kr. 30 ulatuses.

Ühisuse ettevõtete võrgu arenemisest annab pildi järgnev tabel:

1. Kauplus Vene tn. 5, asut. 31. okt. 1920 a.
2. Tartu osakond, asutatud 18. nov. 1920. a.
3. Kauplus Pikk t. 29, asut. 25. mail 1921. a.
4. Valga osakond, asutatud 31. aug. 1921. a.

Märkus: Kaks viimast on likvideeritud 25. jaanuaril 1923. a.

5. Kopli abikauplus, asut. 28. sept. 1929. a.
6. Võru osakond, asutatud 20. dets. 1929. a.
7. Rätsepätkoda, asut. 1. apr. 1931. a.
8. Rakvere osakond, asut. 1. okt. 1931. a.
9. Pärnu osakond, asut. 1. nov. 1932. a.

10. Kingsepatöökoda, asut. 1. okt. 1933. a.
11. Juhkentali abik., asut. 1. nov. 1933. a.
12. Narva osakond, asut. 23. nov. 1933. a.
13. Kauplus Pikk t. 11, asut. 24. märts. 1934. a.

Seega praegu töötavad 2 töökoda ja 9 kauplust.

Ühisuse tegevus ja äriline seisund näitavad, olgugi väikeste sammudega, kuid kavalikult tõusu, hoolimata sellest, et temal on tulnud üle elada rahakursi langusi ja tõuse, kõrg- ja madalkonjunktuuri perioode ja ka mõningaid vääratusi.

Kaupade läbimüük on tõusnud ligi neljakordseks. Silmnähtavat tõusu on mõjutanud tegevuse laienemine ja liikmete arvu kasv. Kahjuga on töötanud ühisus esimesel aastal, mille on põhjastanud mõned elujõuetud ettevõtted (Valga os. ja kauplus Pikal tn. 29, kui ka Tartu osakonna tegevuse visa algus), vilumatus äri alal (teenijaid oli palju, palgad kõrged jne.), aga peaauglikult siseseadmise suure kulud. 1922.—1924. a. püsib äri tulukus väga kõrgel, mis on olnud kõrgkonjunktuurist. 1924. a. puhtastkasust määratakse annetusi: kaitseliidule (peale kaitseliidu maksu) — 25 000 mk., kindral Laidoneri nimelisele invaliidide kapitalile — 25 000 mk., Vabadussõja mälestussamba heaks 25 000 mk. ja Vabariigi ohvitseride keskkogule Vabadussõja langenud ohvitseride mälestustahvlite muretsemiseks 35 000 mk. Vabadussõja mälestussamba heaks annetatakse veel 1925. a. — 25 000 mk. 1924. a. puhtastkasust seega annetati ära 12,5%. Edaspidi seesuguseid suuri annetusi enam ei ole. 1924. a. alates langeb tulukus ja jääb püsima peaaegu stabiilsele tasemele. Kulude vähemärgatav suurenemine ja seega puhtakasu vähenemine viimastel aastatel on tingitud uutest investeerimistest. Omakapitalide kasv on järjekindel — paljaste kätega, kapitaliks ainult hea tahtmine, usk endasse ja energia — alustatud ühisuse tegevusest on kasvanud kapital, mis moodustab 1934. a. 31,62% bilansist; see seisukord ühistegelisele ettevõttele loetakse heaks.

15. aastapäeval võib Sõjaväe Majanduse Ühisus täie rahuldustundega vaadata tagasi viljakale tegevusele ja pilgu julgelt suunata tulevikku. Tema tegevuse edukusele tulevikus on pandiks — suured ärilised kogemused, õigetele ühistegelisele alustele rajatud kindel äriline seisukord ja liikmeskonna alaline suurenemine.

Arcturus.

Hetki meie suurtükiväe tegevusest Vabadussõjas.

1918. a. hilissügisel kodukaitseks kokku tulnud suurtükiväelased, koondades oma ridu eelseisvaiks võitlusiks, osutusid peaaegu täiesti relvastamatuks. Üheksa kuud meie maad valitsenud Saksa okupatsiooni võimud olid välja viinud „sõjasaagina“ kõik meie rahvusväeosade relvad. Mida välja viia ei suudetud, see hävitati. Pilluti merre isegi püssid, kõnelemata suurtükkidest.

Kiiresti lähenev sõjaohu nõudis suurtükiväe tegevusse rakendamist. Tuli leida teid suurtükkide hankimiseks. Otsiti veel kord põhjalikult läbi kõik teadaolevad laod, traaliti ka mere sügavustes ning saavutused olid rahuldavad. Leiti nii mõndagi, mis hiljem vilunud meistrite püsiva ja hoolsa töö tulemusena võttis enam-vähem lahingukõlvilise relva kuju. Tänu Soome Valitsuse vastutulelikkusele võisime sealt saadud suurtükkidega rikastada nii mõnegi patarei võrra meie suurtükiväe.

Sama mis relvadega, olid lood ka muu varustusega. Kõik mida saadi, tuli enne tarvituse võtmist parandada, korda seada, see nõudis tööd ja mis kõige kallim tol korral — aega. Isegi hobustega ei olnud lood paramad. Nii juhtus, et esimesena rindele sõitev patarei peale esimest 18 klm, rännakut pidi tegema pikema peatuse, et rautada hobuseid. Enne rännakut osutus see võimatuks, sest kohapeal puudusid rautamiseks vajalikud riistad ja materjal (sepasüsi ja raud), alles rännaku kestel avanes võimalus nende hankimiseks.

Ilmes ka teisi puudusi, kuid neist saadi üle tänu meie rahva suurele tahtejõule, leidlikkusele ja püsivusele. Olles materjalselt väga piiratud seisukorras, esitas sõda meile väga suuri nõudeid uute tehniliste vahendite näol. Kuna puudusid võimalused üht või teist asja väljast muretseda, tuli kohapeal leida võimalusi nende valmistamiseks. Sõja iseloom nõudis propagandamürskude tarvitamiselevõtmist. Kuna viimased meil puudusid, siis valmistati nad patareide poolt kodusel teel. Selleks kõrvaldati šrapnelli kestast kuulikesed ja asendati proklamatsioonidega. Esimene saadeti lendlehti, olemasolevatel andmetel, lasti punastele ülestõusmispuhade kingiks lõunarindel 20. aprilli hommikul. Kartus, et mürsud ei anna soovitud tulemusi, osutus asjatuks. Mürsud lõhkesid suurepäraselt.

Sidevahendite puudus aetas patareid väga raskesse seisukorda. Oli võimatu 1,5—3 klm kaabliga korraldada eeskujulikke vaatluspunktide võrku ja samal ajal pidada hädavajalist sidet jalaväeosade ja naabritega. Patarei ülemate leidlikkus lahendas ka selle puuduse rahuldavalt, ilma et lasketulemused selle all oleks kannatanud. Asuti positsioonile võimalikult V. P. või jalaväe ülemuse lähedale, et seega vähendada sideliinide pikkust. Ei olnud harulduseks ka poolvarjatud või koguni lahtised positsioonid. Viimased olid kasutatavad siis, kui tekkis vajadus täpse tule järgi (vastase klp. V. P., K. P. ja vastupanu pesade hävitamine või neutraliseerimine), sest Vabadussõja ajal meil kasutatavad süsteemid oma vananenud sihtimisvahendite tõttu varjatult positsioonilt seda ei võimaldanud.

Taandumisel kui ka pealetungil tuli ette juhtumeid, kus patareiülemal puudus isegi kaart. Tuli suunata suurtükke kohalike elanike näpunäidete järgi. Ka siin olid eelistatud lahtised positsioonid.

Väerinna stabiliseerudes kui ka uute relvade saabumisel (alul sõjasaagina vastaselt, hiljem välismaalt), muutusid ka laskeviisid. Oma täpsuselt ei küünninud nad küll tänapäeva lasketehnika tasemeni, kuid võimaldasid siiski täiesti rahuldavalt tol korral suurtükiväe õlul lasuvaid ülesandeid täita.

Säilinud dokumentidest nähtub, et üldtunnustatud ja enamtarvitatud laskeviis koosnes kahest osast: eellaskmine (tolleaegse nimetusega „sihtide võtmine“ — „pri-strelka“) ja tulistamine. Eellaskmist toimeatas harilikult patarei ülem isiklikult, koos jalaväe ülemusega. Viimane viibis oma V. P., jälgis lõhenguid ning lõhengu sattudes jalaväele sobiva märgi pihta teatas sellest patareiülemale. Patareis märgiti siis seaded ja tähistati märk kaardil ning anti vastav number, mida teadis ka jalavägi. Märkide arv ühel patareil küünnis mõnikord kuni 20-ni ja rohkem. Esialgne suund määrati patareile kaardi järgi. Eellaskmisel lõhkemiste hoidmiseks vaatlusjoonel kasutati „nurgamõõtja sammu“.

Tulistamisele üle minnes nimetati ainult märgi number ja laskude arv. Tulistamise kestel täpsustati eellaskmisel saadud andmed. Laskmine toimus ka öösi. Selleks olid suuremate asulate läheduses asuvad patareid

Kaitseväe Tervishoiuvalitsuse ülemate vahetuse puhul.

Riigivanema käsukirjaga nr. 18 — 24. 10. 1935 vabastati tegelikust kaitseväeteenistusest vanaduse tõttu Kaitseväe Tervishoiuvalitsuse kauaegne ülem sanitaar-kindralmajor Artur Lossmann VR I/2, arvates 16. nov. 1935. a. ja määrati teenistuse huvides samast ajast arvates tegelikku kaitseväeteenistusse palgata ametikohale kaitseväe konsultandiks.

Sel puhul avaldab härra riigivanem täheendatud käsukirjas tänu san.-kindralmajor Artur Lossmann'ile hoolsa ja tagajärjerikka töö eest kaitseväe tervishoiualal. S.-kindralmajor A. Lossmann'i asjatundlikul juhtimisel on nii sõjakuu ka rahuajal meie kaitseväe tervishoiuala ajakohasele tasemele tõstmiseks tehtud palju pidevat tööd ja selles saavutatud tõhusaid tulemusi.

Tema lahkumise puhul seniselt ametikohalt Kv. sanitaarpersonal ja kv. san. asutiste adm. personaal annetasiid oma armastatud šeffile hinnalise kingituse.

San.-kindralmajor Artur Lossmann
end. Kaitseväe Tervishoiuvalitsuse ülem.

positsioonile seadnud sisse elektrivalgustuse, kuna mujal tasku-elektrilampide või tormi-laternatega läbi aeti.

Vaatamata meie suurtükiväe kiirele arenemisele, olime 1919. a. veebruaris ja märtsis kuul veel niivõrd raskes seisukorras, et patareisid kõikjale ei jätkunud. Väerinde pikkus kasvas kiiresti. Tuli ette juhtumeid, kus üks patareid pidi oma tulega katma 35—40 klm. rinnet. Et see teostamatu, oli selge ka tol korral, kuid mingisugust tuletoetust meie jala-vaecosadele võidi ka siin organiseerida. Selle teostamiseks asus patareid temale antud löigu keskossa positsioonile ning tegi siis seal rühmadena väljasõite löigu aktiivsematesse osadesse. Sagedased sõidud kurnasid mehi kui ka hobuseid, kuid saavutatud tulemused tasusid selle mitmekordselt.

Üks roodu ülemaid kirjutas oma mälestustes patareid tegevuse kohta, milline oli varustatud vana 1895. a. suurtükkidega: „Kuigi meie patareid oma vananenud torude tõttu ei olnud suurt tule mõju, siiski oli ta meile patareid ja ta tuli mõjus vastasele rohkem moraalselt, kui vahest teiste olemasolevate relvade tuli“. Just see moraalne mõju, srt.

rühma ilmudes kord ühes, kord teises kaitse löigu osas, õigustas patareid hajutatud tegevust.

Vastandina eelmisele kasutati võimaluse korral ka patareid koondtuld üksikute kindlustatud punktide tulistamisel. (Tapa linna tulistamine taandumisel 28. XII. 19., hiljem kordus see üsna sageli).

Kui meie suurtükivägi otsis soodsamaid teotsemise võimalusi, siis ei maganud ka vastane mitte. Olles sageli patareid arvult ja kaliibrilt suure ülekaalus, tekitas ta tõsist muret meie suurtükiväelastele. Meie poolt püüti kõigi võimalike abinõudega kindlaks teha vastase patareid asukohti. Lihtsaim viis oli vaatlus. Väerinde stabiliseerudes aga mõlemad pooled kasutasid moondamist, seega ainult vaatluse abil vastase patareid kindlaks teha osutus väga küsitavaks. Meie poolt harrastati luure eesmärgil kildude korjamist. Eriti otsitavad olid šrapnelli pead, mille seadete järgi hinnati vastase patareid kaugust, kuna rikošeteeruvate mürskude jälje järgi suund kindlaks määrati. Öösel tehti vastase patareid asukoht kindlaks lasu kuma salkimisega. Selleks suunati patareid,

kuma järgi märgiti suurtükide seaded ning määrati kuma asimuut nii patarei positsioonilt kui ka V. P. Hiljem kui omasime sekundimõõtjad, toimetati V. P. kõlamõõtmisi, kuma ilmumisest kuni kõla saabumiseni V. P. Järgmisel päeval kanti öösel toimetatud mõõtmiste tulemuste põhjal vastase patarei asukoht kaardile. Alustades laskmist oletati, et suuna viga ei ole, sest suurtükid olid suunatud lasu kuma järgi. Kaugust kontroliti V. P. sekundimõõtjaga. Kui lasu vaatluse ja mürsu lõhkemise kõla ühtus öösel saadud andmetega, loeti kaugus õigeks, vastasel korral suurendati või vähendati kaugust vastavalt ajavahemikule. Edasi mindi üle pindala tulistamisele, tehes hüppeid suunas kummalegi poole 0—15 tuhandiku ja kauguses 2 sihiku jaotust. Ühe patarei hävitamiseks arvestati 80—100 mürsku.

Kuna meie suurtükiväelased võtsid tarvitusele kõik võimalikud abinõud, et vastase suurtükiväe tegevust halvata, leidis meil asutusi ja isikuid, kes ebateadlikult korrigeerisid vastase suurtükiväe tulesid. Tänapäeval tundub see väheusutavana, kuid tõeliselt oli see siis ometi nii.

Punaste tähelepanu oli Viru väerindel koondunud Narva linnale. 1919. a. varakevadel ei möödunud päevagi, mil linn ei oleks kannatanud vastase suurtükitulest. Osa linnaelanikest, jättes maha oma eluasemed, otsis varju surmakülvavate mürskude eest väljaspool linna piire. Ajakirjandus oma veergudel informeeris lahkujaid linnas valitseva olukorraga, tuues täpseid teateid tulistamise tagajärgede üle. Teadete täpsus osutas suuri teeneid vastasele, sest neis sisaldasid kõik suurtükiväele vajalised andmed: laskmise aeg (minutilise täpsusega), mürsu langemise täpne koht (tänav, maja nr.), mürsu tegevus (purustuse tagajärg), lasesuund jne. Nende andmete põhjal oli võimalik teostada tule kontrolli ja tule täpset üleviimist taktikaliselt tähtsatele punktidele.

Alul ei pöördud sellistele ajaleheteadetele erilist tähelepanu, kuna punastel oli võimalus oma tuld ka vaatluse teel korrigeerida (Hea vaatlus oli punastel korraldatud seatava aerostaadi abil). 1919. a. hilissügisel muutus olukord. Punaste välisuurtükiväe tuli ei küüninud enam linnani, sest meie kaitsejõud olid niivõrd kaugele ette viidud. Vastase poolt toodi kohale kaugelaskesuurtükid ning uuesti sattus linn tule piirkonda. Nüüd

San.-kolonel Martin Jervan VR 1/2
Kaitseväe Tervishoiuvalitsuse ülema k. t.

toimusid laskmised juba öösi, sest siis avanes võimalus mürsu lõhkemise kõla ja helgi järgi toimetada tule korrektoori. Kuid juba peale esimese mürsu langemist linna piirkonda 20. dets. 1919. a. tõttas järgmisel päeval „Sotsiaaldemokraat“ (hiljem tõid ka teised ajalehed sama teate) teadustama kõige võimaliku täpsusega sündmusest. Nüüd esines juba 1. Diviisi suurtükiväe ülem ettekandega, et selliste vastasele kasulikkude teadete avaldamine ajalehis keelataks. Viimane nõue täideti hiljem ajakirjanduse poolt, kuid peagi hakkas ka vaheerahu maksma.

Eelpool toodud lühidaist märkeist nähtub, et hea tahtmise juures võib igas olukorras edukalt teotseda. Tarvis ainult püsivuse, hoole ja armastusega asja juures olla. Seejuures tuleb püüda vältida iga pisematki vääratust, mitte üksi rinde tegevuses, vaid ka tagalas, sest hoolas vastane võib neist omale mitmekordset kasu saada. Õppides pisisaju Vabadussõjast, rikastume võitlus tules omatud oskuste võrra, mida tulevikus edukalt võime kasutada kodukaitse töös.

R—ch.

Mõningaid muljeid tööst Eesti kaitseväes.

Rootsi kapten Rydberg.

Ei ole tõesti kerge pärast võõral maal viibimist kohe koju saabumisel panna paberile midagi, mis oleks iseloomustavaks kõne all oleva maa kohta, eriti kui see veel puutub Eestisse. Seda mitte ainult seepärast, et aastasadasid tema saatust juhiti ühiselt minu enda isamaaga, vaid et Eesti kujutab endast uue ja vana segu, mis alguses võõrale mõjub eksitavalt.

Rootsi ohvitserile, kes ei ripu ainult uue ja selle probleemide küljes, ilma et uhkusega ja armastusega vaataks tagasi vanadele aegadele ja ka sellele, mis meie väike rahvas on suutnud korda saata maailmaajaloos, pidi külaskäik Eestis jääma elamuseks kogu eluks. Veel praegugi võin tunda seda, mis mind haaras siis, kui ma Hermanni kindluse võimsast tornist vaatlesin Narva ümbrust ja nägin lahinguvälja, kus kunagi Karl XII pani piiri moskvalaste edasitungile läände ja mis vanasti oli piiriks lääne ja ida vahel...

See osutub kustumatuks auks väikesele Eestile, et välise abita temal õnnestus vabastuda vene ikkest ja astuda vabade riikide perre. Kuid Eesti, lääne viimne eelpost itta, ei ela vanadele mälestustele. Tema pilk ei ole suunatud tagasi, vaid edasi. Sihikindlusega ja visadusega, mis äratas võõras tõelist vaimustust ja sümpaatiat, eesti rahvas püüab ennast teele ettesattuvatest raskustest mööda juhtida. See on minu kindel lootus ja usk, et see temal ka õnnestub.

*

Eesti Kaitsevägede Ülemjuhataja heatahtliku vastutulelikkuse tõttu minul võimaldus mõni nädal tutvuda eesti kaitseväge tööga, eeskätt selle organisatsiooniga ja juhtimisega.

Varem minul pole olnud võimalust täiendada oma sõjalisi teadmisi võõrastes sõjavägedes, seepärast ei saa ka teha võrdlusi, kuidas on vastuvõtt mitmesugustes maades. Võin ainult kinnitada, et ma kunagi ei oleks võinud endale kujutada ette südamlikumat ja seltsimehelikumat vastuvõttu kui see, mis minule sai osaks Eestis. Igaüks püüdis kergendada minu tööd. Nii mõnigi kord pidin tulema mittedobival ajal, kuid alati näidati minule üles sama heatahtlikkust ja seltsimehelikkust.

Missugused on siis minu peamised muljed eesti kaitseväest?

Kapten Rydberg.

Mis mind kõigepealt üllatas — oli töö intensiivsus. Teotseti kõigil kaitseväge õpealadel tööarmastusega, mis oli imestamisväärne. Pean kinnitama — mida kõrgem instants, seda rohkem tööd. See tööind ja tööintensiivsus, mis minu arusaamise järgi iseloomustab eesti kaitseväge, on see, mille üle eesti rahvas võib olla uhke. See töö, mis tehakse kaitseväes, kannab kindlasti head vilja. Kui kunagi peaks tulema sõda, võib eesti rahvas olla kindel, et kaitseväes ei jäeta midagi tegemata, et olla nii moodsana ja nii löögivalmina, kui see üldse on võimalik ühe piiratud majanduslike ressursidega maal.

Eesti on väike riik ja loomulikult tema kaitseväge ei saa ennast võrrelda suurriikidega. Kuid — kas kõik oleneb massidest? Võib-olla kindel organisatsioon, rahvas asuv jõud ja moraalne tugi, tubli kaader ja sihikindel energiline ettevalmistustöö rahu ajal on lahingus otsustavam arvult suuremast vastasest? On see nii, võib Eesti julgelt vaadata tulevikku.

Hoolitsemine väeosa heaolu eest jättis minusse kestva mulje. Oli imestamisväärne

vaadata, mis tehti, et väeosal oleks nii hea kui võimalik. Ajateenijate sõdurite kunstitöödega ilustatud valged ja puhtad eluruumid, moodsad köögiseadeldised, mugavad söögisaalid, hea toitlustus, korralik riietus — see oli minu mulje tööst väeosa heaks.

Nii palju kui mina võisin otsustada, õppetöö tulemused olid järeltegemisväärsed. Kindel distsipliin ja hea esinemine iseloomustas väeosa. Paremat tunnustust ei saaks enam anda.

Viiks liiga pikale, kui siin kõike puudutada, mis ma nägin ja õppisin. Seepärast olen rahuldunud kahe põhijoone esiletõstmisega, mis minule jättis sügavaima mulje: kuulmatu intensiivsus ja soe hoolitsemine väeosa heaolu eest.

Tõeliselt need kaks põhialust on eelduseks lahinguvõimelise kaitseväge loomiseks.

Kui rootslane soovin lõpuks eesti kaitsevägele edu ja õnne selles tähtsas töös.

Linköpingis, 16. oktoobril 1935.

LÄTI VABADUSMONUMENT.

Kapten E. Vakkur.

18. novembril s. a., s. o. Läti Vabariigi 17. aastapäeval avati Riias suure pidulikkusega Vabadusmonument. Et ka meil analoogilise monumendi soetamine käsil, siis ei ole üleliigne peatuda selle juures.

*

Äsjaavatud Läti vabadusmonument, mille autoriks on kujur Kaarlis Zahle, kuna arhitektuuriliste tööde elluviijaks — arhitekt Ernst Staalberg, koosneb alusest, kolmest üksteise otsas asuvast soklist, obeliskist ja viimase otsa püstitatud vabadust sümboliseerivast naisekujust (pilt 1.).

Monumendi alus ja kaks alumist soklit on valmistatud punasest graniidist, ülemine sokkel ühes kujudega ja keskmisel soklil asuvad kaks bareljeefi — hallist graniidist, obelisk, teisel soklil asuv motto-plaat ja alumise sokli külge kinnitatud kaks bareljeefi — kollasest travertiinist, kuna vabaduskujuline on pressitud vaskplaatidest.

Monumendi graniitalusele, mis on kahejärguline ja mille ülemine pind moodustab ruumika platvormi, viivad kaks avarat treppi.

Alumise sokli külgedele on paigutatud kaks bareljeefi; parempoolne bareljeef kujutab Läti kütte, kuna vasakpoolne — laulvat rahvast (pilt 2).

Keskmise sokli esikülge on paigutatud plaat monumendi mottoga: „Isamaale ja vabadusele“, kuna sokli nurkadesse on raiutud neli kolmikkujude gruppi. See, n. n. monumendi esimene kujudevöö, sümboliseerib riigi ja rahva alustugesid. Parempoolne kujudegrupp väljendab riigikaitset vanaaegse, vabadusvõitleja, ja praeguse Läti sõduri näol (pilt 3). Vasakpoolne kujudegrupp sümboliseerib

füüsilist tööd, koosnedes kolmest jõulisest kujust — põllumehest, töölisest ja kalurist. Järgmine kujudegrupp kolme rauga näol väljendab vaimset tööd ja viimane kujudegrupp — Läti ema kahe põlvitava poijaga, sümboliseerib naise suurt osatähtsust riigi ja rahva alustoena. Sama sokli kahel küljel bareljeefide näol on kujutatud Läti vabadusvõitluste kaks tähtsat momenti: 1905. aasta ja võitlus bermontlastega Düüna raudsillal.

Järgmisel, s. o. ülemise sokli külgedel asub monumendi peamine kujudevöö, mis sümboliseerib väljendab Läti ajaloo tähtsamaid järke. Siin näeme kõigepealt Läti vabadusajastu müütilist rahvuskangelast „Karu-tapja“. Järgmine kujudegrupp kujutab Läti mineviku kurvemat ajajärku — orjust ja rahva võitlust selles ajajärgus — „kütkepüürustajad“. Peamise kujudevöö kolmas kujudegrupp sümboliseerib ärkamisaega vana lauliku ja noore karjuse näol; laulik, laulnud noorele, vabadust mitteräinud põlvele, vana-dest rahva hiilgepäevadest, võitlustest, äratub orjastunud generatsiooni südames võitlustahet. Neljas kujudegrupp — mõõka ja kilpi käeshoidva naise ja viimast vabadusvanikuga ehtiva noore poisi ja tüdrukuga näol sümboliseerib praegust vaba Lätit, kes relva käes hoides on alati valmis välja astuma oma vabaduse kaitseks.

Ja lõpuks — kõrge obeliski otsas asub vabadust sümboliseeriv naise kuju, hoides kõrgel pea kohal kolme pärjana kokkupandud kuldtahte, nagu krooniks vabaduspärjaga kogu monumendi külge sümboliseeritud minevikku, olevikku, ja isegi all liikuvat rahvast.

Pilt nr. 1.
Läti Vabadusmonument.
Esikülg.

Seega nähtub, et Läti Vabadusmonument on sümboolsete kujude komplekt. Monumenti autor, kujur Zahle on suutnud väga kunstipäraselt väljendada rahva mi-

nevikku kõigi ta rõõmude ja muredega, võitude ja kaotustega. Ta on suutnud ka stiilselt kujutada praegust Läti vabadusajajärku. Eriti tõstab monumenti väärtust asjaolu, et monument ise oma 41 meetrilise üldkõrgusega on loodud väga võimsate mõõtude ning joontega.

*

Vabadusmonumenti püstitamise idee olid juba 1920. aastal. Konkreetset kuju hakkas see idee omandama 1924. aastal, millal korraldati esimesed monumenti-visandite võistlused. Kuid esimesed võistlused ei annud soovitud tulemusi, tuli korraldada veel tervelt 6 võistlust, enne kui läti kunstnikond, kujur Zaale näol, suutis pakkuda vastuvõetava visandi.

Paralleelselt monumenti ideele välise külje loomisega, käis võitlus monumenti püstitamiseks vajalikkude summade hankimise eesmärgil. Alul loodeti riigilt saada vastavaid summasid, kuid kui 1927. aasta sügisel selgus, et riikliku eelarve korras vastavate summade hankimine on peaaegu võimatu, siis otsustati vastav summa kokku koguda vabatahtlikkude annetuste teel. Selleks 1928. aasta kevadel asutati „Vabadusmonumenti püstitamise komitee“, mille esimeheks oli Riigipresident ja liikmeiks tähtsamaid riigis, seltskonnas ja majandustegelasi üle maa (umbes 70 inimest). Vastava seadusega kinnitati komiteele täielik autonoomia oma sihtide taotlemisel.

Komitee esimeseks sammuks oli tugeva organisatsiooni loomine. Selleks loodi üle riigi tihe kohapealsete (linnade, maakondade ja isegi valdade) komiteede võrk ja pandi vabatahtlikul alusel tööle üle 5000 annetustekorjaja. Annetuste korjamisele asuti 1929. aastal ja juba aasta pärast oli koos 400.000

„1905. aasta“.

Pilt nr. 2.

„Võitlus raudsillal“.

latti, s. o. umbes 47.000.000 Eesti senti ja käesoleval aastal ületab kogutud summa juba 1.200.000.— latti või umbes 145.000.000 Eesti senti(!), s. o. veidi suurem summa, kui monument läks maksma. Otsustav osa on siin olnud otstarbekal ja tugeval organisatsioonil, mille niidid ulatusid igasse valda, alevisse ja külla. Samuti omab suure tähtsuse organisatsiooni tegevuse süstemaatilisus ja olukorra õige hinnang. Kui 1928. aastal, s. o. komiteedevõrgu moodustamise aastal selgus, et viljasaak töötab ikalduse tõttu kujuneda väga kehvaks, siis otsustati korjanduse algus lükata edasi 1929. aasta sügiseni, et mitte halva algusega halvata tervet korjandust. Vastav ooteaeg kasutati aga ära annetajate ettevalmistamiseks kohase selgitustööga, millest võtsid osa riigi- ja seltskonnategelasi kõigilt aladelt — alates Riigi presidendiga ja lõpetades vallakirjutajaga. Igal pool koputati lätlase rahvuslikule uhkusele, veendes, et monumendi püstitamisest osavõtmine on iga lätlase aukohus. Arusaadav, et selline selgitustöö jätkus ka hiljem — korjanduse vältel.

Nagu juba varem tähendatud, ei loodetud annetajaid ise annetustega kokku voolavat, vaid koopteeriti üle 5000 liikmeline korjajate pere, kus suurt osa mängisid riigiametnikud, kooliõpilased, kaitseliitlased ja teised. See korjajate pere töötas vahetpidamata 6 aastat, käis ärist ärisse, ettevõttest ettevõttesse, majast majja ja talust tallu. Arusaadav,

Pilt nr. 3.
„Riigikaitse”.

et sellisel juhtumil ei saanud jääda positiivsed tagajärjed tulemata.

Annetuste suur kokkuvool näitab, et meie liidurahvas väga kõrgelt hindab oma vabadust, mis veelgi tõstab tema poolt püstitatud monumendi sisemist väärtust.

Bibliograafia.

Tökestustööde (purustustööde) kasutamine lahingus Läti vaadete kohaselt.

Kolltn. Bricze,
„MILITÄRAIS APSKATS“ nr. 5 — 1935. a.

Tökestustööde põhiprintsiibid. Tökestustööde eesmärk. Tökestustöid teostatakse peamiselt vastase liikumise aeglustamise eesmärgil, et võita aega oma jõudude ümbergrupeerimiseks ning vastutegevuseks. Eriti on kasulik tökestustöid kasutada mot.-meh. vastase olemasolul.

Purustatavate esemete jaotus liikidesse ja ülemate õigused kuika kohused purustustööde

elluviimisel. Taktikaliste, strateegiliste ja tehniliste omaduste alusel purustatavad esemed jagunevad kahte liiki. Esimesse liiki kuuluvad esemed, millistel on suur strateegiline ja taktikaline tähtsus, kui ka need, milliste purustamine ja parandamine on seotud suurte raskustega. Kõik esimesse liiki kuuluvate esemete purustamine sünnib vaid ülemjuhataja käsu põhjal.

Ülejäänud purustatavad esemed loetakse teise liiki kuuluvaks. Teise liiki kuu-

luvate esemete purustamine sünnib diviisi grupi*) või diviisi ülema käsu alusel.

Liikuvõõjas, kus olukord kiirelt muutub, võivad purustamiskäsud, eriti I liiki kuuluvate esemete kohta, hilineda. Seepärast vastavas olukorras kõrgemad ülemad võivad edasi anda oma õigusi purustustööde läbiviimise suhtes kohapealsetele, muutuva olukorraga kontaktis olevatele ülematele. Nii: esimesesse liiki kuuluvate esemete purustamiseks tuleb volitada diviisi grupi või eraldi teotseva diviisi ülemaid, kuna teise liiki kuuluvate esemete purustamine võib sündida pataljoni, ja isegi eraldi tegutseva kompani ülema käsu põhjal.

Tõkestustööde jagamine. Vastane, lähenedes meie positsioonile, kasutab alul suuremaid ja hiljem ka väiksemaid teid, milliseid tuleb tõkestada. Vastase lähenedes teedel valmistatud tõkked moodustavad endast teatavaid tõkestatud suundi, mispärast ka seda tõkestusviisi kutsume tõkestamiseks suundades resp. tõkestussuundades.

Vastane jõudes meie tule alla, jätkab lähenedes maastikul, mispärast tekib juba vajadus maastiku tõkestamiseks. Seda teostatakse tõkestusjoonte ja tõkestusribade loomisega vastupanupositsioonide ette.

Tõkestusjoon kujutab endast ilma suurema sügavusega tõkestustööde liini, mis on kaitstud automaatrelvade tulega.

Tõkestusriba seevastu kujutab endast kuni 4 km sügavusega tõkestustööde välja, mis peab olema kaitstud suurtükiväe tulega.

Nii tõkestussuundade, -joone kui ka -ribade moodustamisel tuleb peamine tähelepanu pöörda vastase lahingumasinate liikumise aeglustamisele.

Minimaalne ja maksimaalne tõkestustööde plaan. Tõkestustööde läbiviimise eest vastutaval üksuse ülemaal tuleb alati, kokkukõlas ülesandega, hinnata olukorda tõkestustööde läbiviimise seisukohast, võttes arvesse: olukorda, käsutuses olevat aega, tööjõudu ja materjali. Tööaja meile määrab peamiselt vastase olukord ja tema tõenäoline tegevus. Väljudes nimetatud olukorra hindest, tuleb koostada konkreetne tõkestustööde ettevalmistamise ja elluviimise plaan. Esmajärjekorras tuleb kindlaks teha aeg, mida vastane jätab meie käsutusse igal tingimusel; peale selle tuleb kindlaks teha ka aeg, mida vastane võib jätta meie käsutusse soodsal juhtumil

*) Eraldi strateegilises suunas teotsev väekoondis, mis koosneb 2—3 jalaväediviisist ja vastavast hulgast väeliikidest. — Ref.

üle minimaalse aja. Väljudes sellest kahest aja arvestusest tuleb koostada ka minimaalne ja maksimaalne tõkestustööde plaan, millisest esimese tuleb viia ellu igal juhtumil, kuna teise teostamiseks tuleb kasutada kõiki võimalusi.

Tõkestustööde läbiviimine kaitselahingus. Vastase lähenedes väljaspool meie tule piirkonda sünnib parematel teedel, mispärast on tähtis neil teil vastase liikumist aeglustada, luues tõkestussuundi, resp. tõkestades teid. Tõkestussuunad peale vägede liikumise aeglustamise veel suuremal määral raskendavad tema tagala organite tegevust. Et ses suhtes saada suuremaid tulemusi, tuleb tõkestustööd viia läbi võimalikult suurte sügavustel, kusjuures purustamised peavad olema mitte niivõrd tihedad kui suurelatuslikud, et vastane neid kiirelt ei saaks parandada.

Vastane, loonud kontakti meie ratsaväelastest celosadega, oma liikumiskorda palju ei muuda. Et vastast võimalikult kauem tõkestada meie ratsaosade ees ja et viimaseid hoida võimalikkude ootamatuste eest, tuleb ratsanikkude vastupanujoonte ette luua tõkestusjooni.

Vastase edasist lähenedes meie eelpositsioonile tuleb samuti aeglustada tõkestussuundade loomisega, kuna vastase peafetungi võimalikult kauaseks kinnipidamise soodustamiseks tuleb eelpositsiooni ette luua tõkestusriba. Eelpositsioonil harilikult on niipalju relvi, et on võimalus katta tulega küllaldase sügavusega tõkestusriba, kuid tihti, aja puududes, peame siin leppima vaid tõkestusjoonega.

Pärast eelpositsiooni tagasitõrjumist vastane valgub meie vastupanupositsioonilt tulev tule mõju piirkonda, kus ta oma jõude rohkem laseb hargneda rinnetpidi, liigub väiksemates gruppides ja edasist lähenedes teostab väiksematel teedel ja lähistel, mistõttu siin tuleb tõkestada kõiki teid ja lähiseid maastikul, milliseid vastane võib kasutada lähenedes. Et võimalikult rohkem aeglustada vastase peafetungi meie lahingueelpostidele ja vastupanupositsioonile, tuleb moodustada vastupanupositsiooni eel-serva ette tõsine takistuskompleks küllaldase sügavusega tõkestusriba näol. Kuid määrates kindlaks tõkestusriba sügavust, tuleb alati pidada meeles, et tõkestustel on vaid siis tähtsust, kui nad on mõjuvalt kaetud tulega.

Tõkestuste ülesanne vastupanupositsiooni ees on:

- a) aeglustada kallaletungi meie lahingueelpostidele ja vastupanupositsioonile;
- b) aeglustada vastase korraldumist meie positsiooni ees;
- c) raskendada sideme loomist;
- d) luua raskusi V. P-de ja K. P-de valikul;
- e) raskendada manöövrit;
- f) luua raskusi srtv. positsioonide valikul;
- g) raskendada varustamist ja evakuatsiooni.

Nendest ülesannetest tuleb väljuda, luues tõkestusi tõkestusribas, kuid peamiseks tõkestuste iseloomu ja kuju määrajateks on ikkagi maastik oma omadustega. Erilist tähelepanu tuleb pöörda vastase lahingumasinade tõkestamisele.

Kui pärast pealetungi, või muul põhjusel, tuleb kaitsele asuda, olles tihedas sidemes vastasega, siis tuleb püüda vastupanupositsiooni eelserva ette luua tõkestusjoont. Kui olukord lubab vastupanupositsiooni eelserva tõmmata küllaldaselt määral tagasi, siis on kasulik meie ja vastase positsiooni vahele tõkestusteriba loomine.

Tõkestustööde läbiviimine viivituslahingus. Viivituslahingu eesmärki — võita aega — soodustavad suurel määral otstarbekohaselt läbiviidud tõkestustööd. Selleks iga järjekorralise vastupanupositsiooni ees tuleb tõkestada kõiki teid, milliseid vastane võib kasutada lähenemiseks. Kui aeg ja abinõud seda lubavad, siis tuleb püüda luua iga vastupanupositsiooni ette tõkestusriba; kuid harva on see aja nappuse pärast võimalik, mispärast suuremal osal juhtumel tuleb leppida vaid tõkestusjoontega.

Tõkestusjoonte loomisel tuleb alati püüda esmajärjekorras ära kasutada looduslike tõkestusjooni, nii kui jõgede, järvede,

soode ja metsade liine, millised, kõvendatuna purustamiste ja teiste tõkestuste kaasabil, loovad vastasele, eriti aga ta lahingumasinade liiklemisele, tõsiseid raskusi.

Viies läbi tõkestustööd viivituslahingus, tuleb erilist tähelepanu pöörda oma osade manööverdamisvabaduse (eriti taandumisvabaduse) säilitamisele. Alati tuleb selle eest hoolitseda, et oma osade tagasitõmbamiseks ettenähtud teed saaksid tõkestatud vaid pärast nende kasutamise vajaduse möödumist. Seepärast omab siin suure tähtsuse lahingu ja püüksuste koostöö.

Tõkestustööde läbiviimine taandumismanöövris. Tõkestustööde läbiviimine taandumismanöövris on analoogiline tõkestustööde kasutamise viivituslahingus. Ka siin on tõkestustööde eesmärk: aidata meie üksustel lahtikiskumist vastasest, kui ka võimalikult rohkem aeglustada vastase jälgimist, et taanduvatele osadele võita aega. Ka siin tuleb tõkestada kõik vastase lähised tõkestussuundade loomisega ja järelväe tegevust hõlbustada vastavate järelväe vastupanujoonte ees asuvate tõkestusjoonte loomisega.

Tõkestustööde läbiviimine muudes lahinguolukordades. Ka pealetungiolukorras tuleb kasutada tõkestustööd, nii kui võidetud maastiku käeshoidmise, vastase vastulööki aeglustamise, pealetungiva osa tiiva julgestamise jne. eesmärkidel.

Erilist tähelepanu tuleb pöörda motmeh osade ja partisaanide tegevusel tõkestustööde, resp. purustustööde kasutamisele. Motmeh osad, sooritades retki vastase tagalasse, samuti ka sinna saadetud partisaanid või üksikud agendid on soodsal olukorral võimalised purustama sildu, raudteid, ladusid jne., mis sünnitab vastasele suuri raskusi vägede varustamisel ja julgeoleku tagamisel.

E. Vkr.

Keemiliste võitlusvahendite kasutamine tankidelt.

„Przeglad Wojskovo Techniczny“, VIII köide, 3 vihk 1935. a.

II.

Oma võimetelt tangid võivad peale lasemoona kaasa võtta ka teisi lahinguvahendeid, näit, keemilisi, niisama kui soomusautodki.

Et keemiliste lahinguvahendite kasutamisel on raske suurema grupi tankide juhtimine, sellepärast tuleb selleks kasutada kas üksikuid tanke või ainult teatud gruppi, milleks nende meeskonnad koos tangiülemaga peavad olema vastavalt välja õpetatud.

Tuleb võtta põhimõtteks, et selleks peaksid olema väiksemad tangid, mis oma kergema soomuse ja kiiruse poolest võimelised vastast pidevalt tülitama.

Juhtumel, kus tankide arv on väike ja nende tulemõju seepärast nõrk, — tuleb neid alati kasutada keemiliste lahinguvahendite tarvitamiseks.

Pealetung kindlustatud positsioonile. Sõjagaaside ja suitsukatte tarvitamine tankidelt esmajoones on sõltuv tuule kiirusest ja jõust, distantsist vastase positsioonini ja oma positsiooni eelservani.

Pealetungil on ka tähtis suurtüki- ja lennuvé koostöö tankidega.

Enne pealetungi tuleb kasutada tanke sõltuvalt tuule suunast:

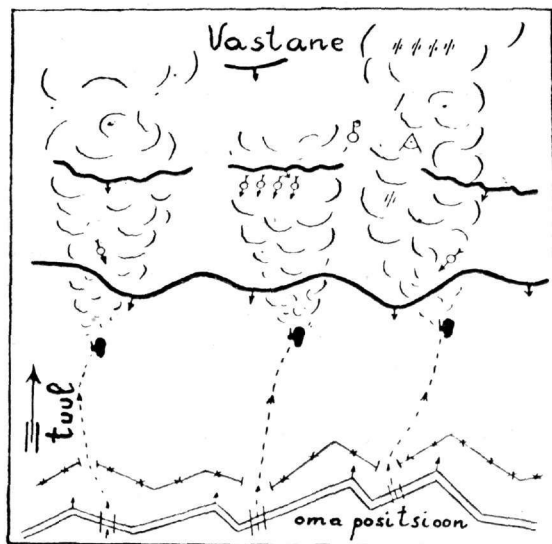
- vastase tulepesade pimestamiseks, kui tuul puhub vastase suunas (tugeva tuulega võib tarvitada ka kahjulikke suitse);
- suitsukatte tekkimine vastase peapositsiooni eelserva ees, kui tuul rööbiti viimasele (siin tuleb tarvitada ainult neutraalseid suitse).

Esimesel juhtumil saavad üksikud tangid vaatluse ja tuule suuna põhjal teatud ribad, kus neil tuleb pimestada vastase kuulipildujate ja suurtükkide pesad ja vaatluspunktid (joon. 1). See teostatakse vastava manööverdamisega. Samal ajal, et katta suitsustajaid tanke, oma suurtüki- ja lennuvégi tulistab vastase vaatluspunkte värviliste suitsumürskudega.

Enne tankide väljaastumist peab iga tangi ülem koostama enesele skeemi vastase tulepesade asendist oma ribas.

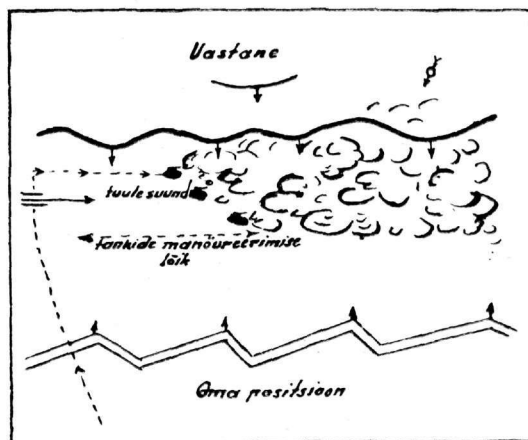
Tangid teotsevad sügavusse kuni vastase suurtükkide asukohtade pimestamiseni. Selleks kasutatakse ainult niisuguseid tanke, mis võimelised läbistama välikindlustusi.

Suitsustajatele tankidele järgnevad vahe-tult jalaväe toetustangid ja nendele jalavägi.

Joon. 1.

Teisel juhtumil, s. o. rööbiti tuulega saadetakse riba sellele tiivale, kust puhub tuul, 2—3 tanki (joon. 2).

Joon. 2.

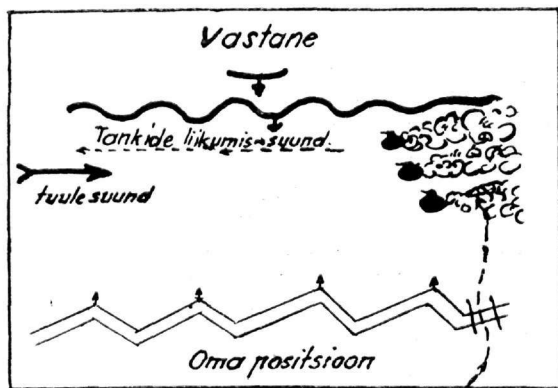
Tangid lähenevad vastase positsiooni eelservani, kus tulistavad vastast ja manööverdades tekitavad suitsukatte kas suitsuküünalde heitmise või lasevad seda balloonidest.

Niisugune tankide kasutamise viis, isegi suurtükitle toetusel, võib nendele kujuneda hävitavaks vastase suurtükkide ja soomusevastase rk tulest; sellepärast suitsukatte teos-

tamine ei või kesta kuigi kaua; seda viisi kasutatakse siis, kui pealetungi lähtepunkt asub vastase positsiooni läheduses.

Rööbiti tuulega vastase positsioonile võib tanke kasutada veel järgmiselt:

2–3 tanki suunduvad vastase tiivale, kust liiguvad rööbiti vastase positsioonile allatuult ja tekitavad pideva suitsukatte, kuid see viis nõuab rohkemal arvul suitsutekitavat materjali. (Joon. 3.)

Joon. 3.

Pealetung kaitseks ettevalmistunud vastasele.

Siin uuesti sõltuvalt tuule suunast võib kasutada sõjagaase ja suitse edukalt kaheil viisil:

- tuule suunaga vastase poole— et pimestada teda ja sundida tarvitusele võtma g-torbikud, mis kergendab oma väeosadel edukalt asuda lähtealusele ja vähendab vastase tule mõju; siin tuleb kasutada mürgiseid suitse (kõva tuulega);
- rööbiti tuule korral — et kujundada neutraalset suitsukatet, mille taga oma väeosad asuvad lähtepunktile, grupeeruvad ja moodustavad tulepesad.

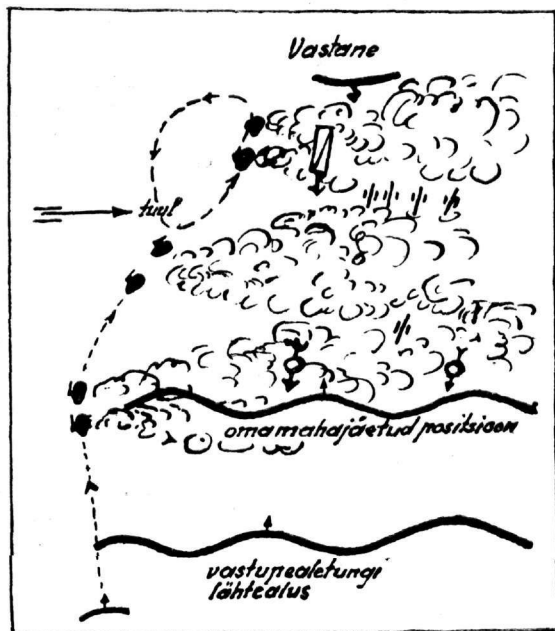
Kui kompaniülema käsutuses on soomusevastane suurtükk, asub ta vaatluspunkti, kust jälgib tankide luuret ja skitseerib tähelepanud rk-te, miiniväljade ja positsiooni tiibade asukohad. Peale luure teostamist ja suulist ettekannet tangid kompül käsul lasuvad välja kas suitsukatte või gaasilaine. Suitsukate tuleb lasta välja siis, kui oma kolonnid on jõudnud vastase tulealutuse piirkonda. Suitsukatet tuleb hoida ajani, kuni peajõud on hargnenud ja asuvad vastupealetungi lähtepunkti.

Rööbiti tuulega tuleb suitsustada vähemalt vastupealetungi need ribad, kus teostub osade suurem grupeerimine.

Läbimurde-tankide või jalaväe vastupealetungile asumisega tuleb katkestada gaasistamine niisuguse arvestusega, et oma väeosad ei satuks enda gaasi või suitsu.

Enne vastupealetungile asumist võib tanke kasutada ka vastase poolt gaasistatud tähtsamate punktide degaseerimiseks.

Vastupealetungil on vastase tiivad harilikult katmata, seepärast on võimalus teda gaasistada tiibadelt ja tagalas. (Joon. 4.)

Joon. 4.

Siin tangid katavad suitsuga peamiselt vastase vaatluspunktid ja tulepesad, et sundida vastast vähemalt võtta tarvitusele torbikud, millega raskendatakse ta teotsemist.

Vasturünnakul tarvitatakse haihtuvaid gaase ja suitsukatteid ainult maastiku ja atmosfääri eritingimustes (tasane maapind, tuule suund vastase poolt), et oma väeosadele mitte sünnitada kahju (kui lühike distants luureks ja vastuteotsemise organiseerimiseks puudub aeg). Kuid siin võib ka edukalt kasutada leegiheitjaid, eriti, kui võitlus käib lähedalt distantsilt oma või vastase positsiooni sisemuses; siin on leegiheitjad mõjuvamad kui rk-jad ja suurtükid.

Kohtamislahingus, kui tangid liiguvad ratsa- ja jalaväe või moto-mehh. grupi eelväe piilkonnana, siis tuleb kasutada siin keemilisi lahinguvahendeid, järgmisil põhimõtetel:

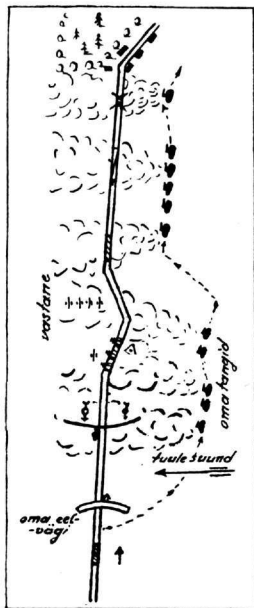
Katta suitsuga vastaselt saavutatud domineeriv vaatluspunkt rännaku teljel, et varjata oma grupi hargnemist. Et kohtamislahingus tiivad on vabad, siis võib kattesuitsu tarvitada rindest, kui tuule suund vastase poole, ja küljelt — kui tuule suund liiklemise teljele perpendikulaarne.

Kui tuule suund on oma kolonni poole, siis võib välja lasta lühikese kestvusega neutraalse suitsukatte, kui vastase positsioon on hästi valitud ja seepärast ta tule mõju väga tundelik. Oma väeosade suitsuga katmine võimaldab lähedat hargnemist ja maastiku kasutamist.

Eelväe või peajõudude pealetungile asumisel liiguvad tangid väikeste gruppidena (rühmade kolonnis distantsiga 500—800 m) rööbiti liikumisteljele ja lasevad välja mürgise suitsukatte:

- hargnenud vastase esimesele liinile, rk-tele, suurtükkidele jne.;
- vaatlus- ja juhatuspunktiidele;
- suurtükkidele;
- hargnemata kolonnidele liiklemisteljel;
- tankide ja soomusautode kolonnile ja viimaste lähtepunktiidele.

Pealetungi edu puhul tangid katsuvad välja tungida vastase voorideni või järelväeni ja vallutada tähtsamad maastiku p-tid (kitsused, ristteed) või teotseda neis kohtades gaasiga elavjõule.

Joon. 5.

asuvad ajutiselt kaitsele, tangid võivad teotseda gaasi ja suitsuga tiibadel, kui tuule suund perpendikulaarne liiklemisteljele.

Lähedasel jälitamisel tangid võivad tarvitada ainult värvitud gaase või äärmisel korral hästi läbipaistvaid ja ainult niisugusel juhtumil, kui tuul puhub vastase suunas. Kui taanduva vastase suunas lasta suitsukatteid, siis võimaldab see tal taanduda kaotusteta, raskendab oma suurtükkide ja rk-jate tule tabavust ja juhtkonna orienteerumist vastase väeosade taandumise suunas. Samuti sünnitavad suitsukatted ja gaasilained suuri takistusi oma väeosadele vastase jälitamisel.

Kauge jälitamine taandumisteljel ja rööbiti viimasele tuleb tankidel tarvitada värvitud või hästi läbipaistvaid mürkgaase, sest suitsukatted soodustavad vastase taandumist ja võimaldavad talle organiseerida ajutist vastupanu ja lõkse.

Kasutades S. gaase vastase poole rööbiti taandumisteljele puhuva tuulega, tuleb alati arvestada tuule kiirust, oma tankide ja ratsa- ja jalaväe liikumiskiirust. Kui tuule kiirus on näit. 5 k/t, siis ei too gaasistamine vaenlasele kahju vaid kasu, sest tuleb jälitada teda torbikutes. Gaasistamisel peab tuule kiirus olema suur ja suund otse vaenlasele, kõige suurem kõrvalekaldumine võib olla ainult 25° jälitamisteljest.

Üldiselt jälitamisel tuleb gaase tarvitada järgmiselt: tangid tulistades sõidavad võimalikult vastase lähedusse, lasevad välja gaasikatte ja ise varjavad endid selle taha; kui vastane jätab maha viivituspositsiooni ja gaasilaine on eemaldunud 500 meetrile, teevad tangid hüppe ja kordavad sama; gaase tuleb lasta esmajärjekorras rk-te, suurtükkide, vaatluspunktiide, suuremate elavjõudude koondiste jne. pihta. Ei tule lasta gaasi küladele ja metsadele, sest siin gaas peatub kauem ja võib saada ohtlikuks oma jälitamisväeosadele.

Tuule puhumisel perpendikulaarselt jälitamisteljele, tangid liiguvad peamiselt tiibadel taanduva vastase järele. 300—400 m kaugusel ja gaasistavad kas pidevalt (vastase tülitamiseks) või ainult teatud punkte nagu madalikke, asulaid, metsi, kitsusi värvitu või hästi läbipaistva gaasiga. Siin tuleb ikkagi ja jälle arvestada tuule kiirust, jälitusosade kaugust gaasilainest ja gaasiküünalde põlemise aega.

Peale selle peavad tangid püüdma endid lahti tõmmata vastase tule alt ja suunduma rajoonidesse, kus tähtsamad maastiku punktid (kitsused, sillad, asulad, võsastikud, ristteed), milliste kaudu vastane peab taanduma ja gaasistama need umbes 300 m kauguselt.

Jälitamisel tuleb tankidel degaseerida vastase poolt kõva tule all peetud punktid (teed, sillad, ristteed, paisud).

Vii vitus lahing. Suurim võimalus S. g-de kasutamiseks tankidelt on viivituslahingus; millist gaasi siin tarvitada, see oleneb tuule suunast, taktikalisest olukorrast ja maastikust.

Väekoondise ülema käsul võivad tangid mürgitada söövgaasi vedelikuga tähtsamaid maastiku punkte, nagu ülalpool juba mitmel korral mainitud.

Mürgitamist teostatakse ainult siis, kui oma väeosad ei kavatse tagasi pöörduda nendesse kohtadesse mitme päeva jooksul, nagu see märgitud soomusautode osas.

Mürgitamist teostavad kas järepatrulli tangid või g-meeskonnad tankide kattel.

Enne maastiku (teede) mürgitamist tuleb selgusele jõuda, kas oma väeosad on seal kõik juba lahkunud; sageli tuleb tankidel peale mürgitamise teostamist asuda mürgitatud rajooni piirile, et oma lahkuvatele väeosadele näidata kätte ümbermineku teed ja peale viimaste lahkumist mürgitada ka need teed või rajad.

Peale mürgitamise teostamist tuleb läbi viia tankide ja nende meeskondade riituse degaseerimine. Tangi sisemust tuleb degaseerida ainult tuulutamisega ja bensiiniga või naftaga pestes.

Mürgitamist võib teostada kahel viisil: kui lubab maastik ja lahinguolukord, väljub gaasi patrull masinast ja valab söövgaasi vedeliku vastavatesse kohtadesse; kui aga tuleb töötada vastase tule all, teostatakse mürgitamist vooliku abil, mille otsas vähemalt 120 cm pikkune kõvast metallist toru. Vedeliku pritsimist teostatakse nagu see soomusautode osas juba tähendatud. Peale mürgitamist ei tule metalltoru tõmmata tangisse, samuti ei või sõita tangiga mürgitatud kohtades.

Laialdaselt tuleb mürgitada niisuguseid kohti, kust vastane tingimata peab läbi minema (sillad) ja niisuguseid esemeid, mida kätte võtab (mahavisatud relvad, seljakotid, toiduained, rakmed, purrete käsipuud jne.). Mürgitamist teostaja ülem peab mürgitatud kohtade kohta koostama erilise skeemi või märkina need kaardile, ära tähendades kuupäeva ja mürgi nimetuse.

Skeem üksikasjalise seletusega esitatakse mürgitamiseks käsu annud ülemale, et tarviduse korral oleks võimalik teostada degaseerimist.

Haihtuvaid gaase ja kahjutuid suitsukatteid tarvitatakse vastase pimestamiseks

ka viivitamisel, juhtumeil nagu varem juba tähendatud.

Viivitamisel võivad tuua suurt kasu gaasilained ja isegi kahjutud suitsukatted, mis suunatud vastase tulepesadele ja vaatluspunktidele, vähendades vastase tulemõju ja varjates oma väeosade taandumise manööverdumist.

Suitsukate raskendab vastase tankidel ja soomusautodel jälitamist taandumise teljel.

Tankide läbistamisel länavaid, kitsusi, metsateid, leiavad laialdast kasutamist suitsuküünlad, mis võimaldavad tankide lahti-tõmbamist vastasest kaotusteta.

Jälitamisel on vastase tiivad lahtised, millepärast tuleb tankidel tungida ta liibadele või kolonni küljele ja püüda katta suitsuga jälitamist toimivad vastase eelosad, tulepesad ja vaatluspunktid.

Peale selle ülesande täitmist tangid pöörduvad kiirelt tagasi sellesse rajooni, kust nad uuesti teostada võivad säärast manöövrit.

Tuule suuna juures oma väeosadele rööbiti liikumisteljele tuleb tarvitada ainult kahjutuid suitse. Siin tangid teostavad lühikese vasturünnaku, samal ajal lastes välja suitsukatte, mille varjus oma väeosad tõmbuvad lahti vastasest ja väljuvad järgmisele viivituspositsioonile; peale seda tõmbuvad tagasi ka tangid tulistades vastast soodsast asendist ja tarviduse korral lasevad välja uue suitsukatte.

Erijuhtumeil, isegi juhul, kui on suunatud oma väeosadele, võib tarvitada mürgiseid suitsukatteid siis, kui järelväeks on ratsavägi või moto-mehh. osa, kes suuteliised kiirelt läbistama distantse ühelt viivituspositsioonilt järgmisele ja kui tuule kiirus ei ületa 8 k/t. Tangid sel juhtumil peavad teostama ajutise vasturünnaku kas rindest või tiivalt ja kui järelosad on vastasest lahti tõmbunud, lasevad välja mürgise suitsukatte ning ise järgnevad oma väeosadele ringteid kaudu. Suurt kasu toovad siin niisugused mürksuitsu küünlad, mis süütuvad teatud aja järele (pikad süütenöörid). Niisugused küünlad, kui nad heidetud tankidelt rohusse, kraavidesse või hoonete vahele, võimaldavad tankidel ja väeosadel eemalduda teatavale kaugusele enne, kui küünlad süütuvad.

L u u r e l kasutavad tangid keemilisi vahendeid põhimõttele nagu ülalpool juba kirjeldatud, sõltuvalt olukorrast

R ä n n a k u julgestamisel eel- v ä e s tangid teostavad gaasirünnakuid vas-

lasega kohtamisel; siin teotsevad nad põhimõttele, mis toodud kohtamislahingu kirjelduses.

Tankidele võib panna ülesandeks g-luure, teede, sildade ja ristmele degaseerimine.

Lennuväe rünnakul võib kasutada tanke oma väeosade kolonnide katmiseks kahjutu suitsuga, mis võimaldab kaotuste vähendamist lennukite pommidest ja kuulipildujatest ja teha võimalikuks pildistamist lennukeilt.

Järeleväes gaaside tarvitamisel võtta omaks viivituslahingu põhimõtted; vastavalt taktika olukorrale ja atmosfääri tingimustele kasutatakse kas vedelgaase või kahjulikke ja kahjutuid suitse ning süütevahendeid (objektide või sõjamoona hävitamine).

Tangid liikudes külgpatrullis iseseisvalt või peajõudude koosseisus, väga harva saavad kasutada keemilisi lahinguvahendeid. Siin võib tanke kasutada degaseerimiseks või gaseerimiseks (taandumisrännak), purustamiseks, suitsukatte tekitamiseks kolonni varjamisel vaatluse eest ja külgpealetungil.

Kaitsel võib tanke kasutada:

- a) vastupanupositsiooni eelse välja mürgitamiseks, kui vastaste vahedistants ületab 800 m; vähematel distantsidel on see võimalik ainult uduga, koidul või vastase katmisel suitsuga;
- b) vastase pealetungi viivitamisel kaugele lähtekohtadelt. Oma ülesande täitmisel sõltuvalt tuule suunast tankide grupp eemaldub suuremate hüpetega oma väeosade positsiooni ette ja jõudes pealetungiva vastase lähedusse peatab teda tule ja mürgiste gaaside katterga; kasutatavad gaasid peavad olema hästi läbipaistvad, et mitte takistada oma suurtükiväe, rükkete ja juhtkonna vaatlust. Jõudes tagasi 200–300 m kaugusele oma peajõudude positsiooni eelservast, tangid taanduvad oma kaitseliini taha.

Võitluses vastase soomusosadega, võivad tangid kasutada sõjagaase:

- a) Viivituslahingus või ebaõnnestunud pealetungil.

Kasutades kitsusi, sildu, paise, asulaid, metsateid, orgusid, mida vastase pealetungivad soomusmasinad peavad läbistama, tangid lasevad välja suitsukatte, võimaldades seega oma väeosadel vastasest tõmmata lahti kaotusteta; vastase soomusmasinate katmine suitsuga vähendab tunduvalt pealetungi tempot.

Soodsa tuule puhul on kasulik tarvitada mürkgaase, mis sunnib vastase masinate meeskondi teotsema maskides.

Maastiku gaasistamine vedelgaasidega ei anna otsekohest tulemust, sest vastase masinad võivad läbistada gaasitatud rajooni ja võidelda enne gaasimõju avaldumist veel mitu tundi.

b) Jälitamisel. Kui vastase soomusmasinad on asunud varjatud maastiku voltide taha, kuhu oma tankide tuli on mõjuta, siis tuule suuna puhul vastase poole tangid pimestavad teda suitsukatterga, otsivad võimaluse viimasest möödumiseks või tõmbuvad last lahti. Külgtuule korral tuleb lasta suitsukatteid vastavalt tiivalt.

c) Rännakul, kui tangid liiguvad eelväes ja satuvad vastase üleolevatele soomusjõududele, olles sel ajal lahinguks mitte soodsal maastikul ja rivistuses, kui vastane ründab ootamatult, on kasulik viimase pimestamiseks, tarvitada kohe suitsukatet. Võimaluse korral kasutada ka mürkgaase. See võimaldab oma tankidel vastasest lahti tõmbuda, häirida kolonni ja asuda soodsasse lahinguasendisse.

Talvel söövgaasi vedeliku kasutamine tankidelt madala temperatuuriga (alla -5°C) ei anna tulemusi nii kiirelt ja teatud juhtumel võib vastane läbistada mürgitatud rajooni kahjudeta.

Keemiliste vahendite kasutamise osas on analoogiline soomusautode osas kirjeldatule.

Lõppmärkusena tuleks tähendada, et kahjulikkude ja kahjulute suitsuküünalde kuju olgu igal isesugune, pealkirjad olgu selged. See võimaldab neid pimeduses eraldada eksimustest hoidumiseks.

K. U.

Vastase petmine

(Vojennõi Vestnik nr. 5 1935. a.)

Ootamatuse saavutamiseks lahingolukorras on vajalik vastase petmine. Vastase petmine aitab leida väljapääsu kriitilisest olukorrast ja mõnel juhul on ta ainukeseks abinõuks, et pääseda kaotusest.

Petmise abinõudeks võivad olla moondamine, demonstratsioonid, kõiksugused sõjakavaluse viisid, leidlikkus, taiplikkus ja kiirus originaalsete ning vastasele üllatavate otsuste tegemisel. Eriti hinnatavad on leidlikkus ja kavalus.

Clausewitz omas teoses „Sõjast“ I köide lhk. 149 ütleb selle kohta: „Väikesearvuline ja täiesti nõrk sõdiv pool, keda enam ei saa aidata ei ettevaatus ega tarkus, momendil, mil temast lahkub oma nõrkust tunnustav oskus, võib veel abi saada ainult kavalusest, kui viimsest päästeankrust. Mida raske olukord ja mida rohkem kõik koondub ühele meeleehtlikule löögile, seda meelsamini asub kavalus vapruste kõrvale. Vabanes kõigist pikematest kaalutlustest ja loobudes kõigist tulevikus tasumise väljavaadetest, julgus ja kavalus, toetades üksuste, koondavad väikese lootusesädeme ühte punkti: veel võiks leida väljapääsu.“

Ajalugu annab palju näiteid vastase petmisest, sageli väga teravmeelsete võtete ja vahenditega. Vaatleme neist alljärgnevalt mõnda iseloomustavat ja suuremat uuemal ajal, kuna ju näited vanemast ajaloost on tuntud. Maailmasõjas Saksa esimene ja teine pealetung läänerindel 1918. a. olid edukad tunduval määral just tänu liitlaste petmisele alljärgnevate võtetega.

Sakslased teostasid pealetungi ettevalmistust kogu rindel, et poleks võimalik kindlaks määrata läbimurde täpset rajooni. Vägede koondamiseks moodustati valerajooned. Vägede kolonne ja voore liikumise suunda määrati raadiojaamu paigutamine punktidesse, mis asusid läbimurde rajoonist kaugel. Petterajooned peeti intensiivseid telefonikõnelusi. Signaaliseerimise intensiivsust tõsteti. Kõrvalise tähtsusega rindelõikudes lennuvägi rakendati intensiivselt tegevusse luure ja pommitamise alal. Raudteel kasutati tühjade rongide liiklemist ja ehitati petteplatvorme vägede laadimiseks. Päeval vägesid laeti maha ühedes jaamades, öösi laeti nad uuesti peale ja veeti vajalistesse punktidesse. Sama tehti ka autovedudega.

Staabid vahetasid oma asupaiku ja toimisid pettegevust kõrvalise tähtsusega löi-

kudes. Demonstreeriti vägede pettevahetusi, „kaotati“ vale operatiiv- ja teisi käsked, skeeme ja kaarte. Elanike keskel levitati vale-kuulujutte pealetungi rajoonide ja tähtsuste kohta. Organiseeriti petteerodrome ja ladusid, ehitati petteteid, — sildu, sideliine jne.

Vastase eksiteele viimiseks jõudude ja kolonnide suuruse suhtes kolonne venitati kunstlikult pikemaks, suurendades distantse ja intervalle üksustes endas ja nende vahel.

Väeosadelt okupeerimata rajoones loodi petteliiklemine, süüdati lõkkeid ja vastase õhuluure tegevuse ajaks koondati lähematest rajoonidest siia inimesi, hobuseid, vankreid, autosid jne. Lennukite ilmumisel nad peitusid aeglaselt, et õhuvaatleja jõuaks neid märgata või pildistada. Tänu sellistele pettevõtetele sakslastel õnnestuski liitlaste eest varjata oma pealetungide õiget suunda ja aega, mille tõttu pealetungid olid edukad.

Inglise kindral Allenby 1918. a. sügisel Palestiinas pettis türklasi samuti väga osavalt. Tema tegevuskavas oli türklaste paremtiiva läbimurre ranna lähedal. Vaenlase petmiseks inglased, et mitte avastada oma kavatsust enneaegselt, jätsid oma ratsaväe viimse minutini türklaste vasaku tiiva vastu. Alles öösi, veidi enne kallaletungi nad paiskasid rannikule läbimurde rajooni 2 ratsakorpust ja 1 jaladiviisi. Selleni oli siin ainult laager, kus iga pataljon asus 2 korda suuremal kui tavalisel maa-alal. Ümberpaigutatud ratsa- ja jalaosade sellesse rajooni saabudes väeosad tihenesid ja asusid normaalsuurusele maa-alale. Õhust vaadeldes ei muutunud midagi, tegelikult aga jõud kasvasid peagu 3-kordseks. Ka mahajäetud rajoonides inglaste paremal tiival jäi väliselt näiliselt kõik endisse seisukorda. Pettuse täielikuks õnnestumiseks hakati siin aga intensiivselt teotsema: tühjade hoonete juures algasid juurdeehitustööd; vastase lennuväe petmiseks aga jätkusid hagude transpordid nüüd pooltühjade laagrite suunas. Ratsaväe asemel laagritesse saadeti ligi 15.000 hobueeslit ja jäeti nad sinna pealetungi alguseni. Veel suuremaks pealetungi (pette) ettevalmistuse mulje avaldamiseks türklaste vasakul tiival inglased saatsid siia Jeruusalemmast mõne jalapataljoni rännakkorras.

Õösi veeti nad aga autodel tagasi.

Jeruusalemma linnas teostati avalikult ettevalmistusi inglise peastaabi sissesõiduks: võõrastemajades toad kästi kohe vabastada staabile tööruumideks ja elamiseks.

Lõpuks läbimurde eel atakeeriti türklaste vasakut tiiba araabia osadega, keda juhatas tuntud seikleja inglise kolonel Lawrence.

Kõik need pettegevused kogusummas andsid hiilgavaid tulemusi. 19. sept. 1918. a. inglise XX ja XXI korpused murdsid ranniku rajoonis türgi rindest läbi. See tuli türklastele täiesti ootamata, sest nad ootasid läbimurret just teisel — rannikust eemal, oma vasakul tiival. Inglise viskasid läbimurdesse 4 ratsadiviisi, kes desorganiseerisid ja hävitasid türklaste tagala ja juhtimise. Tulemuseks oli türgi 7. ja 8. armee purustamine. Selliseid näiteid võib palju tuua. Siinkohal peatume vaid üksikutel, rohkem huvipakkumatel, leidlikumatel ja otstarbekamatel pettevõtetel.

Lodzi operatsioonis, pärast läbimurdnud sakslaste ümberpiiramist, nende juht kindral Šeffler taandumisel peltis venelasi saadud vene vangide kolonnide teedel liikumapanemise abil. Venelased, nähes teedel suuri kolonne, pidasid neid sakslasiks. Seetõttu nad said sakslaste jõudude suurusest liialdatud ettekujutuse ja tegid tegelikule olukorrale mittevastavaid korraldusi. See võimaldas sakslasil pääseda raskest olukorrast.

Vene kodusõjas Volgaäärsete steppide rajoonis valged korduvalt kasutasid vastase petmiseks loomakarju (lehmi, lambaid ja hobuseid): ratsavägi, viies hobuseid käekõrval, ajas enda ees loomakarja ja siis, jõudes vastasele, kes seljatagant mingit ohtu ei kartnud, üsna lähedale, asus hobuste selga ja ründas.

Sama petmisviisi kasutasid kunagi ka Tšingis-khani väed.

Valged kasutasid kodusõjas pettust ja sõjakavalust laialdaselt. Nad sooritasid retki pärast seda, kui hargnedes ja haihtudes tealavas rajoonis n. ö. „iselikvideerusid“. Punaste väeosade saabumisel asulasse, nad segunesid rahvaga, võttes osa isegi punakaardi väeosade vastuvõtust. Õösi kui kõik oli vaikne, teostus puhkava vastase ootamatu rünnak. Peale selle nad sageli kasutasid igivana võtet — vastase lõksumeelitamist.

Vajadusel lahingut vastu võtta, lahingut alustas demonstratiivgrupp suure käraga, tõmmates kogu tähelepanu endale.

Selle järgi peajõud atakeerisid vastase nõrgemaid kohti, neid ümber piirata püüdes.

Lahingu äpardumisel salgad haihtusid, et hiljem uuesti koonduda varemääratud punktis. Seejuures määrati 2—3 koonduspunkti igaks juhaks tagavaraks, et, võimatusel koguneda ühes punktis, võiks seda teha mõnes teises kohas.

Elanikke ja väeosi nad petsid liikumisega valesuunas ja -teel, kust õösi või met-sas asusid vajalikele teedele ja suundadele. Sageli praktiseeriti liikumist väljaspool teid või, kogudes kohalike elanike vankreid, panid neid liikuma valeteedel vastupidises suunas. Reeglina kõigile neile abinõudele lisaks levitati valekuulujutte ja viisati maha valekäske oma tegevusest ja kavatsustest.

Mõnigi kord valgete salgad moondusid rahulike talupoega heina- ja õlevooriks. Koormates istusid aga bandiidid, kattes relvi roguskiga. On teada juhtumeid, kus nende liikumine teostus pulmarongidena laulude ja muusika saatel ning tegelike või valejoobnud pulmaliste ja „peigmehe“ ning „pruudi“ osavõtul.

Vene-Jaapani sõja ajal 1904.—1905. a. jaapani juhatus mõnigi kord peltis venelasi. Eriti õpetlik on näide Mukdeni alt, kus jaapanlaste pette-, kuid siiski jõuline peal-tung vene vasakule tiivale viis Kuropatkini eksitusse, mispeale ta saatis enamiku oma varusid sinna. Seejärgi jaapanlased algasid venelaste parema tiiva haaramist, kus ei olnud enam peaaegu mingeid varusid, ja lahingu edu kaldus jaapanlasile.

Analoogiliselt nad demonstreerisid veidi varem ka Ljaojani all pealetungi pette-suunas. Samuti nad talitasid 1932. a. Harbiini vallutamisel. Ka need ettevõtted õnnestusid jaapanlasil hästi, tänu pettegevusele.

Leidlikkus ja kavalus võimaldas jaapanlasil vastast petta ka edaspidi mitu korda. Näiteks 1920. a., kui Jaapan ei saanud teiste riikide nõusolekut vägede sisseviiamiseks Mandžuuriasse raudtee kaitseks, siis jaapani väed ehitasid piki raudteeliini oma telefoni-liini ja selle „kaitseks“ paigutasid oma vägesid tähtsamatesse raudteearsetesse asulatesse ja punktidesse ning hiljem ka kaugemale sisemaale.

Jaapanlased sooritavad ootamatuid kallal-letunge isegi diplomaatlike läbirääkimiste ajal enne sõjakuulutamist ja sõjas vahe-rahajal. Nii sündis see korduvalt juba 1894—1895. a. sõjas Hiinaga, Vene-Jaapani sõjas, 1920. a. kevadel võitluses punaväega

ja Mandžuuria okupeerimise ajal 1931.—1934. a.

Näit. 1931. a. jaapani osad ootamatult tungisid Mandžuuria vägedele kallale ja võtsid neilt relvad. See saavutati Hiina avaliku arvamise ja juhtivate ringkondade petmise teel. Nimelt enne kallaletungi (18. sept. öösi 1931. a.) nad kinnitasid kõigile oma heanaaberlikke tundeid.

Praegusaja tingimused uued võitlusvahendid annavad veel rohkem võimalusi vastase petmiseks. Lahinguolukorras igal üksikul juhtumil leidlikkus, taiplikkus ja kavalus peavad kindlustama kõige otstarbekamaid vastase petmise vahendeid ja viise.

Autotransport, lennuvägi, kunstlik suits, moondamis- ja inseneritööde mehhaniseerimine võivad nüüd veel rohkem kindlustada osavat pettemanõõvrit ja demonratsiooni.

Selliste võtete hulka võib lugeda ootamatut äralibisemist vastase löögi alt, pettekallaletunge ja vastulööke vahetult enne taandumist, lõksu meelitamist jne.

Eriti Jaapani sõjaväes kasutatakse sageli petteettevõtteid, igasuguseid demonratsioone, kiireid väeosade ümbergrupeerimisi tiibadele jne. Löögigruppide ja varude kasutamisel Jaapani väejuhatuse ei hoida jõe ega vahendeid vastase petmiseks. Ta teeb kõik, et saavutada edu. Varud grupeeruvad asetuse keskkohale või kavatsetavale pealöögile vastastiiva taga. Vajalikul momendil jõud grupeeritakse ümber öösi, uduse ilmaga või kaetud maastikul — jalavägi autodel ja ratsavägi rännakkorras.

Püüdes kindlustada edu lahingus, jaapanlased lähevad isegi nii kaugele, et näiteks jõe forsseerimisel saadavad osa oma jõude üle jõe kõrvalises kohas, meelitades sellega vastase varud pealöögikohast eemale. Sellejärgi suurem osa vägesid tuuakse märkamatu (öösi jne.) tagasi, tehakse ümbergrupeerimine ja võetakse ette jõe forsseerimine juba soovitavas, eelmisest demonratsioonist kaugel asuvas kohas. Vastane sellisel juhtumil harilikult enam ei jõua varusid ümber paigutada ja kaotab lahingu.

Vastast võib eksitada suurel määral moondamisega, mis eriti suurele kõrgusele arenes Maailmasõjas. Moondamiseks kasutati näiteks maapinna, relvade, sõidukite, loomade jne. värvimist või varjamist eriliste kirjude või kaitsevärvi moondamiskilpide abil. Viimastena kasutati laialdaselt moondamismantleid, -vörke, kaitsevärvi riietust, suuri vertikaalseid ja horisontaalseid puust, riidest ja presendist kilpe.

Teede moondamiseks kasutati isegi suuri teatridekoratsioone.

Suvel võib maastikku moondada rohu külvmisega, katmisega mätastega, põõsatega, puudega jne.

Vajalikul kohal mehhaniseeritud insenerilised vahendid võimaldavad valmistada pettekaevikuid, -varjendeid, -patareisid, -kuulipildujapesi, -aerodrome jne.

Edasi pürotehnika ja keemia annavad võimaluse moodustada pettelõhenguid ja teostada suitsukatet, peites teotsevad osi suitsusse või teha seda petteks seal, kus midagi ei toimu.

Öösi võib kasutada moondamiseks helgiheitjaid, moodustades valguskatteid nii maapealse kui õhuvaatluse vastu.

Aktiivse tegevuse eel on kasulik kavatsetavast tegevusrajoonist eemal asuvas rajoonis teostada intensiivset tegevust. Vägede ümberpaigutamine ja nende koondamine tuleb läbi viia peidetult. Juhul, kui olukord, maastik, ilmastik või aeg ei võimalda seda, siis tuleb määrata kaugem koonduspunkt ja osadel koguneda väikestes salgakstes. Lähenedes ei tohi viia otse koondumispunktidesse, vaid kaudselt, et vastane ei saaks selget ettekujutust meie õigest liikumissuunast, eriti juhul, kui ta luure meie üksikuid gruppe märkab. Loomulikult, kõige parem on paikneda ümber öösi või udus.

Suitsukatte tegemisel lahtisel maastikul on soovitatav katta mitte ainult peajõudude teid, vaid ka neid, kus polegi liiklemist või kus see väike. Teotsemisel rajoonis, kus elanikud vaenulikud, või kus suured asulad, tuleb neist läbimineku vältida. Vastasel korral võib vaenlane oma agentide või teda pooldavate inimeste kaudu saada täpseid andmeid meie vägede suurusest, liikumissuunast jne. Mõnelgi sellisel juhul on parem ööbida väljaspool asulaid, metsas, orgudes jne. Külma ja halva ilmaga ööbides asulas, tuleb valvata, et ükski kohalik elanik ei lahkuks asulast enne vägede lahkumist. Väikeste väesalkade liikumisel tuleb asulast lahkuda valesuunas ja alles hiljem suunduda õigele teele. Selle võtte variandina võib asulast lahkumisel kasutada väikeste osade lahkumist mitmes suunas, kusjuures koondumine toimub hiljem soovitavas punktis.

Kohalike elanike seas kohalike tagavarade hankimisel, kui väeosad asuvad väljaspool asulat, on kasulik nõuda neid liialdatud arvul, et elanikes tekitada liialdatud ettekujutust oma jõudude suurusest. Rännakkolonid, avastatuna vastase lennu-

väe või maaväe luure poolt, peavad muutama oma liikumissuunda ja uuesti asuma vajalikule suunale või teele alles pärast vastase luure tõrjumist või lennukite lahukumist. Üksikud väeosad võivad saata tugevaid gruppe tõelisest teest eemale. Nende ülesanne — otsustava teotsemisega purustada vastase väikesi osi, kaitseehitisi, okupeerida teatavaid punkte, üldse oma aktiivsusega moondata peajõudude liikumist ja vastast eksitada. Demonstreerivad grupid tagasitõmbumise vajadusel taandugu mitte otse peajõudude poole, vaid teistes suundades, ja liikugu valeteedel ning alles pärast petteliikumist tulgu oma väeosa juurde. Sideloomisel tuleb lülitada püsivsideliinidesse, anda valetateid, kuulata pealt vastase kõnesid ja taandumisel liinid purustada. Ülesande teostamise ja tagasitulemise teed ei tohi samad olla. Väikesed grupid peavad tegema kas või üsna suure ringi, kuid täitma seda nõuet.

Vastase ülekaalukaid jõude kohates ja ohul saada purustatud, on kõige kasulikum koonduspunkte määrata ohutusse punktidesse ja jagunedes väikesteks gruppideks taanduda lahknevates suundades, et jälitajaid laiiali kiskuda ja teda takistada meie tõelise taandumissuuna kindlaksmääramises.

Üksikutele punktidele ootamatutel kallaletungidel ei tohi luuret kaugele saata. Parem on organiseerida ligiluuret, mis kindlustab ootamatu kallaletungi eest ja ei avasta vastasele meie tegevust niipea. Mõnikord kaugeluure saadetakse suundadele, kus ei kavatseta teotseda, et vastase lähelepanu valesuhtadele tõmmata. Kõik demonstratiivsed tegevused peavad vastasele andma eksliku ja liialdatud mulje meie vägede suurusest, asukohast ja teotsemisest.

Demonstratsioone teostatagu võimalikult arvatavas ja tõenäolises tegevussuunas, et vastane võiks neid tõelisteks lugeda. Nende eemaldamine ruumalalt tõelistest peab meid kindlustama võimaluse eest, kus vastane jõuaks veel oma vigu parandada. Sellistel juhtumitel vastase jõud, ümber paigutatud valerajooni, ei jõua võtta osa otsustavast lahingust, hilinedes või osutudes kuidagi teisiti ebasoodsas seisukorras.

Pettetegevust tuleb samuti moondata, et saavutada tõenäosust. Selleks peab teda osaliselt varjama õhuvaatluse eest, kuid loomulikult vaid sel määral, et vastane seda siiski avastaks. Kasulik on pettetegevust ette võtta mitmes kohas, et vastasele raskendada meie tõelise tegevuse iseloomu ja

selle arvatava rakendussuuna kindlaksmääramist.

Petmist võib ja peab organiseerima ka luure, eriti salaluure alal.

Juba Napoleon I ajal tema osav ja kogunud salakuulaja Schulmeister, kes näiliselt astus austerlaste teenistusse, vedas austerlaste juhatust Napoleoni kavatsuste suhtes väga osavalt eksiteele.

Eriti iseloomulik on juhtum 1908. a., kus sakslased petsid vene kindralstaapi, müües venelastele agentide kaudu vale-sõjaplaani 12.000 rubla eest.

Salaluure kasutab laialdaselt oma otsustavateks ka vale- ja sihilikkude kuulujuttude levitamist.

Leidlikkus, taiplikkus ja kavalus vastase petmisel võivad anda võitu kriitilisel momendil vähese vaeva ja verega, kuna ebasoodsal jõudude vahekorral nad võimaldavad leida väljapääsu raskest seisukorrast. Seetõttu igal juhul tuleb arendada leidlikkust sel alal ja õppida rakendama sõjakavalust ja oskust vastase petmisel vastavalt tekkinud olukorrale. K-gi.

SOOME.

„SOTILASAIKAKAUSLEHTI“. Nr. 10.

Kpt. V. Hagman. — „Marne ime“
psühholoogiline tagapõhi“.

Sündmuste ootamata pööre Marne lahingu kriitilisemal hetkel on saanud kaasakiskuva nime „Marne ime“.

Aegade jooksul, eeskätt sakslaste poolt on asetatud ja leitud lugematu hulk põhjusi nendeks sündmusteks. Neist autor toob tähtsamaid:

- a) n.n. Schlieffeni plaani muutmine, n.n. „Verwässerung des Schlieffen-Planes“;
- b) saksa operatsioonide faktilise juhataja v. Moltke - noorema sobimatus oma ülesannetes;
- c) liiga suure vabaduse andmine alluvatele juhtidele;
- d) halvad ühendused, mille tagajärjel käskude jne. hilinemine;
- e) kahe armeekorpusse äravõtmine paremalt tiivalt ja üleviimine ida rindele;
- f) armeejuhataja v. Bülov'i sobimatus oma ülesannetes;
- g) kol.-lt. Hentschi tegevus;
- h) saadikutekogu lühinägelik tegevus, mis riisus armeelt laienemisvõimalused jne. lõpmatuseni.

Iga eri teos ja uurimus arusaadavalt rõhutab tegureid oma vaatepunktist, kuid lõpuks tuleb ometi ütelda, et need kõik on mõjutanud lõpptulemusi.

Igal juhul on ja püsib tõsiasi, et sakslaste võiduhetke nurjumine märgatavalt osalt on „juhataja katastroofi“ tagajärg ja et väeosadele selle tõttu jäigi suurelt osalt saladuseks, mispärast juhtus nii nagu see juhtus. Mõiste „Marne ime“ selles suhtes on eriti iseloomustav.

Just „juhataja katastroofi“ vaatekohalt tundub väga ahvatlevana uurida „Marne imet“ psüühilise nähtena. Kõigekülgn küsimuse selgitamine viiks liig pikale, mispärast püüdme vaid olulisematel küsimustel.

1. Saksa rahva vaimu tähtsamaid jooni 1914. a.

Vana kõnekäänd ütleb, et „inimene on oma ümbruse ori“. Ehkki on õige, et tõelised suured juhid tõusevad oma kaasinimestest kõrgemale ja on suutelised end neist vabastama, käies oma rada, siis ometi meie ei pääse sellest, et kõnekäänd siiski sisaldab osakese tõtt. Pealegi kui kõneall on keskpärane isik. Niiviisi võime vist pidada tõena, et 1914. a. nii poliitiliste kui ka sõjaväe juhtide hingeelu, töökspidamised, ilmavaade on saanud arvukaid mõjutusi Saksa rahva üldisest ja ühisest vaimust. Kodu, kool, ümbrus, seltskond, kirjandus, ajakirjandus jne., kõik on jätnud neisse vähemaid või suuremaid jälgi.

Autor piirdub vaid sõjaväelise ja poliitilise alaga. Siin olulisemate teguritena esinevad eelmiste aastasadade auväärseid sõjad ja Saksa keisririigi kiire tõus ikka suuremale välisele võimsusele.

A. Eelmiste sõdade mõju 1866. ja 1870.—71. a. sõjad mõjutasid paratamata sakslaste vaatekohti ja tuleviku unistusi. Teame, et need möödunud ajad olid suurte võitude, kiirete pealetungide „hävitusstrateegia“ kuldseid aegu. On päris loomulik ja täiesti arusaadav, et Könning-gretz, Metz ja Sedan olid sakslastele alati uhkuse allikaks.

Kui uurida selliseid tähtsaid ühiskondlikke tegureid, nagu ajalooramatuid, romaani- ja sõjakirjandust, luuleteoseid Saksas enne Maailmasõda, siis märkame eriti selgesti, missugused sügavad jäljed need on jätnud saksa rahvasse.

On ka loomulik, et tolleaegsed rahva juhid, silmas pidades rahva tulevikku, püüdsid neid auväärseid traditsioone edasi kanda. Meie ei eksi palju, kui ütleme, et selle tagajärjeks oli Saksa rahva vaimu muutumine prantslaste suhtes uhkeks, iseteadlikuks, üleolevaks. Võime eriti selgesti märgata seda nähet 1914. a. sõja süttides. Sõdurid kirjutavad raudteevagunite seintele „Spazierfahrt nach Paris“, „Auf wiedersehen auf dem Boulevard“ jne! Kuid, nakkus on levinud laiemale, aina seltskonna tipuni: „Wenn die Blätter fallen, sind wir wieder zu Hause“, lausub Saksa keiser sõtta minnes.

Olukord ei oleks olnud susugi nii kardetav kui see uhkus, paremuse tunne oleks olnud õigustatud. Kuid nüüd tulemegi selleni, et mineviku varjude „unustamine“ on saatuslik! Saksa rahva vaim tabas päris õieti, kui see uhkustas oma isade sõjalise paremusega, kuid kes tagas, et see olukord oli sama 50 aasta pärast? Selle asemel see vaim oli suunatud valeteele; see alahindas prantslasi. Just 1871. a. „unustatud“ sündmused oleksid võinud tõendada küll muud, Prantsuse rahva lahingutahe ei murdunud armeedega Sedani ja Metzi all, vaid elas kaua edasi haruldaselt visalt, juba lootusetu paistvas olukorras.

Kokku võttes konstateerime, et eelmised võidukad sõjad andsid Saksa rahva hingele väga tähelepanudava jõulisa isade kohustusliku suur-töö näol, kuid see jõurohkus kandis eneses ka kardetava taudi seemne — tühja üleoleku, raskeid pingutusi ja ohvreid nõudva töö, võib-olla

pahima vaenlase. Niisugune oli rahva vaim, kust 1914. a. Saksa juhid said mõjutusi.

B. Saksa keisririigi vägevuse tõusu mõju. Eelmiste sõdade suurte võitude kõrval puutume kokku keisriaegses Saksas veel teise nähtega, mis andis tõuke rahva hinge suunamiseks. Riigi majanduslik ja poliitiline areng läks kiiresti ja pidevalt ikka suuremale õitsengule vastu. Mäletame, et Saksa alles 1800. a. lõpul ja käesoleva sajandi algul sihikindlalt loobus oma positsioonist — olla ainult Euroopa mandri suurriigi-na. Ta püüdis saada tõeliseks maailmariigiks. Ei ole ime, et niisugune kiire ja võimas areng kasvatas rahvuslikku uhkust ja iseteadvust, vastuoksa — see asjaolu oli nii loomulik kui õigustatudki. Kuidas on see mõjutanud Saksa rahva vaimu suhtumises Prantsusmaasse.

Kui võrdleme mõlema riigi arengut ajavahe-mikul 1871—1914, siis vahe osutub kahtlemata suuresti saksa kasuks. Prantsusmaa püsis palju rohkem n. ö. „paigal“ nii ühiskondlikul, majanduslikul ja kõigepealt rahva arvilisel alal.

Kuid Saksa rahva vaim eksis ometi prants-lase arvustamises. Ta unustas prantslaste kokkuhoidliku iseloomu. Kokkuhoidlik rahvas võit-leb küünte ja hammastega omanduse eest. Sak-samaa arengu mõju tema rahva hingesse ei piir-dunud mitte üksi prantslaste alahindami-sega, vaid sakslane suhtus samal viisil kõigisse. Niisugune olukord mõjus välispoliitilistele suhe-tele halvavalt.

Kui sakslased on ise palju kirjutanud oma maa välispoliitilise juhtimise saamatusest enne ja Maailmasõja ajal, siis võime tähendada, et te-gemist ei olnud mitte ainult saamatusega, vaid rahvusliku iseteadvuse politikaga. Nii näeme, et Saksa rahvas arenes suurtes joontes järgmistes suundades:

1. Poliitiliselt iseteadlikuks aina üleoleku piirideni, astudes komistamata oma naab-rite varvastele, samal ajal jättes tähele-panemata selged hoiatused (naabrite liitu-mine!).
2. Sõjaliselt tugevaks riigiks, Prantsusmaa suhtes selgesti üleolevaks, valmis selgita-ma oma vahekordi naabritega ükskõik mil-lal (asjata ei maalitud raudteevagunite seintele: „Hier werden Kriegserklärungen angenommen“).

2. Sõjaplaani areng Schlieffenist noorema Moltkeni, rahva vaimu peegelpilt.

Saksa Euroopa sõjaplaan kuulub lahutamata suure kindralstaabi mitmeaastasele ülemale krahv Alfred v. Schlieffen'ile.

„Schlieffen'i plaani“ vaimse nähtena on põh-just eriti arutada kolme asjaolu:

- a) Schlieffen koostas oma plaani lõpuni täiesti rippumata sellest, mida vast-tane operatsioonide ajal võib võimalikult teha.
- b) Plaan on sihitud Prantsuse sõjajõudude hävitamiseks üheainsa operatsiooniga mõne nädala jooksul.
- c) Plaan tallab hoolimata jalge alla Belgia (võimalikult ka Hollandi) erapooletuse.

Schlieffen'i plaani on nimetatud „geniaalselt lihtsaks“ ja äärmiselt julgeks. Piirita usk oma kunstisse, alluvatesse juhtidesse ja väeosadesse hoovab niisugusest mõttest! Niisugusena Schlieffen

fen'i plaan on täieti kokkukõlas saksa rahva vaimunähetega.

Sama nähe ilmneb plaani elluviimisel. On küll õige, et plaan sündis n. ö. poliitilises „häda-seisukorras“ ainukesel võimalusel sõjas kahe suurriigi — Prantsusmaa ja Venemaa — vastu. Just siin peitub ometi huvitav probleem psühholoogilises mõttes. Pöörame tähelepanu sellele, et see plaan oli „ainuke võimalus“. Sõjaväeline juhatus on siis selgesti näinud ette olukorra tõsidust. Sellele vaatamata ta usub vankumata oma plaani õnnestumisse, nii erakordseid omadusi kui selle läbiviimine kindlasti ka nõuab. Väiksemgi kahtlus plaani läbiviimisele oleks loogiliselt pidanud andma tõuke poliitilisele juhile teatamiseks, et riigi välispoliitika ei vasta sõjalistele võimalustele. Nüüd sõjaväeline juhatus selle asemele „koostab poliitilisele olukorrale vastava plaani“ ja usub selle läbiviimisse, õigustades poliitilist juhti jätkama endist poliitikat. Schlieffen on ilmselt olnud täiesti teadlik, et Inglismaa astub tema vastasena sõtta. Belgia erapooletuse rikkumine oleks olnud siin kõige paremaks väliseks põhjuseks. Mida enam süveneme Schlieffen'i sõjaplaanise psühholoogilise nähtena, seda ilmselgem näeme, et see on iseteadliku rahva vaimutoodang. Võiksime seda nimetada „rahva iseteadlikkuse sõjaplaaniks“.

Peame tunnustama, et iseteadlik Schlieffen muutub väga ettevaatlikuks oma mõtete praktises läbiviimises. Näeme teda kogumas määratud massi, kindlustades end vaatamata vastasele oma tahte läbiviimiseks, vältides Belgia erapooletuse rikkumist seni kui ta massid on valmis kiire loogi andmiseks.

Niiviisi ta püüdis Inglismaale raskendada oma maajõudude toomist abiks prantslastele.

Lõpuks näeme Schlieffen'i tahet oma plaani läbiviimises poliitiliselt kõige soodsamal hetkel, s. o. kui Venemaa on võimetu tõhusalt aitama oma liitlast tarvilise kiirusega.

Neis asjaoludes ilmneb Schlieffen'i suurus, tema vaimne rippumatus. „Rahva iseteadlikkuse plaani“ looja ei alistunud rahva kõrkuse kardetavale nakkusele!

Schlieffeni järglast Moltke noorem — on nimetatud „pehmeks“. Sellekohaselt ta oleks pidanud alistuma oma ümbruse mõjutustele. Tema plaan erineb Schlieffen'i omast peamiselt:

1. Vasaku tiiva suhteline kõvendamine võrreldes paremaga.
2. Operatsiooni keerukus (kavatsetud jõudude üleviimine paremale tiivale operatsiooni kestel).
3. Lüttichi varane vallutamine.

Vaatamata sellele, et Venemaa aast-aastalt kõvenes, usub Moltkegi, et sõja õnnestumise eeldus — Prantsusmaa hävitamine varakult — on võimaluste piires.

Oleks vale väide, et Moltke kartis Schlieffeni plaani julgust. Vastuoks — ta enda mõtted on veel kardetavamad. Kui Schlieffeni plaani võib nimetada „iseteadlikkuse plaaniks“, siis Moltke oma võiks nimetada „rahvapärase üleemeelikkuse plaaniks“. Selles asjaolus peitub Moltke vaimne nõrkus.

Saksa rahvas ootas „Spazier-Fahrt nach Paris“, sama ootus ilmneb ka plaanist.

Lüttichi vallutamine peale muude negatiivsete tagajärgede oli ebasamm veel selle poolest, et Inglismaa selle tagajärjel võitis aega ja suutis oma maajõude prantslastele abiks saata juba

sõja algul. 1914. a. Saksa „rahvapärane üleemeelikkuse sõjaplaan“ sidus poliitilise juhi käed.

3. Schlieffeni pärandus saksa juhivaimu tagapõhjuna.

Ei saa unustada, et 1914. a. saksa kõrgem juhtkond oli elanud ja arenenud Schlieffeni mõju all.

Schlieffen oli istutanud alluvatesse kõigutamatat usku oma operatsiooni õnnestumisse. See usk iseenesest on ju hea asi, kuid siingi peituvad omad ohud. Võib kergesti juhtuda nii, et paljas usk elab kaua pärast seda, kui esialgsed alused juba on muutunud teiseks. See usk püsib seda kauem, mida enam ta põhjendab sugestioonile ja mida vähem tõelistele teadmistele.

Schlieffeni plaani väliseks tundemärgiks oli rännak läbi Belgia, piiramine; selle sisemiseks aluseks oli võimas kohalik ülevõim ja anderikas juhataja.

1914. a. välised tundemärgid olid endised, kuna alus oli teime. Kas Schlieffen ise tundis hädaohtu, kui ta enne oma surma tähendas: „Tehke ainult parem tiib tugevaks“. Igal juhul ta siin viiap oma mõtte sisemisele alustegurile, ilma milleta on plaan vaid tühi koor! Võib-olla oleks ka Moltke viisil võidud prantslasi lüüa, kuid mitte rippumata vastutegevusest, mitte ühe käeviipega, mitte sellise kiirusega, nagu see oli Saksa võidu põhieelduseks.

4. Moltke tegevuse psühholoogiline tagapõhi.

Meie ei või kuidagi aru saada Moltke hingeelu avaldustest, kui me tema tegevuse uurimisel ei aseta tahvlile sõnu:

„Kui selle kaotan, kaotab minu rahvas sõjas“. Olgu juht kui kindel tahes oma plaani suurepärasuses, oma alluvate juhtide ja väeosade kõrges tasemes, siiski tõe tules vastutus ometegi rõhub tema õlgu. Loomulik, et tema pingutused suurenevad, mida kõrgemat mängu ta mängib. Ja Moltke mängis „Va banque“. Vähe sellest, et ta varem tahtis lüüa Prantsusmaad ja siis Venemaa, vaid eelmist tuli lüüa kiiresti, eriti kiiresti; muidu oli mäng kaotatud.

On palju kirjutatud Moltke nõrkadest närvidest, Joffre'i kindlusest, kuid kas viimane ei olnud lõpuks ikkagi paremas olukorras? Temal oli a e g a! Joffre'ilgi oli Marne'il küsimus otsustamisest, kuid vaid lahingu otsustamisest — ei ometi sõja otsustamisest. Marne'il ei võinud tulla lõplikku otsust sõja võitmisel, selleks olid jõud liig tasavägised.

Sakslaste rahva hinge iseteadvus, mis oli vajutanud oma pitseri nii poliitikale kui sõjaplaanidele, ootas kaljukindlalt kiiret ja kergelt võitu prantslase üle. Sõjaväeline enesetunne, kindlus õigest olukorra hinnangust ja sellest olenev ühepoolne areng, kõik mõjutasid, et Moltke usk poliitilise juhtimise kompetentsi kohe hävis, ehkki rahulik mõtlemine oleks tõendanud, et küsimuse all oli harilik nähe, hõõrumine, mis esineb ikka sõjas. See näitab eriti selgesti, kuidas Saksa juhi hing oli hell ebaõnnest tekkinud põrutuste vastu.

Ka on palju tehtud etteheiteid, et Moltke ei pidanud operatsioonide ajal oma alluvaid kõvemini käes. Tuuakse ette suuri kaugusi, puudlikke ühendusi jne., mis ei lubanud jälgida alluvate tegevust õigel ajal. Ometi juht pidi ette nägema neid asjaolusid ja juba alul asuma nen-

de puuduste kõrvaldamisele. Operatsioonide ajal teadustati igalt poolt, et „vaenlane on otsustavalt löödud“. Peastaap ja juht nägid, et kõik täitub oodatud viisil, loodetud kergusega. Miks siis segada alluvate otsustesse või isiklikult neid valvata? „Es geht ja alles wie am Schnürchen“. Jälle Saksa rahva hing — enese ülehindamine!

Teine asjaolu, milles Moltkele tehakse etteheiteid on see, et ta operatsioonide ajal ei viinud jõude vasakult tiivalt üle paremale. See üleviimine oli ju küll võimalik. Siingi on põhjust süveneda asja psühholoogilisse külge. Kui kord paremal tiival oli otsus langenud, võit võidu järele saavutatud, siis ei olnud selle tiiva kõvendamine Moltke meelest enam tarvilik.

Vastuoksa võime ehk jälgida temas meeoleolu tõusu ja Canne unistusi, pealegi kus Bülow teadustas, et ühe korpuse võib julgesti viia mujale. Siin seisame jälle saksa haiglase nõrkuse ees.

Lõpuks tuleme Moltke tegevuse juurde Marne kriisi ajal. Moltke oli siis täiesti murtud. Tema seisukord selgub, kui peame meele lause: „Kui selle kaotan, kaotab minu rahvas sõjas“. Meie ei näe oma ees enam juhti, kes ainult kardab lahingu kaotamist, vaid juhti, kes usub sõja kaotust, sest ta ei suuda võita lahingut!

Kindel usk Prantsusmaa hävitamisest mõne nädala jooksul oli luhtunud. Siin oli küsimuses Saksamaa saatus! Kui vaatame asja sellelt seisukohalt, siis ei näe Moltke hingeline murdumine enam imestusväärset.

5. Alluvate juhtide tegevuse psühholoogiline tagapõhi.

Ühenduses sellega esineb lugematu arv väga huvitavaid küsimusi. Piirdume siiski vaid parema tiiva äärmiste korpuste tegevuse juures.

a) „Feind entscheidend geschlagen!“ Varem mainisime kui suur mõju oli teadetele vaenlase „otsustavast löömisest“ kõrgemale juhile. Nagu teame, olid need teated tihti liialdatud. Saksa rahvas elas 1870. a. suurte võitude mälestustes, ja kui nüüd saabusid samasugused teated, siis näib see olevat loomulikuna. Aastaid oli ju rahvast kasvatatud alahindama vastaseid.

Siin aga saksa rahva üldine mentaliteet oli viinud juhid eksiteele — täiesti teadmatult. Nad eksisid, kui arvasid Spichern-Wörthi saavutusi Metz'i või Sedan'i eelmänguks, kuid nüüd ei olnud juhti, kes oleks parandanud rahva eksiarvamisi. Juhatus oli ise rahva hinge ahelates. Ainult suured iseloomud suudavad vabaneda oma ümbruse mõjust.

b) Prantslaste-inglaste taganemise psühholoogiline mõju saksa alamatesse juhtidesse. Esimeselt silmapilgult näib peaaegu arusaamatuna, kuidas Kluck võis mõõda minna Pariisist, korraldamata küllaldast kaitset sellel suunal ja sooritamata tõhusat luuret — eriti õhuluuret. Teiselt poolt on piltlik ka see, et armee ei suutnud mõista Moltke käsku: „peatuda, julgustuda ja liikuda järgustatuna“. Kuhl ütleb selle kohta: „Armee ei võinud käsust aru saada. Kas Pariisi suunalt ähvardas mingi eriline oht?“

Armeel ei olnud teada, et vaenlane sel ajal oleks sooritanud suuremate jõudude ümberpaigutamist.“ Näeme selles kahtlemata alaliste teadete tulemust, et prantslased taganevad „korraldust“ ja „lagunemise seisukorras“. Kui need tea-

ted tulid 5. armeeni ja Kluck'il oli sama arusaamine vastasolevatest vaenlase jõududest, siis sündis vähehaaval pilt, et küsimus seisab ainult nende löödud jõudude sissepiiramisest. Ei võetud arvesse, et Pariis on soodus lähtekoht, kust sissepiiramist võis vastata sissepiiramisega. Kas selles piiramises ei peegeldu Schlieffen'i plaan? Kuid olukord oli siin hoopis teine. Alluvad juhid on kindlad võidus ja selles, et kõik areneb ettemääratud plaani kohaselt; nad usuvad alustesse, missuguseid ei ole hoopis olemas.

c. Prantslaste vastu pealetungi psühholoogiline mõju. Eelmainitu põhjal võime saada mingisuguse käsitluse sellest, missuguses meeleolus saksa parema tiiva juhid võtavad vastu Marne kriisi.

2. armee juhatus murdub samuti kui Moltke. Armee juht oli lõpuni kõige optimistlikum. Sellega ta väljendas kõige enam saksa rahva hinge.

Kui nüüd taganev vaenlane alustas pealetungi, siis oli see kõva hoop saksa juhatusse enesetundele. See muutub lootusetuks. Mida paremini me käsitame ootamata pööret saksa uhkuses, seda suurema väärtuse me suudame anda Klucki tegevusele selle järele, kui temale on selgunud olukord. On tähelepanuväärne, et just tema, hädaohtlikumal ja otsustavamal kohal olev, on ainuke kolmest, kes usaldab edasi rühkida oma saatusega.

6. Kokkuvõtte.

Ilmaaegne on tembeldada „Marne imet“ üksikute meeste või tegude tulemuseks. Sellele on lugematu arv tegureid kaasa mõjutanud. Psühholoogilisest seisukohast vaadatuna võiks ehk ütelda, et see on Saksa rahva vaimuprodukt.

See vaim löi sakslase iseteadvuse, mille jõud sünnitas saksa politika, saksa sõjaplaani, see võitis alglahingud ja õhutas jälitamisele. Kuid see iseteadev rahva vaim kandis eneses ka omad nõrkused, ülemeelsuse kõikide ohtude ja tulemustega.

7. Järeldusi.

Ka meil (Soome -ref.) on omad mineviku mälestused, mis välistele väikestele mõodusuhetele vaatamata on meile suured. 17 aastat tagasi võitsime Vabadusesõja, ja me oleme uhked sellest õigustatult. Meie iseseisvuse aeg on olnud kiire arenemise aeg. Sagedasti kuuleb meilgi räägitavat „noore rahva keevast elujõust“. See on kõik hea, kuid rahvuslik kõrgistumine, üle-meelseks muutumine on ohtlik taud! Tuleks hoolt kanda selle eest, et meie rahva hing ei haigestu sellesse taudi, muidu võime meiegi kord seista oma „Marne ime“ ees. On ilmaaegne suurustamine, et soomlane vastab kolmele või kümnele — venelasele.

Õnneks meie rahva vähesus muudab selle taudi levimise ebatõenäoliseks. Kuid meid ähvardab vastuoksa oht ja see on palju suurem.

Kes ei ole kuulnud seda väidet, et meie mingil juhul ei suuda säilitada oma iseseisvust, kui Venele tuleb äkki pähe meile kallale tungida? Terved erakonnad on jutlustanud seda lootusetuse evangeeliumit. Selle taudi levimine tähendab rahvuslikku enesetapmist.

Oleme näinud, kuidas hingeline taud levib aina rahva juhtkonda ja ilmneb selle mõtteviisides, plaanides ja tegudes! Selles suhtes on „Marne ime“ kõigile hoiatuseks. Rahva hinge ei

tohi arendada uhkeks või üleemeelseks, ei ka kunagi lootusetuks orjahingeks, vaid kõvu katsumisi väljakandvaks.

Ltn. E. Leppakoski — „Lahingvooril liikumisvõimalused talvel väljaspool teid“. Autor toob näite, kuidas valmistada pataljoni lahingvoorile teed maastikul lume sügavuse olles 40—50 cm.

Ltn. V. Mäkkönen: — „Missuguseid omadusi nõutakse healt sõjaväe telefonilt“.

Välismaa sõja- ja sõja ajakirjandus.

—r.

ROOTSI.

„Kungl. Krigsvetenskaps — Akademiens Handlingar och Tidskrift“. 7 ie häftet, 1935.

Rootsi ajakirja artiklite hulgast väärib erilist tähelepanu „Rännaku julgestamine mobiliseeritud ja mehhaniseeritud väeühikute vastu“.

Kui vastasel on kasutuses mootomehväeühikud (soomusautod, kerged tangid, soomustatud auto- ja mootorrattaühikud), on vajalik peaaegu kõigis taktikalistes tegevustes võtta tarvitusele erilised julgestamise vahendid.

Oma kerge liikuvuse, vähese tabatavuse ja sageli tugeva tulejõu tõttu — mida võidakse osalt kasutada ka liikumise ajal — on mainitud ühikud tõsiseks ähvarduseks rindele, küljele ja seljatagusele, eriti väeosadele nende rännakul.

Kõige tõhusamalt saab rännakut julgestada vaenlase mootomehühikute vastu samasuguste ühikute varal, mis peavad sobival maavahemikul rännakkolonnist „patrullima“ ees, lahtisel küljel ja seljataga, olles valmis astuma tegevusse tõrjuma tagasi vastase ühikud või vähemalt pidama neid nii kaua kinni, kui rännakul olevad väeosad saavad võtta tarvitusele vastavad vahendid.

Rootsis ei ole aga selliseid ühikuid tarvilisel määral olemas. Ratsarügementide soomusautode eskadrome ei jätku sellisteks ülesanneteks, seepärast tuleb rännakkolonne julgestada teisel viisil.

Nüüdne kord rootsi väes ei ole ses suhtes küllaldane. Nõutakse vaid, et rännaku julgestusüksustel peab olema küllaldases kauguses ees või taga vahendeid tee julgestamiseks (mootorsõidukeid patrullide juures), et, edasi, tuleb vastavate relvade abil hävitada vastase soomusautod ja tangid ja viimaks, võimalikult kiiresti tekitada suitsukate vastase tegevuse raskendamiseks.

Kuna sellised improviseeritud vahendid ei anna soovitud tulemusi, siis tuleks asi korraldada teisiti, nimelt organiseerida kindlam teetõkete süsteem rindel, külgedel ja

seljataga, mis täiesti või osaliselt on valmis ehitatud juba enne rännaku algust.

Selline teesulgemise kava tuleb näiteks diviisi rännakuks valmistada diviisistaabis üldiselt rännaku kavaga.

Võttes arvesse rännakut vastase poole, kuna rännakul tagasi on olukord üldiselt samasugune, ainult veidi lihtsam, nõutakse peajoomtes siin järgmist:

Rindele tulevad paigutada tõkkes mitmele joonele, mis järkjärgult ehitatakse kõigile teedele rännaku suunas ja kõrvaldatakse sedamööda, kuidas rännaku julgestusosad mööduvad. Kooskõla tõkkeliinide suhtes kõrvuti asuvate diviiside vahel korraldab kõrgem väejuhatus.

Lahtisel tiival tulevad sulgeda kõik sellele küljele viivad teed, mis siingi tulevad järkjärgult sedamööda ehitada, kuidas jõuab edasirännak.

Seljataha, kooskõlas naabridiviisi vastavate tõkete, tuleb korraldada vähemalt üks „tõkkeliin“.

Tõkete korraldamine, samuti ka selleks vajalike tõkete kaitses osade määramine peaks sündima ainult erandjuhtudel keskkohalt, vaid peaks jäetama rännakväeosade ülemate hoolde, kooskõlas diviisiülema eeskirjadega ja teatud kordadel tema poolt käsutada antud meeskonna, veovahendite jne. abil. Tõkkes diviisi seljataga peaks harilikult küll korraldama diviisistaap (valvepataljon).

Skemaatiliselt võiks teetõkete kindel süsteem olla üles ehitatud järgmiselt (siinjuures oletatakse, et diviis liigub edasi kolmel teel ja ei ole oodata suuremaid kokkupõrkeid vaenlase maavägedega):

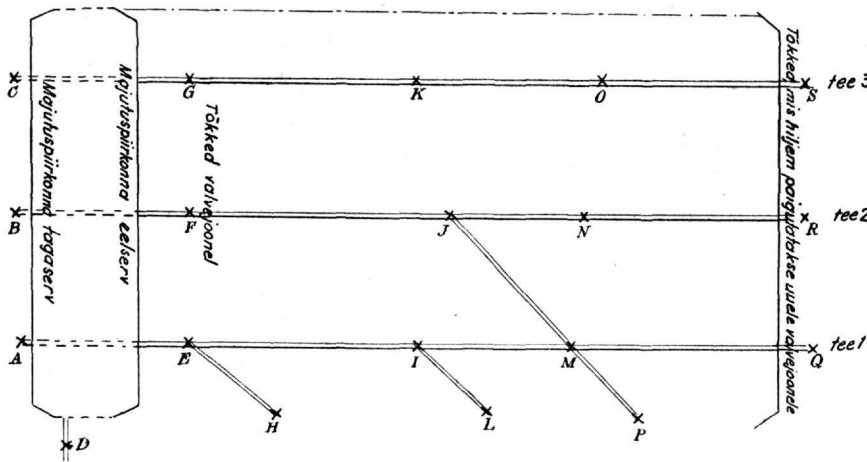
Tõkkes A-G on tehtud majanduse julgestamiseks; A-D korraldatakse ja kaitsatakse valvepataljoni poolt.

Tõkkes H-K korraldatakse enne rännaku algust; E-G kõrvaldatakse pärast avangardi möödumist; H võetakse valvepataljoni poolt üle.

Tõkkes L-O korraldatakse enne, kui rännakgruppide tipud saavutavad M, N ja O, mis ka kõrvaldatakse, kui avangardid on möödunud.

Tõkkes L, P, O, R ja S jäävad püsima uue majandusala julgestamiseks, kusjuures valvepataljon võtab L ja võimalusel ka P üle ja korraldab nimetatud ala tagaosal uued sulud.

Mis puutub tõkete kohtade valikuisse, siis peab see harilikult sündima kaardi uueringu põhjal, mida hiljem täiendatakse ük-

Lahtine tiib

sikasjalise maastiku luurega. Veekogusid tuleb kasutada tõkete arvu vähendamise eesmärgil tõkete tõhususe suurendamiseks. Eriti tuleb seda pidada silmas lahtise tiiva kaitsmisel.

Tõke tuleb paigutada nii, et ta jääks võimalikult kaua nägemata vastase rännakuteelt ja et teed ning maastikku tõkke läheduses võidaks võtta tule alla. Maastik mõlemal pool tõket peab raskendama ümberhaarangut.

Kaugus tõkete vahel ühel ja selsamal teel onoleb muu seas põikühenduste ulatusest; harilikult peab ta olema vähemalt 6–8 km.

Tõkked tulevad ehitada niiviisi, et nad tõhusalt takistaksid mootorsõidukite edasipääsu. Tõke tuleb paigutada viltu, mitte risti üle tee.

Kui on võimalik, tuleksid võtta tarvitusele vahendid, mille varal saab „sulgeda” vaenlase soomusautod ja muud sellised lisatõkked, mis hoitakse valmis, et paigutada ta hiljem vaenlase sõidukite tahapoole.

Tõkkeosade koostis peab olema arvestatud nii, et ta ei nõuaks liiga suurt meeskonda, kuid et temast siiski jätkuks tõkke ehitamiseks ja kaitsmiseks (kui võimalik, isegi vaenlase tankide ja soomusautode tõrjerelvaga), samuti ka luureks. Loomulikult peavad sesse väeossa kuuluma ka sideosad. Temasse võivad kuuluda töösalkadena ka pioneriosad.

Käsk diviisis tõkete kindla süsteemi organiseerimiseks võib sündida seejärel üsna lihtsalt, kui põhimõtted ja tõkkeosade normaalne koostis on kord kindlaks määratud.

Võib olla tarvilik eriline käskluskoht, mis määrab, kus ja kelle korraldusel tulevad ehitada tõkked, millal nad peavad olema valmis ja kui kauaks nad peavad jääma püsima.

On tarvis, et käsk (sageli „ettevalmistatud käsk“) jõuaks õigel ajal väeossa ja et seejuures seletataks, kuidas meeskond ja materjal (eeskätt autod) antakse kasutada.

Pärast toimunud maastikuluuret võib sageli osutada, et peale diviisiülema poolt korraldatud tõkete läheb tarvis veel teisigi. Neid tuleb siis teha vastava rännakgrupiülema algatusel.

Kahtlemata on teetõkete kindlasüsteemiline ülesehitamine kaunis laialdane „aparatuur”. Vaenlase mootomehosade hädaoht on aga sageli nii suur, et tõhus kaitse on paratamatu vajadus.

Tuleb veel tähendada, et eelpool kirjeldatud julgestusvahendid on vajalised eeskätt kaugel vaenlase peavõitlusjõududest, kui võitlusvalmisolek rännakgruppides on kaunis väike. Sellises seisukorras võib sündida suurtükiväeosade jne. eraldamine ilma suurema tülikuseta.

Samuti, nagu püütakse õiste rännakutega varjata end vaenlase õhujõudude eest, vähendab õine rännak ka mootomehosade kardetavust, kuna pimedus raskendab nende kiiret ja üllatuslikku rünnakut suurel määral. Taktikaline seisukord nõuab aga sageli päevast rännakut, pealegi on pime aeg suur osa aastast selleks liiga lühike, et teostada vajalisi edasiliikumisi.

Küsimus on seepärast küllalt väärt tõsisemale kaalumisele võtuks.

Teine, huvitavamaid artikleid, on „Itaalia vaated iseseisvate kerge vägede kohta”.

Vähe on olnud viimasel aastal küsimusi, mille vastu oleks Itaalia sõjaväes tuntud nii suurt huvi kui kerge diviiside ja nende organiseerimise vastu.

Strateegilise avangardina mõeldakse kasutada kergeid vägesid ainult erandjuhtudel. Nende peaülesandeks on olla kergesti liukuvaks reserviks, mida võidakse kasutada hädaohtlikes kohtades, samuti vastase kül-

je ja seljataguse ründamiseks, omaenda tiibade kaitseks ja vaenlase jälitamiseks.

Itaalia sõjavägi on organiseeritud ja väljõpetatud, — võiks ütelda, hoolimatu liikva sõja tarvis, mille tagajärjel kergestiliikumus — võime manööverdada — astub esikohale niihästi pealetungil kui kaitsel. Et anda operatiivsetele ühikutele võimalust saavutada hea seisukord näiteks ümberhaaramisel ja suurendada opereerimise võimalusi, on suuremad iseseisvad kerged väed Itaalia vaadete seisukohalt hädavajalised.

On ka loomulik, et sõjaväes, kus liikuvus on asetatud aukohale, peavad leiduma tõesti kergestiliikumavad ja hõlpsasti edasi pääsvad väeosad, mis vähendavad teatud rindeosade suhtelist nõrkust ja pakuvad enam kui muud väeosad võimalusi üllatusiks.

Kergediviisi koostis on suurel määral maastiku tingimustest. Ses suhtes peab Itaalia kergediviisi kuuluma mitmet liiki kergestiliikumavad väeosi, nagu ratsavägi, laskursalk, autojalavägi, suurtükivägi ja kiired tangid (carri veloci).

1934. aasta sügisel suurendati kergediviiside arv Itaalias kahelt kolmele, kusjuures ratsarügementide arv brigaadis viidi kolmelt kahele.

Kergediviisi koostis oli 1934. aastal järgmine:

- 1 ratsabrigaad 2 rügemendiga, kerge brigaad,
- 1 laskurrügement 2 pataljoniga, kerge brigaad,
- 1 või 2 autojalaväepataljoni,
- 1 jalgratturite kompani 4 rühmaga,
- 1 kerge soomusvankri pataljon.

Rügemendi kahurvägi:

- 1 motoriseeritud 7,5 cm. divisjon,
- 1 ratsa 7,5 cm. divisjon,
- 1 motoriseeritud 10,5 cm. divisjon,
- 1 lennugrupp,
- Sideosa,
- voor ja muud.

Erilist tähelepanu vääriavad kerged soomusvankrid. Andmed nende kohta on järgmised:

- Kaal 2,700 kg.
- Kiirus 45 km/t.
- Kõrgus 1,70 m.
- Pikkus 2,00 m.
- Laius 1,40 m.
- Relvastus 1 või 2 8 mm. kuulipildujat.
- Meeskond 2 meest.

See tank pääseb kergesti edasi ka halvavas maastikus ja on hea manööverdaja, ku-

na ta väike kõrgus võimaldab tal hõlpsasti leida varju maastikus.

Selle relva peaulesandeks peavad itaallased ratsa, laskur ja motoriseeritud väeosade toetamise edasilikumisel ja võitluses, luuretegevuse, tähtsate punktide järsu valutamise, sideteenistuse teatud piirkonnas ja motoriseeritud väeosade julgestamise.

Muidugi ei suuda see relv hoida kinni teatud kohta ega saa seepärast opereerida ilma teiste väeosadeta.

1934. aasta manöövritel andsid kerged väed Itaalias oodatud tulemusi. Itaalias ei valitse, peale muu, vaade, et kui rinne on muutunud kindlaks, saavad liikuvad operatsioonid võimalikuks. Seda tõestati ka nimetatud manöövritel. Kuidas võiks asi kujuneda pärissojas, ei saa nii kindlasti ütelda.

Lühikeses artiklis antakse selge ülevaade riigikaitsest õppusest Eesti koolides.

Kirjanduse all kõneleb Rootsi ajakiri muu seas M. J. Kurtšinski raamatust „Taktik schneller Verbände — Russische Ansichten über die Verwendung motorisierter und mechanisierter Einheiten“. 1935. aasta milline raamat on koostatud peamiselt Krõžanowski ja Krivošeni vastavate tööde alusel. Autor jõuab otsusele, et motomealväeosade organiseerimine ei ole Venemaal viidud veel lõpule, kuid on kindel, et nende väeosadele antakse Venemaal kaunis suur tähendus.

INGLISMAA.

„The Army Quarterly“, oktoober, 1935. a.

Veel drilli küsimusest. Pärast Maailmasõda on sõjakirjanduses kaunis tihti kuulda olnud häält, et koondrivi harjutused on sõduritele üleliigsed ja seepärast neid tuleks võrreldes senisega tublisti piirata või koguni täielikult asendada lahinguriviga, õpetades sõdureile ainult seda, mis tal tuleb teha lahingus. Sealjuures koondrivi tähtsamate puudustena tuuakse esile järgmist: a) koondrivi on vanade aegade pärandus ning ei ole kooskõlas kaasaja taktika nõuetega; b) tema peale kulutatakse palju aega tähtsama õppeaine — lahingulise ettevalmistuse arvel; d) ta harjutab pimedale ja järelemõtlematule sõnakuulmisele, halvates seega algatusvõimet ja teadlikku koostöötamist omavahel; c) ta on liialt keerukas; g) ta mõjub otse surmavalt inimesele; h) ta avaldab nii tugevat mõju oma

ohvritele, et ka lahingus vastase kuulide all nad püüavad joonduda nagu nad seda on harjunud tegema õppeplatsil, selle asemel, et teotseda hajutatult, lahus üksteisest, hoides õiget suunda... Autor ei jaga neid kartusi. Tema arvamuse järgi koondrivi harjutused on esimeseks, tähtsamaks ning kiirelt mõjuvaks abinõuks distsipliini sisendamisel sõjaväes, nagu seda deklareerivad ka vastavate eeskirjade paragrahvid (inglise). Hea õppetöö korraldamise juures koondrivi õppus ei võta palju aega, vaid siin võib piirduda mõnekümneminutiliste seanssidega igapäev, tingimusel muidugi, et paraadidele ja teistele sellesarnastele esinemistele käib ees põhjalikum koondrivi treening. Tänapäev olevat riviõppus igatahes võrratult tähtsam kui, näiteks, poolteistsada aastat tagasi, kus iga sõdur pidi tundma 35 käsklussõna ja oskama täita 84 mitmesugust koondrivivõtet või liikumist (tolleaegse inglise riveeskirja järgi). Kõige selle kättepõppimine nõudis tõesti suurt jõukulu ja palju aega. Kui aga tänapäeval on kuulda kaebusi riviõppuste raskuse üle, siis tulevat see sellest, et ohvitserid ei tunne ise põhjalikumalt rivi, kasutades sõdurite ettevalmistamiseks sellel alal kas liiga palju või väga vähe aega. — 2. Kol.-lt. G. S. Hutchison. Ohvitseride ettevalmistavad üksused, nende funktsioonid ja nende kriitika. Pärast Maailmasõda levinud patsifistlik propaganda on suhtunud üldiselt hukkamõistvalt ohvitseride ettevalmistamisele, nähes selles militarismi harrastamist ning tõsisit takistust igavese rahu püüetele. Autor vastab sellele kindr. v. Seeckt'i sõnadega: „Igapäevastel kohtamistel poliitilistes ringides sõna „militarism“ on muutunud labaseks papagoi kiksaks“... „Mõõka täristava sõduri kuju on teatavate pahatahtlikkude ringide leiuliseks“... „Sõdur, kes on läbi teinud sõja, kardab seda palju rohkem, kui mõni doktorinäär, kes rääkides rahust ei oma mingit ettekujutust sõjast“... Isegi selline fanaatiline internatsionalist ja igavese rahu apostel, nagu seda on tuntud prof. Einstein, olevat tunnustanud rahvusluse kandvat jõudu. See on ka loomulik, sest ei oleks ju normaalne, kui keegi jätkaks hooletusse oma lapsed ja hakkaks hoolitsema võõraste eest. Rahvas aga peab suutma kaitsta oma huvisid ja selleks vajab ta vastavalt ettevalmistatud juhte. — 3. Kindr.-major W. D. Bird. Üks suure sõja „oleks võinud olla“. Mis oleks juhtunud, kui sakslased ei oleks 1914. a. vähendanud oma jõude lää-

nes, viies res, kaardiväe ja XI korpused idarindele. Kaalunud küsimust lähemalt tuleb autor otsusele, et tõenäoliselt ei oleks see suutnud muuta sündmuste käiku Prantsuse rindel. — 4. J. M. Spaight. Seadusteta väeliiik. Käsitletakse juriidilisi küsimusi, millised võiksid üles kerkida ühenduses lennuväe kasutamisega ja mis ei ole siamaani veel leidnud lahendust. — 5. Kapt. R. Briggs. Lahingukäsk nr. 24, 13. sept. 1914. a. Selle käsu analüüs sõjaajaloo seisukohalt. Artiklis käsitletakse tegevust Aisne'i jõel 13. IX. 14. — 6. Major R. Macleod. Välioludes kirjutatud käsud. Küsimust käsitletakse inglise olude ja eeskirjade kohaselt. — Kapt. S. C. Tomlin. Kõrgemasse sõjakooli sisseastumise katsetest. Autor arvustab praegust süsteemi või meetodit, esinedes sealjuures oma arvamustega asja kohta. — 7. Kol. J. M. A. Durrant. Mont St. Quentin. 2. austraalia diviisi tegevuse ülevaade 27. aug. kuni 2. sept. 1918. a. Järgneb rida vähema, n. ö. kohaliku tähtsusega kirjutisi, millised tõenäoliselt ei ole huvitavad „Sõduri“ lugejaile.

PRANTSUSMAA.

„La Revue d'Infanterie“ — nr. 513 — juuni 1935.

Kindral Clément Grandcourt'i „Sõjamehe mõtteteadest“ on meil huvitav välja noppida, et Prantsuse sõjaväes on uuesti tõusmas huvi topograafia õpingu vastu. Olnud aeg, kus sõjakoolides topograafia aine õppimist loetud naeruväärseks (ridicule). Maastiku kui lahinguteguri väärtuse tõus meieaja lahingus nõuab loomulikult selle uurimist ja mõistmist kaardi järgi. Aga selleks, et kaart muutuks elavaks maastikuks vaataja silmade ees, on tarvilik põhjalikumalt teada kaardi sünni protsessi, s. o. kuis maastik muutus surnud kaardiks. Sellest loomulik järeldus, et sõjaväe kaardi valmistajad peavad tundma sõjandust mitte vähem kui kaardi kasutajad (lahingu juhid) tunnevad kaardi valmimist.

Mõtteid tangitõrjest liikuvsõja olukorras (kindral Barrard).

See Eesti kaitseväge huvitav teema leiab sagedasti käsitamist *La Revue d'Infanterie* veergudel ja väga erinevatest vaatenurkadest. Kindral Barrard käsitleb küsimust konkreetselt ja meie oludes hästi arusaadavalt, seepärast toon allpool mõned tema vaated tangitõrjele. Kõigepealt kindral Bar-

rard konstateerib tõsiasja, et Prantsuse keh-
tivad lahingueeskirjad on sündinud Maailma-
sõjast saadud positsioonsõja õpistel, seepä-
rast kaitsetegevusel puudub eeskirjade järgi
paenduvus. Kaitse raskus on koondatud
vastupanu positsiooni eelservale — joonele —
nii et sellel kaitsja tule mõjul peab varisema
vastase kallaletung. Uus tegur lahingumasi-
nate näol oma läbistamata soomuse ja kiire
liikuvuse tõttu võib kergesti desorganiseerida
senistel põhimõtetel organiseeritud kaitse-
süsteemi. Tangiüksused — öö, maastiku, või
kunstliku varje all, võivad lähtealuse rün-
nakuks sisse võtta 300—400 m kaitsja posi-
tsioonist ja selle maa rünnates tõketeta maast-
tikul katta ühe-kahe minuti kestel. Kaitsja
suurtükivägi sellel vahemaal ei saa tanke
tulistada, et mürskude hajuvuse tõttu mitte
tabada kaitsjaid. Liikuvõõja oludes on tuge-
vate positsioonide ja tõkete ehitamine vähe
võimalik.

Kuis teotseda uues olukorras? Kindral
Barrard oma artiklis annab sellele küsi-
musele rea konkreetseid vastuseid. Kõige-
pealt passiivne kaitse: 1) Tuleb mak-
simumini ära kasutada looduslik-
ud tõkked, esmajoones veeko-
gud ja jõed, mis meieaja sõjas
evivad suurema tähtsuse kui mil-
lalgil varem. 2) Rahuaja õppustel ette
valmistada kaadrit ja vägesid kiiresti orga-
niseerima kaitset soliidsete looduslike tõkete
kasutades. 3) Tuleb kasutada kunstlikke tõk-
keid. Liikuvõõja olukorras need on erinevad
positsioonsõjas kasutatavatest tõketest. Vii-
mastel aastatel liikuvõõja olukorras soori-
tatud manöövril on leitud, et kolm nurg-
sete aukude süsteem võib liikuvõõ-
jas anda tõhusaid tõkkeid tankide vastu.
4) Metsad ja metsatukad lasevad end orga-
niseerida passiivseks tangitõrjeks. 5) Miini-
väljad võivad anda julgestust tankide vas-
tu. Kuid selle tangitõrje vahendi katsetami-
ne rahuaja oludes on raskendatud, see vahend
on kallis ja seepärast materjali valikul ja
õppel tuleb olla ettenägelik. Miiniväljad on
kergesti hävitatavad suurtükitulega. 6) Inse-
neridelt ja pioneridelt valmistatavad teised
kunstlikud tõkked kraavide, vallide jne näol
võivad olla tõhusaks vahendiks passiivsel
tangitõrjel.

Aktiivseteks tangitõrje vahenditeks
on kuulipilduja, tangitõrje suurtükk alalise-
na jalaväe relvana, suurtükivägi ja tangitõrje
tank. Jalaväe relvad ei suuda pakkuda üldi-
selt tähelepanuväärt kaitset tankide vastu,
sest nende soomust läbistav võime on väike
ja seegi pääseb mõjule lähedatel distantidel.
Tõhusaimaiks tõrjevahenditeks on tangitõrje

suurtükid küllaldaselt varustatud laskemoo-
naga, asetatud sügavuti hästi valitud posi-
tsioonidele ja hästi moondatud. Rahuaja
õppes olgu üks doktriini aluseid,
et tulevikusõda on tankide sõda
ja tangitõrje organiseerimine on
iga juhi peamisi muresid.

Tangitõrje tanke, mis suure liiku-
vuskiirusega, on otstarbekas kasutada tangi-
tõrjeks kaitseasetusse sissemurdnud vaenlase
tankide vastu (vastulöögid). Tangitõrjetanke
tuleb anda juhtimise kõrgemate (divül) ins-
tantside käsutusse. Suurtükivägi on efekt-
seim tangitõrje vahend, kui tema tuli on ju-
hitud tankidele nende rünnaklähel, nende
hästi nähtaval liikumisel. Kuid kiiresti lii-
kuvat tanki on raske tabada suurtükitulega,
välja arvatud tulelöökid ja tuletõkete piir-
konnad, ja seepärast suurtükiväel tanki-
de vastu ei või loota eriti tõhusat kaitset.
Eriti vähenevad suurtükiväelt abistamise või-
malused, kui vastane on tankidega tunginud
kaitsepositsioonidesse ja kui sellistel puudub
tarvilik sügavus, mis võtab eemal asuvalt
suurtükiväelt võimaluse otstarbeka tule üle-
kandmiseks. Jalaväe üksuste läheduses asu-
vatel patareidel on palju muret enese tangi-
tõrjega rünnaku esimestest minutitest peale,
eriti siis, kui ründavad kiiresti liikuvad tan-
gid. Ka see asjaolu vähendab suurtükiväe
tangitõrje efektsust jalaväe seisundist vaa-
datuna.

Kokkuvõttes kindral Barrard tangi-
tõrjes liikuvõõja olukorras rõhutab järgmisi
momente: 1) tuleb kasutada looduslikke tõk-
keid või anda kaitsjale aega luua kunstlikke
tõkkeid; 2) kaitsepositsiooni piirkondades, kus
võib oodata rünnakut tankide poolt, tuleb
suurendada positsiooni sügavust ja ette val-
mistada tõkketulesid ka positsiooni sügavu-
ses; 3) kui julgestusosad ei ole kaitstud loo-
duslike tõketega, on neist tangitõrje seisun-
dist vähe kasu; 4) kaitsja käsutuses peab ole-
ma tankide üksusi vastulöökid teostamiseks;
5) tuleb vähendada kaitseõõgu rinnet üksus-
tele seal, kus võib oodata tankidelt rünnakut,
suurendades siin kaitse asetuse sügavust ja
andes sellistele üksustele suuremal määral
tangitõrje relvi nii kahurite kui automaat-
relvade näol; 6) soodustada varudele (ka va-
ru tankidele) kiire vastulöögi võimalusi; 7)
küllaldaselt varustada suurtükiväe ja tangi-
tõrje relvi laskemõõnaga; 8) tuleb pöörata
jalaväe väljaõppel erilist tähelepanu etteval-
mistusele tangitõrjeks; neid õppusi ala-
ti sooritada maastikul; 9) jalaväge
tõhusalt ette valmistada maastiku organisee-
rimises tangitõrje seisundist.

Peale mõningate artiklite, mis käsitavad
konkreetselt taktikalisi küsimusi ülesannete

lahendamise näol, leidub veel käesoleva *La Revue d'Infanterie* numbri Sõjaj kirjanduse ülevaate osas kokkuvõtte „Romania militara“ juulist kuni novembrini 1934 ilmunud artiklitest tangi- ja soomusautotõrje alal. Kuna N.-Vene püüab oma armeed rikkalikult varustada soomusmasinatega, on Rumeenia N.-Vene naabrina tõsiselt huvitatud tõrje küsimusest soomusmasinate vastu sõjalise konflikti puhul. Rumeenlaste vaadete kohaselt harilikud jalaväe relvad, mis ei ole soveldatud tangitõrjeks, on vähe efektsed soomusmasinate vastu. Läbi pilude võib kuuli killuga haavata meeskonda, periskoop on kuulide vastu tundeline, stroboskoopi tuleb tulistada juba eriliste keemiliste kuulidega. Dr. Gerlichi ultra-kuulid lasevad 1350 m/sek. algkiirusega läbistavad soomuse kuni 23 mm. Dr. Gerlichi uusim tangitõrje püss kuuli algkiirusega 1660 m/sek. olevat väga tõhus relv tankide vastu, kuid selle relva saladus kuuluvat P. Ameerika Ühendr. sõjaväele: Käsigranaatide puntrad (umb. 7 granaati koos) ja 37 m/m. kahurid andvat tangitõrjele väga vähe efektsust. Rumeenia sõjavägi otsib uusi tangitõrjevahendeid. Tõhusateks vahenditeks tuleb tunnustada: kahurit, mis võimeline läbistama kõige raskema tangitüübi soomust, mis kiiresti liikuv ja suure laskeväljaga; püssikuuli suure algkiirusega; lihtsate pommpildujat, mis võimeline miine loopima 50—100 meetrini; püssi, millest saab tulistada pimestava laskemoonaga periskoopide ja stroboskoopide pihta. Võrreldes jõudude vahekorda rumeenlased tulevad otsusele, et nende praegune relvade tulevõime tangitõrje alal on väga nõrk, vaevalt suhtes üks kolmele. Siin on arvestatud, et venelased võivad löögi suunas ühe jalaväe pataljoni peale saata kuni 45 tanki.

Ke.—

POOLA.

„Bellona“ jaanuar-mai 1935. a.

1. Kapt. M. Winter. Sõdurikodaniku kasvatamine. Eeskirjad ja määrustikud on küll määratud ka selleks, et ühtlustada sõjaväe lahingulist ettevalmistamist, kuid tegelikus elus tihtigi igauks saab neist aru omamoodi. Nii loeb üks kõige tähtsamaks sõduri rivilise ettevalmistuse, teine seab esimesele kohale laskeasjandust, kolmas jälle peab kinni vanast ning üldiselt tuntud põhilausest, et „terves kehas...“ Tõde asub muidugi kuskil keskpais ja käesoleval juhul väljendub selles, et igauhel neist aladest on oma tähendus väljaõppe teostamisel ja nad täiendavad vastastikku

üksteist. Kuid sõjaväe väljaõpe, ka miisugune, mis on läbi viidud kõige eeskujulikumalt, üksi ei määra veel sõjaväe lahinguväärtust; nii, näiteks, leiavad prantslased, et Maailmasõjas, eriti just selle algul 1914. a. nende halvasti väljaõpetatud tagavaraväelased võitlesid palju mehisemalt, kui 1870. a. kõige paremini väljaõpetatud sõduritest väeüksused. Moraal mängib siin väga tähtsat osa. Olukord sõdurikodaniku kasvatamiseks selles mõttes pole soodus; enamikus perekondades igapäevase leiva mured ei luba palju mõelda laste plaanikindlale vaimsele kasvatamisele; koolide õppekavad on tulvil igasuguseid aineid, milliste omandamine nõuab täit tähelepanu, jättes vähe aega muudeks asjadeks; ka elus, väljaspool kooli ja perekonda, pole asi kergem. Jääb üle sõjaväeteenistuses viibimise aeg, — kuid autori arvamus järgi — tundub, et ka siin ei ole moraalne kasvatus tarvilisel määral kontsentreeritud, vaid teostub kuidagi juhuslikult, n.ö. kobamisi. Sõdur peab tundma oma rahva minevikku ja õppima lugu pidama oma esivanematest; vastavalt koostatud ajalugu peaks siinjuures olema tema esimeseks ja tähtsamaks õpperaamatuks. Kuid tuues esile kõike seda, mis on positiivne ning väärib järeletegemist, ei tohi jätta märkimata ka varjukülgi, sest kui seda ei tee ohvitserik kasvataja, siis võib sõdur saada nende kohta andmeid hoopis teistest allikatest ja see ei oleks kasuks riigile. Vahekorrad naaberahvastega tuleb sõdurile selgeks teha, sisendades temas mõtet ning veendumist, et oma riiki ja rahvast peab kaitsma vaenlase vastu viimse veretilgani. Saksamaal näiteks aitavat sellele kasvatustööle suures resti kaasa seltskond, kuid Poolas olevat see teisiti; seda suuremad aga olevat miisugusel juhul sõjaväe ülesanded sõdurikodaniku moraalse kasvatamise suhtes. Sõdurilaulud olevat suureks kasvatulikuks teguriks; tulevat ainult kahetseda, et on ununemas need neist, mis sündinud Grünvaldi, Kluszyni, Viini all ja teistes kohtades, kus vahvalt ja kuulsusrikkalt võidelnud poola sõdureid. Samuti tähtis on oma väeosa ajaloo tundmine; polevat vististi küll ühtki kompanit, kes ei loeks oma riikides mõnd kangelast viimasest vabadussõjast; kuid nende pildid peaksid ehtima kasarmuseinu veel enne kui nad lahkuvad elavate keskelt ja lähevad vaimude riiki. Distipliini ja sõduri välise esinemise alal olevat praegu ikka veel kaks vaadet, millest üks pooldab Friedrich Suure aegadest põlvnevat drilli preisi mustri järgi, kuna

teine jälle loeb õigemaks seesmist, teadlikku distsipliini. Autor eelistab viimast, sest et tänapäeva sõdur pidavat oskama mitte ainult käsku täita, vaid ka iseseisvalt mõelda. Valjud karistused, kuid need on viidud süsteemi, harilikult kutsuvad käsualustes esile vihkamist ja ülemus, kes neid praktiseerib, ei tohiks — autori arvates — viia lahingusse oma mehi, kui ta tahab hoiduda tõsistest pahandustest. Arestid ei ole veel kedagi parandanud, küll aga näitab nende laiaulatuslikum tarvitamine, et juht on halvaks kasvatajaks; igatahes tohiks arest olla küll viimaseks kasvatusabinõuks. Raske olevat anda retsepti, kuis peab ülem kasutama temale antud distsiplinaarvõimu, kuid üht tulevat lugeda siiski enamvähem kindlaks, et ei ole hea seda tarvitada liialt ohtrasti, karistades iga tühja-tähja eest. Karistusele vastandiks on kiitus, kuid sellega tavaliselt ollakse kaunis kitsi, millest tõsine kahju, sest kiituse ergutav mõju sõdurile on tublisti suurem kui seda vähest arvatakse. Ka kaebuste esitamise võimalus sõdureilt on tähtsaks kasvatuslikuks momendiks, mida juht peab oskama õieti ära kasutada käsualuste meeoleolu kujundamisel ja suunamisel. Sõdurite kasvatamist juht teostab alluva kaadri abistamisel; neid oma abilisi peab juht käitlema otsekoheselt, ausameelselt ja õiglaselt; siin ei tohi olla ei antipaatiat ega ka sümpaatiat, vaid ühesugune suhtumine kõigisse. Allohvitseri vastu peab oldama nõudlik, kuid ühtlasi ka peab peetama meeles, et ta vajab puhkust ja meelelahutust; allohvitser on juhi — ohvitseri — lähem kaastööline ja sellekohaselt peab teda ka käitlema. Lõpuks arvab autor, et sõduri kasvatamisel ja tema meeoleolu loomisel võiks õppida palju praegustelt venelastelt, võttes kasutamisele nende meetodid sellel alal. — 2. Div. kindr. S. Dab-Biernacki. *Plaanipärane teadetekogumine* (luure). Selgitanud luure tähtsust ja selle läbiviimise tarvidust kindla kava järgi, autor konkreetsete näidete abil selgitab, kuis teostada luuret väekoondise (diviisi) raamidest. — 3. Rotm. dipl. H. Z. Dzieślewski. *Komarovist Rawa-Russkani Sündmusi Maailmasõjast 1914. a. Ida-rindel*. — 4. Kol.ltn. dipl. A. Pragłowski. *Ratsabrigaad luured*. Küsimuse teoreetiline käsitus. — 5. Major dipl. K. Banach.

Nõukogude vaateid liikuva kaitsele. Seda küsimust käsitletakse N. Vene sõjakirjanduse andmeil.

*

„Przegląd Piechoty“, november 1935. a.

1. Ltn. I. Bychowiec. *Noorema ohvitseri töö kompanis*. Töökavu lahingulise ettevalmistuse, laskeasjanduse j.t. aladelt. Autor protesteerib selle vastu, et ohvitseridele antakse ülesandeid, mida peaksid täitma allohvitserid ja kompaniülem võtab oma peale rühmaülema töid. Õppetöö tulevat organiseerida ja vastavad ülesanded jaotada kompani kaadri vahel selliselt, et igaüks saaks töötada oma võimete kohaselt; ainult siis võib loota maksimaalset edu väljaõppes. Autor arvab, et noorem ohvitser peab alatasa täiendama oma erikui ka üldhariduslikke teadmisi. Selleks on tema kasutada raamatukogud, kasiinolugemislauad jne. Kuid kui ta tahaks mõnd küsimust põhjalikumalt ning plaanipäraselt uurida, siis ei ole temal tihti oskust asja otsast kimni hakata, oma tööd sellel alal korraldada ja sobivaid allikaid leida. Siin pidavat nooremale ohvitserile appi tulema „Sõjaliste teadmiste harrastamise ühing“ (millise osakondi leidub kõikides suuremates garnisonilinnades) ja teadusehimulistele kätte näitama allikad ja töömeetodi. See oleks suureks abiks nooremale ohvitserile ja hoiaks teda oma teadmiste täiendamise tööl sattumast valesuundadele. — 2. Ltn. C. Osinski. *Kauguste hindamine ja optilised kaugusmõõtmise vahendid*. Näpunäiteid kaugusmõõtja käsitamiseks. — 3. Ltn. Z. Szumowski. *Suuskurite väljaõppest*. Vaidlusartikkel. — 4. Kol.ltn. dipl. A. Nadachowski. *„Tulepesade“ organisatsioonist ja tegevusest*. Vaidlusartikkel; vastavate eeskirjade (poola) nõudmiste teoreetiline selgitamine. — 5. Kapt. I. M. Adamski. *24. jaan. rügi lahing Nowosiolki juures*. Episood Poola vabadussõjast 1919. a. — 6. Ltn. B. Skinder. *Paar sõna üksikmehe väljaõppest saksa sõjaväes*. Mõningaid näiteid, aluseks võttes Franz Lippmann'ilt väljaantud ja meilgi üldiselt tuntud kirjatööd („Einzelgefechtsausbildung. Ein Buch für Lehrer und Schüller. 1925. a.“).

Kaitseväe elu.

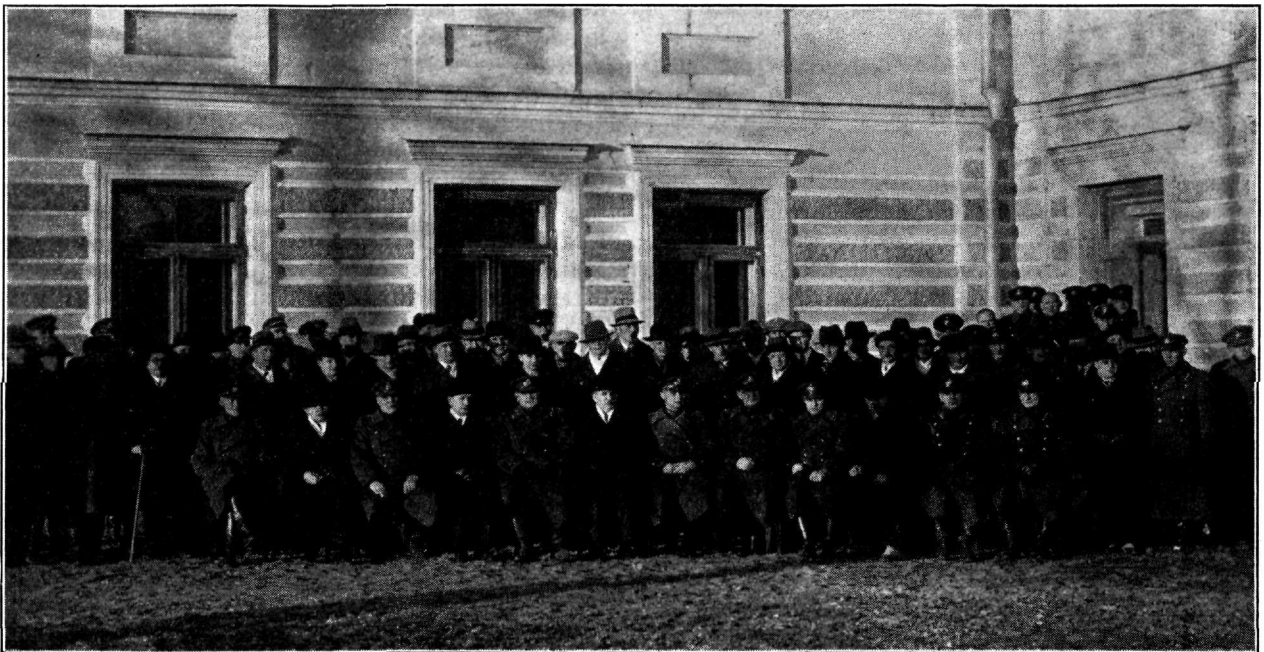
Esimene tagavaraväe-ohvitseride päev Valga kaitseringkonnas.

Käesoleva aasta aprillis uuesti elustatud ja organiseeritud 3. Üksiku jalaväepataljoni ohvitseride kogu tagavaraväe-ohvitseride sektiioon korraldas 17. XI. 35. tegutsemisperioodi avamise algüritusena esimese tagavaraväe-ohvitseride päeva Valga kaitseringkonnas.

Kuna sektiioon möödunud suvel pea-

lonel Pinka'lt VR I/3 ja II/3 täie energia ja kindlate nõuetega ellukutsutud sektiiooni tegevus areneb õiges suunas ja roopais. Selle fakti olulisemaks tõenduseks oli 17. 11. 35. korraldatud reserv-juhtide päev.

Päeva avas põhjalikult viimistletud kava kohaselt kell 10.00 hommikul sektiiooni esimees r.-lt. Raudsepp.

Diviisi ülem kolonel Traksmaa reserv-ohvitseride keskel. Tema paremal käel sektiiooni esimees, vasakul kaitseringkonna ülem.

miselt oli tegevuses reserv-ohvitseride oma liikmeiks koondamisega ja selle eesmärgi saajaprotsendiliseks täitmiseks rakendas kõik oma energia, siis nüüd võib märkida teise perioodi algust — sektiiooni põhiideede tegelikku ellu süvendamist.

Üle maakonna laiali asuvaid reserv-ohvitseride koondada ühes elukeskuses asuvasse koondisse ja rakendada neid selles organisatsioonis tööle ning tegevusele, see nõuab täit energilist ja vilunud kätt nii sektiiooni kui ohvitseride kogu juhatuselt ja eriti ülemailt, kes kohapeal nende organisatsioonide tegevuse suunajad.

Senised töötulemused lubavad kinnitada, et Valga kaitseringkonna ülemalt ko-

Selleks ajaks oli saabunud reserviste üle ootuste rohkel arvul, nii et ruumikas ohvitseride kasiino õppesaal oli tulvil. Sektiiooni juhatuselt oli organiseeritud maakonnas kaugemal asuvate liikmete kohale toimetamine autoga minimaalse tasu eest, millist tänuväärt soodustust kasutati täiel määral.

Tervituste korras võttis sõna pikemalt diviisi ülem kolonel Traksmaa VR 1/3 ja II/3 veenvalt ja selgitavalt, andes kujuka pildi üldisist välissündmusist ning nende võimalikust mõjust meile. Lugupeetav diviisiülem eriti selgitas reserv-ohvitseride kui juhtide ajanõuete kõrgusel seismise tarvidust ja teid ning võimalusi selleks, pea-

miselt rõhutades, et juhtimise edu algtin-
gimuseks on üksteise tundmine ja ühise
vaimu omamine. Kõne, mille lõpul diviisi
ülem andis üle tervitusi Kaitsevägede
Ülemjuhatajalt, võeti vastu reserv-juhti-
delt spontaanse aplausiga.

Kaitseringkonna ülem kolonel Pinka
selgitas neid reaalseid aluseid, milledele
põhjeneb tagavaraväe-ohvitseride sekt-
siooni töö Valga kaitseringkonnas ja milli-
sed sihid ning lähemad ülesanded käesole-
val perioodil pea-eesmärkidenä on püstita-
tud, avaldades lootust, et jõuame kord nii-
kaugemale, kus reserv-juhitud tunnevad ennast
tõesti juhtidena.

3. Üksiku Jalaväepataljoni ülem major
Häelme VR I/3 lühikeses mõjuvas tervitu-
ses ütles, et ei ole takistusi, millest meie
ühiselt üle ei saa, omalt poolt lubades
seksioonile alati nõu ja jõuga abiks olla.

Kava kohaselt järgnes seksiooni abi-
esimehelt r.-kapten M. Vahtrikult ülevaade
seksiooni senisest tegevusest, millest selgus,
et seksioonil on praegu ümmarguselt 100
liiget, ning sekretärialt r. kv. am. M.
Kont'ilt eelseisva talvperioodi tegevuseka-
vaga tutvustamine. Nimelt on kavas iga kuu
üks reserv-ohvitseride eriõppuse õhtu Val-
gas ja teine Tõrvas. Peale selle võetakse osa

harilikus korras garnisonis kaitsevaelas-
tele korraldatavaist loenguist ja õppusist.

Järgnes seksiooni erakorraline peakoos-
olek, kus võeti vastu Tõrva allseksiooni
kodukord ja määrati kindlaks vastav terri-
toorium.

Kuulanud ära major H. Raudsepp'a VR
II/3 loengu, siirdusid päevast osavõtjad tut-
vuma garnisoni väeosade sisemise eluga
ja õppeabinõudega, millele järgnes lahing-
gumasiinate demonstreerimine.

Peale ühist pildistamist esines ltn. E.
Kivi loenguga: „Soomusosade vastane võit-
lus meie praeguste võimaluste piirides“.

Sellega oli kava lõpul ja seksiooni esi-
mees lõpusõnas tänas vastavaid ülemaid ja
kõiki, kes päeva edukaks kordaminekuks
kaasa aidanud.

Kõigi osavõtjate heakskiidul otsustati
edukalt lõppenud töö- ja pidupäevalt saata
tervitus telegramm Kv. Ülemjuhatajale.

Järgnes ühine lõunasöök, kus diviisi
ülem lahkumissõnas erilist headmeelt aval-
das üllatavalt hästi kordaläinud päeva pu-
hul ja tänades alla kriipsutas kaitsering-
konna ülema kolonel Pinka ja teiste teeneid
selles tähtsas organiseerimistöös, mille tu-
lemusena tagavaraväe-ohvitseride sekt-
siooni tegevusele on pandud kindel alus,
mis tagab edaspidise aktiivse töö. U. P.

Allohvitseride sanatoorium-puhkekodu 1935. a. suvel Narva-Jõesuus.

Kuna kaitsevaelane, eriti juht, et püsida
teguvõimsana, peab omama tugeva tervise
nii füüsiliselt kui vaimliselt, ning küllaldas-
se eluenergia kv. teenistuskohuste edukaks
täitmiseks, siis peab hoolitsetama paralleel-
selt kaitsevaelase vastavate teadmiste ja teh-
niliste oskuste süvendamisel ka viimase ter-
vise eest ja seda samavõrdselt vajadusliku-
na, sest viimasest oleneb eelmise edu. Ter-
viseliselt nõrk ja põdur kaitsevaelane, eriti
juhina ei suuda täita küllalt tagajärjekalt
kõiki neid nõudeid, mida vajab väljaõp-
pelt nüüdisaegne kaitseväge. Kuna kaitse-
väelased pole kõik konstitutsionaalselt (ke-
haolustikult) ühevõrdselt tugevad taluma
teenistuskooormust tervist häirimatult, siis
osutub vajalikuks neile puhke- ja ravivõis-
maluste soodustamine, kulutatud elujõu
uuesti saavutamiseks ja tervise kosutami-
seks.

Neid soodustusi võimaldavad meile kaitse-
väe sanat.-puhkekodud, täites kaunis edu-
kalt neilt oodatud ülesandeid.

Möödunud kevadel suviseks hooajaks
teostus ka allohvitseridelt ammuigatsetud ja
neile nii vajaline sanatoorium-puhkekodu
asutamine. See oli niioelda esimene sesong,
kus suuremal arvul allohvitseridel ja nimelt
ühes perekondadega avanes võimalus ter-
vist kosutatavalt oma puhkeajaga veeta. Kuna
allohvitseri teenistumurele kaasub veel
hoolitsemine oma perekonna heaolu eest,
ning palgast piisab vaid äraelamiseks, siis
lastega perekond saab vaevalt mõelda laste
hedamatele korterioludele, veel vähem suvi-
tusvõimalusile. Osa allohvitseri on hoid-
nud alal sidemed maagakodukohaga, kuhu
saadavad suveks oma perekonnad ja kus
ka ise veedavad enda puhkeaja. Enamusel
puudub aga seegi võimalus, ning on sun-

nitud vaheldumata elama omas alalises elu-
kohas. Puhkekodu asutamisega on see
puudus osalt kõrvaldatud, ja kuna puhkeko-
du kasutamise tingimused on võrdlemisi
soodsad, siis avaneb sellega igale allohvit-
serile võimalus puhkekodu kasutamiseks
soovi korral ühes perekonnaga.

Puhkekodul kui tervisekosutiseasuti-
sel on selle otsese ülesande kõrval veel tei-
sigi positiivseid külgi: aitab süvendada
ühistunnet ja üksteisest arusaamist nii all-
ohvitserkonnas endas, kui ka nende pere-
kondade vahel, ning kasvatab neid ühi-
seks pereks.

Et möödunud hooajal allohvitseride sa-
natoorium-puhkekodu tegutses esmakord-
selt, oli niiöelda asutamise aasta, ning ava-
mine teostus lühemat aega enne sesongi
algust, siis paljud allohvitserid, iseäranis
perekonnaga allohvitserid ei suutnud end
puhkekodu kasutamiseks valmis seada. Pal-
judel puudus ka selge pilt puhkekodu mu-
gavustest ja kasutamistingimustest. Eelole-
val hooajal loomulikult neid kaasnähteid
ei ole, sest möödunud suvel viibisid puhke-
kodus peaaegu igast väeosast ja asutisest
allohvitseri, kes omakorda juba igakülselt
informeerivad endi kaasteenijaid allohvitse-
re käsitletavas küsimuses. Seega on loota,
et hakatakse mõtlema aegsasti eeloleval hoo-
ajal puhkekodu kasutamisele, ning väeosa
või asutiste ülemate nõusolekul lepatakse
omavahel juba aegsasti kokku puhke-
ja puhkekodu kasutamisaaja suhtes. Siis va-
hest puhkekodu võiks töötada kolme kuu
kestel täie koormatusega ja niiviisi rahul-
dada kõikide soove sesongi vältel. Möö-
nud hooajal kasutas sanatoorium-puhkekodu üldi-
selt 71 allohvitseri (nendest sanat. komis-
joni otsusel 24) ja 65 perekonnaliiget, vii-
bides puhkekodus kogusummas 2570 päeva;
seega kasutas iga puhkekodus viibija puh-
kekodu keskmiselt 20 päeva. Kasutajate
suurim päevane arv oli 55, keskmine 30 ja
vähim 3. Möödunud hooaja kogemusist
nähtub, et tung puhkekodusse oli peami-
selt juulikuus ja augusti esimesel poolel.
On ju loomulik, et igaüks soovib veeta oma
puhkuse ilmastikult soodsamal aastaajal, na-
gu seda võib olla juulikuu. Kuid arvesta-
des seda, et kuu kestel pole võimalik ra-
huldada kõikide soove, siis osutubki para-
tamatuks vastav omavaheline kokkulepe
puhkekodu kasutamise aja suhtes, nii et
üks läheb ühel aastal paremal ajal ja teine
teisel aastal jne. See reguleeriks puhkeko-
dukasutajate arvulist seisust selle tegevushoo-
ajal ja soodustaks toitlustamise ja üldise
mugavuse paremust. Arvestades sanatoorium-
puh-

*Allohvitseride sanatoorium-puhkekodu Narva-
Jõesuus.*

kekodu mahutavust (alaline voodite arv
60) oleks võinud olla möödunud hooajal
kasutajaid palju rohkem puhkekodu töö-
tamisel täiel koormusel.

Nagu toodud ülesvõtteilt näha, asub
puhkekodu omapäraselt huvitavas ehitises,
kõrgel ja kaunil Narva jõe kaldal. Puhas
õhk ja looduselt kaunis ümbrus teeb puh-
ke- ja raviaja veetmise seal mugavaks. Ka
sportimises leidub seal avaraid võimalusi.
Eelistatavamaks spordialaks oli võrkpalli-
mäng, seda harrastati igal soodsal võima-
lusel nii rannas kui ka pargis. Hommiku-
sed kümbelused Narva jõe voogudes ning
päikeseküllastel päevadel mõnusad kehali-
sed liigutused puhtal liivasel rannikul ja
merevoogudes leidsid kasutamist igal sood-
sal momendil. Sooritati ka huvisõite mo-
torpaadil ilusal Rossoni jõel, mööda niitu-
dest ja viljaväljest kuni Vaiksele järvele,

Möödunud hooajal puhkekodus viibi-
nute muljetest kuulduv väärilist rahuldust
puhkekodu üldise korra kui ka naudingute
suhtes, pöördudes sealt oma ametikohuste
täitmisele tervislikult tugevana ja elujõuli-
sena.

A. K—sar.

Ametlik osa.

KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRI.

Nr. 247.

Tallinnas, 19. novembril 1935. a.
(Kaitsevägede staap).

§ 1

Kapten Kirill Uibole 2. suurtükiväegrupist on perekonnaseisuametniku otsusega määratud uueks nimeks „Kaarel”.

Õiendus: Lj. nr.4.

§ 2.

Leitnant Johannes Ainsonile lennubaasist on perekonnaseisuametniku otsusega määratud uueks nimeks ja perekonnanimeks „Juhan Ainjärv”.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 3.

Minu ksk. 4. 10. 1935. a. nr. 222 § 2 tegelikust kaitseväeteenistusest vabastatud kv. ametnik August Selav autotanki-rügemendist luges vabastatuks tervislikkudel põhjustel.

Õiendus: Lj. nr. 1081.

J. Laidoner

kindral-leitnant,
Kaitsevägede Ülemjuhataja.

Sport kaitseväes.

T. G. V. juubeli rändauhinna võistlused.

17. ja 24. nov. s. a. Tallinna Garnisoni Vee-remängu klubi korraldas garnisoni veeremänguteedel 5-aastase juubeli rändauhinna võistlused. Juubeli auhinna võistlustest võtsid osa kõik klubi liikmed, kusjuures võistlejad olid jaotatud kolme klassi ja igale klassile määratud normid järgmiselt: I klassile — 275 silma, II kl. — 250 ja III kl. — 225. Igal võistlejal tuli veeretada 30 palli. Rändauhinna määramisel iga klassi parima võistleja tagajärg jagati vastava klassi normile. Jagamisest saadud arv (koefitsient) määras auhinna võitja. Võistlustel suurima koefitsiendi saavutasid II klassist veltv. Ime ja III klassist härra Schönberg, seepärast nende vahel korraldati vahevõistlus, mille võitis Ime. Seega juubelirändauhinna — „hõbepange“ võitis Ime esimest korda, saavutades 30 palliga 330 silma. Jäädavaks omandamiseks auhinna tuleb võita kaks korda järjest või kolm korda va-

heldamisi. Tähtendatud auhinna võistlused korraldatakse iga aasta üks kord, klubi aastapäeva — 24. nov. — lähematel pühapäevadel.

Peale rändauhinna võistlustele oli määratud 12 individuaalauhinna. Nendest kaks I klassile, viis II klassile ja viis III klassile. Individuaalauhinna omandati klassides järgmiselt:

I klassis: 1) v.a.o. E. Karjatse, IV grupp — 335 silma, 2) härra K. Mölder, V gr. — 317 silma.

II klassis: 1) veltv. A. Ime, IV gr. — 330 silma, 2) härra E. Pild, IX gr. — 320 s., 3) hra L. Priimann, VI gr. — 310 s., 4) hra J. Säkk, X gr. — 308 s., 5) hra E. Mikita, X gr. — 307 s.

III klassis: 1) hra H. Schönberg, II gr. — 297 s., 2) veltv. R. Aimla, IV gr. — 282 s., 3) v.a.o. A. Kurg, VII gr. — 271 s., 4) kapten A. Siller, VIII gr. — 262 s., 5) kapten O. Klement, III gr. — 258 s. —g—

Male.

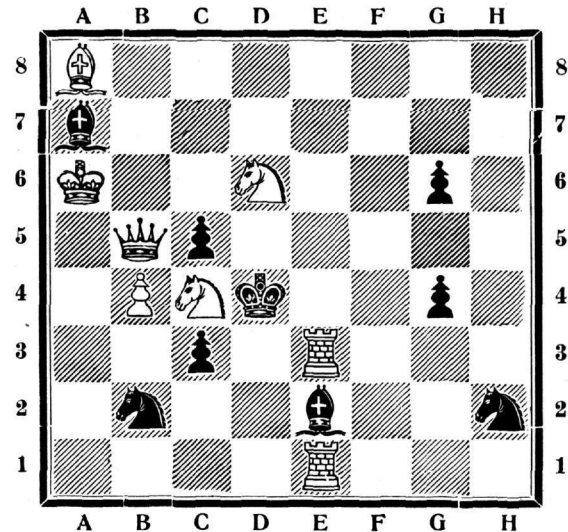
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Nõmme, Nurme tän. 29.

ÜLESANNE.

Kokku seadnud R. Geves.

Mustad.

Valged.

Valged: Ka6, Lb5, Ve1 ja e3, Oa8, Rc4 ja d6, Eb4.

Mustad: Kd4, Oa7 ja e2, Rb2 ja h2, Ec3, c5, g4 ja g6.

Valged algavad ja annavad matt ka h e käiguga.

R. L'hermeti ülesande (vt. „Sõdur“ nr. 21/22) lahendus.

1. Oe8—d7, Ke4—f3; 2. Ld8—a8 annab matt.

1. (Oe8—d7), Ke4—d5; 2. Od7—f5 annab matt.

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Rimmel. Tegev toimetaja major J. Kõrge.

Sõjaasjanduse ajakirja „Sõduri“ kirjastusel

ILMUS TRÜKIST

EESTIKEELNE

Abessiinia kaart

koos Kirde-Aafrika üldkaardiga 4 värvis, mõõt 1:2.500.000, suurus 74 × 92 cm. Kaart on koostatud kaitseväe topograafi leitnant A. Koik'i poolt Inglise kindralstaabi Geograafia osakonna 1:1.000.000, USA Rahvusliku Geograafia Seltsi 11:721.600 (1935) ja mitmete saksa uuemate kaartide andmetel.

Trükitud Riigi trükikojas.

Hind 1 kroon.

Jällemüüjatele % %.

Väeosadele ja asutustele ühistellimisel „Sõduri“ talituselt 25% hinnaalandust.

Pealadu: „Sõdur“, Tallinn Toomkooli 7.

Telefon – kaitseväe 163.

Sõjaväe Majandusühisus

Tallinn, Pikk 11, telefonid 452-06, 452-07.

Rikkalikus valikus:

Koloniaalkaubad

Pudukaubad

Pesu daamidele ja härradele

Parfümeeria ja kosmeetika

Veinid, konjakid, whisky jne.

Paberossid ja tubakad

Kaitseväe ja kaitseliidu riie,
märgid ning tunnused

Laskeriistad ja laskemoon.

OSAKONNAD:

Tallinn, Vene 5, telef. 429-42

„ Kopli 21, telet. 466-58

„ S. Juhkentali 10a, telef. 450-18

Tartu, Küüni 3, telef. 11-16

Võru, Jüri 24, telef. 1-29

Rakvere, Lai 17, telef. 79

Pärnu, Rüütli 27, telef. 2-97

Narva, Malmi 1, telef. 1-43.

Rätsepatöökoda:

Tallinn, Lai 10, telef. 469-96

Kingsepatöökoda:

Tallinn, Vene 5, telef. 429-42